

**Landelijke
Kwaliteitsmonitor
Kinderopvang**

Verschillen in kwaliteit tussen gastouders

Een typologische verkenning

Gecombineerde metingen 2017-2019

Pauline Slot

Bodine Romijn

IJsbrand Jepma

Paulien Muller

Paul Leseman

LKK, Mei 2023

Universiteit Utrecht

 SARDES

Verschillen in kwaliteit tussen gastouders

Een typologische verkenning

Verdiepende analyses op basis van de
gecombineerde gegevens metingen 2017-2019

Voorwoord

Sinds 2017 verzamelt de Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang (LKK) in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid jaarlijks data bij alle opvangvormen in Nederland. Op deze wijze wordt een landelijke database opgebouwd met kwaliteitsgegevens van de kinderopvang die ook van nut kunnen zijn in het kader van nieuwe beleidsontwikkelingen rondom kwaliteit en toezicht van de kinderopvang. Om die reden zijn er op verzoek van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid verdiepende analyses gedaan op eerder verzamelde gegevens in de gastouderopvang resulterend in voorhavig rapport.

Het conceptrapport is besproken met enkele belangrijke partijen en stakeholders in de gastouderopvangsector, namelijk: Brancheorganisatie Kinderopvang (BK), Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang (BMK), Stichting Nysa, BOiNK, Voor Werkende Ouders, Kennist netwerk Gastouderopvang (KNGO), Via Viela, Junis en 4Kids. We willen hen danken voor de kritische en constructieve feedback, vooral met betrekking tot de duiding van de resultaten.

Pauline Slot, Bodine Romijn, & Paul Leseman (Universiteit Utrecht),
IJsbrand Jepma & Paulien Muller (Sardes)

Inhoud

Voorwoord	5
Samenvatting	8
Lage en hoge kwaliteit en kenmerkende verschillen tussen gastouders.....	8
Typologie van gastouders.....	9
Conclusie en korte beschouwing.....	11
Leeswijzer	13
1. Inleiding	14
1.1. Aanleiding en onderzoeksvragen	14
1.2. Steekproef en respons.....	14
1.3. Onderzoeksprocedures dataverzameling.....	15
1.4. Data-analyse: Aanpak en methoden	16
1.4.1. Kwaliteitsindicatoren.....	16
1.4.2. Structurele kenmerken.....	16
1.4.3. Kwaliteitsprofielen	17
2. Hoge en lage kwaliteit van gastouders	19
2.1. Samenvatting en beschouwing van de resultaten	19
2.2. Kwaliteitsindicatoren: hoge versus lage kwaliteit.....	22
2.3. Verschillen in structurele kenmerken	23
2.3.1. Achtergrondkenmerken gastouders	23
2.3.2. Werkbeleving en professionalisering	24
2.3.3. Groepskenmerken	25
2.3.4. Pedagogisch beleid en klimaat	26
2.3.5. Samenwerking met stakeholders (ouders, school en gastouderbureau)	27
2.3.6. Activiteitsaanbod	27
3. Kwaliteitsprofielen van gastouders	28
3.1. Samenvatting en beschouwing van de resultaten	28
3.2. Kwaliteitsprofielen: vijf gastouderprofielen.....	31
3.2.1. Profiel 1	33
3.2.2. Profiel 2	33
3.2.3. Profiel 3	34
3.2.4. Profiel 4	35
3.2.5. Profiel 5	35
3.3. Kwaliteitsprofielen en de relaties met structurele kenmerken	36
3.3.1. Achtergrondkenmerken gastouders	36
3.3.2. Werkbeleving en professionalisering	37
3.3.3. Groepskenmerken	38
3.3.4. Pedagogisch beleid en klimaat	39
3.3.5. Samenwerking met stakeholders (ouders, school en gastouderbureau)	40
3.3.6. Activiteitsaanbod	41
3.4. Typologieën van gastouders.....	41
3.4.1. Benchmarks	41
3.4.2. Typologie 1 – overall (zeer) laag.....	42
3.4.3. Typologie 2 – emotionele veiligheid, weinig uitdaging.....	43

3.4.4.	Typologie 3 – emotionele veiligheid en een gebalanceerd programma.....	44
3.4.5.	Typologie 4 – emotionele veiligheid, stimulerend en uitdagend programma.....	45
3.4.6.	Typologie 5 – emotionele veiligheid en stimulerend	46
4.	Integraal beeld.....	47
	Bijlagen.....	50
	Referenties	70
	Colofon	72

Samenvatting

Gemiddeld genomen is de kwaliteit van de gastouderopvang op orde is, maar er zijn grote uitschieters zowel naar boven als naar beneden. Verder lijken niet alle gastouderbureaus hun begeleidende taak voldoende waar te maken. Daarom loopt er op instigatie van de overheid momenteel een verbetertraject voor de kwaliteit van de gastouderopvang. LKK is in dit kader gevraagd om verdiepende analyses te doen op de reeds verzamelde data van 2017-2019 op basis van gegevens die zijn verzameld tijdens bezoeken aan 137 gastouders. De doelen van deze analyses zijn i) inzicht verkrijgen in de kwaliteit geboden door de 20% laagst en 20% hoogst scorende gastouders, ii) in kaart brengen van kenmerkende verschillen tussen gastouders die lage en hoge kwaliteit bieden, iii) het opstellen van een typologie van gastouders.

Lage en hoge kwaliteit en kenmerkende verschillen tussen gastouders

Er zijn negen verschillende kwaliteitsindicatoren bepaald op basis van twee observatie-instrumenten. Voor de kwaliteit van de interacties is de CLASS gebruikt en is er een onderscheid gemaakt naar de emotionele en educatieve kwaliteit evenals de totale kwaliteit. Voor de omgevingschaal de FCCERS is er onderscheid gemaakt naar de aspecten Ruimte en meubilering, Taal en redeneren, Interactie, Activiteiten, Programma en de totale kwaliteit. **De gevonden verschillen tussen de laagst en hoogst scorende gastouders zijn groot.** Voor de emotionele kwaliteit gaat het globaal om verschillen tussen een voldoende en een goede kwaliteit. Voor de educatieve aspecten gaat het globaal om verschillen tussen een lage of onvoldoende kwaliteit en een voldoende kwaliteit.

Vervolgens is er naar een zestal onderwerpen gekeken of er verschillen zijn tussen gastouders die lage of hoge kwaliteit bieden. Gekeken is naar achtergrondkenmerken gastouders; werkbeleving en professionalisering; kenmerken van de groep opgevangen kinderen; pedagogisch beleid en klimaat; samenwerking met stakeholders (ouders, school en het gastouderbureau); activiteiten aanbod. Wat betreft de achtergrondkenmerken van gastouders, blijken gastouders die **lagere kwaliteit** bieden, gemiddeld een halve dag per week **méér te werken**. **Gastouders die een hoge kwaliteit bieden, zijn vaker hoger opgeleid en blijken een hogere uurprijs te vragen.** Verder geven gastouders die **hoge kwaliteit** bieden aan dat zij iets meer het gevoel hebben dat ze **gerespecteerd en gelijkwaardig** worden behandeld ongeacht zijn/haar achtergrond. Verder hebben ze vaker een **cursus gericht op baby's of op spelbevordering van peuters** gevolgd en werken ook vaker met een **kindvolgsysteem**.

Gastouders die lagere kwaliteit bieden, vangen over het algemeen meer kinderen op (per dag en gedurende de week). Verder blijken er verschillen naar leeftijd. Gastouders die **hoge kwaliteit** bieden op een of meer aspecten, vangen **minder schoolgaande kinderen op en meer baby's of peuters**, en ook **minder kinderen van laagopgeleide ouders**. Gastouders die **lage kwaliteit** bieden op een of meer aspecten, vangen vaker **kinderen met een migratieachtergrond** op of **kinderen met extra zorg of ondersteuningsbehoeften**. Daarmee samenhangend geven gastouders die **lage kwaliteit** bieden aan dat ze **meer aandacht besteden aan diversiteit**. Gastouders die een **hoge kwaliteit** bieden op een of meer aspecten besteden meer aandacht aan kinderparticipatie en hebben meer oog voor de **inbreng en invloed van ouders**.

Er zijn ook duidelijk verschillen in profilering van gastouders die lage en hoge kwaliteit bieden. **Gastouders die hoge kwaliteit bieden, profileren zich vaker op kleinschaligheid, terwijl gastouders van lage kwaliteit zich sterker profileren op dienstverlening** (opvang als flexibele dienst afgestemd op de behoeften van ouders) **of inclusie** (meer aandacht voor culturele verschillen en de inclusie van kinderen met beperkingen). Verder geven gastouders die **lage kwaliteit** laten zien, aan dat ouders vaker voor hen kiezen omdat ze **in de buurt zitten en een goede betaalbaarheid** hebben. En in lijn met de profilering laten gastouders die denken dat ouders voor hen kiezen vanwege de **kleinschaligheid en veiligheid een hogere kwaliteit** zien.

Verder hebben **gastouders die hoge kwaliteit bieden meer en op verschillende manieren contact met de ouders van de kinderen die zij opvangen**. Maar de invloed die deze ouders kunnen uitoefenen op het daadwerkelijke werk en pedagogisch beleid van de gastouders blijkt volgens de gastouders niet te verschillen tussen gastouders die lage of hoge kwaliteit bieden. Op het gebied van samenwerking en contact met de school blijkt juist een tegenovergesteld patroon. **Gastouders die een lage kwaliteit laten zien, hebben juist meer contact met de basisscholen van de kinderen die zij opvangen**, wat wellicht samenhangt met het feit dat gastouders die lage kwaliteit bieden ook meer schoolgaande kinderen opvangen.

Voor het activiteiten aanbod blijkt een eenduidige lijn waarbij **gastouders die hoge kwaliteit bieden, een hogere frequentie en variatie aan activiteiten aanbieden** op het gebied van samenspel en activiteiten rondom taal en geletterdheid, het aanbod van exploratie en motorische activiteiten, buitenspel, creatief-musische activiteiten en het aanbod van wetenschap en techniek activiteiten.

Typologie van gastouders

Vervolgens zijn er kwaliteitsprofielen gemaakt op basis van zeven kwaliteitsindicatoren van de twee observatie-instrumenten (CLASS emotionele kwaliteit, CLASS educatieve kwaliteit, FCCERS Ruimte en meubilering, FCCERS Taal en redeneren, FCCERS Interactie, FCCERS Activiteiten en FCCERS Programma) waarbij een 5-clusteroplossing als meest onderscheidend naar voren kwam. **De overgrote meerderheid van de gastouders (ruim 90%) biedt een voldoende tot goede kwaliteit** vooral met betrekking tot het bieden van een veilige en positieve sfeer waarin de gastouder adequaat inspeelt op de (ontwikkelings)behoeften van kinderen.

De grootste groep gastouders, bijna 42%, past in **profiel 3** dat gekenmerkt wordt door een **voldoende goede emotionele kwaliteit en een gemiddelde educatieve kwaliteit met een iets minder sterk ontwikkeld activiteiten aanbod**. Bijna 28% van de gastouders valt in **profiel 4** wat op de meeste indicatoren relatief de hoogste kwaliteit laat zien. Ruim 12% van de gastouders, horend bij **profiel 2**, richten zich vooral op een emotioneel veilig klimaat maar bieden relatief weinig mogelijkheden voor kinderen om zich te ontwikkelen, want het aanbod van materialen en activiteiten is beperkt. Bijna 10% van de gastouders past in **profiel 5** waarin vooral de geobserveerde emotionele en educatieve kwaliteit relatief het hoogst zijn, maar met minder aandacht voor een gedifferentieerd programma waarin kinderen in kleinere of grotere groepjes activiteiten kunnen doen en er is een minder gevarieerd activiteiten aanbod.

De kwaliteit die door overige 9% van de gastouders wordt geboden in **profiel 1 is in alle opzichten laag** en soms zelfs **zeer laag** volgens de benchmarks van het instrument. Zowel de meer basale kwaliteitsaspecten zoals de inrichting van de ruimte en meubilering, als de kwaliteit van de interacties zijn in dit profiel laag. De globale maat voor interacties van de FCCERS suggereert zelfs dat er heel weinig interacties zijn gedurende de dag.

Gastouders in **profiel 1 - zeer lage kwaliteit** zijn **jonger, minder ervaren** en werken **meer uren** per week. Deze gastouders hebben **meer contact met het gastouderbureau**, wellicht omdat ze minder lang werkzaam zijn. In hun profilering richten zij zich meer op **kleinschaligheid, nabijheid** en **betaalbaarheid**. Deze gastouders vangen vooral **jonge kinderen**, onder de vier jaar, op en benutten hierbij de **toegestane groepsgrootte maximaal**. Relatief zijn er **iets meer kinderen van laagopgeleide ouders** en relatief veel **kinderen met zorgbehoeften**, vooral ten aanzien van het gedrag en taalondersteuning, volgens de gastouders. Er zijn geen ouders met een migratieachtergrond in dit profiel.

Gastouders in **profiel 2 – emotionele veiligheid, weinig uitdaging** zijn gemiddeld wat **ouder** en hebben **meer werkervaring**. Zij werken relatief **weinig uren** per week en ze vangen vooral schoolgaande kinderen op. Deze gastouders profileren zichzelf als **dienstverlenend en flexibel** naar ouders toe. Tegelijkertijd blijkt de **invloed** die **ouders** hebben op de pedagogische praktijk relatief **laag**. Deze gastouders rapporteren een **minder goede affectieve band met de kinderen** en ook het **activiteitsaanbod** is **minder frequent en gevarieerd**. Er zijn geen ouders met een migratieachtergrond in dit profiel.

De gastouders in **profiel 3 – emotionele veiligheid met gebalanceerd programma** zijn vrij gemiddeld als het gaat om leeftijd, werkervaring en gewerkte uren. Ze rapporteren het **minst vaak overleg met het gastouderbureau** en ervaren de **laagste werkstress**. Bijna een kwart van deze gastouders vraagt een **hogere uurprijs** dan vergoed wordt van overheidswege. Zo'n 12% van de gastouders in dit profiel heeft een **migratieachtergrond** en naar verhouding worden er (ook) meer **kinderen met een migratieachtergrond** opgevangen. Ook het aandeel **kinderen van laagopgeleide ouders** is iets hoger. Een klein deel van de gastouders (7%) werkt met een **kindvolgsysteem** (wat in de eerste twee profielen niet voorkomt).

Gastouders in **profiel 4 – emotionele veiligheid, stimulerend en uitdagend programma** zijn **iets vaker hoogopgeleid dan laagopgeleid**. Verder rapporteren deze gastouders relatief een **lagere werktevredenheid** en **hogere werkstress**. Zo'n 21% van de gastouders vraagt een **hogere uurprijs** die van overheidswege vergoed wordt. Hier heeft ongeveer 16% van de gastouders een **migratieachtergrond** en een vergelijkbaar **aandeel kinderen** heeft (ook) een **migratieachtergrond**. Deze gastouders hebben naar verhouding de **meeste aanvullende cursussen** gevolgd, zoals over de omgang met baby's of spelbevordering bij peuters. Daarnaast geven gastouders aan dat zij relatief **meer kinderen met zorgbehoeften** opvangen. Verder hebben ouders relatief **veel invloed op de pedagogische praktijk** volgens gastouders. Deze gastouders **profilieren** zich sterker op het geven van **individuele aandacht en kleinschaligheid** en niet op dienstverlening. Bijna een vijfde van de gastouders in dit profiel gebruikt een **kindvolgsysteem**.

Gastouders in **profiel 5 – emotionele veiligheid en stimulerend** zijn gemiddeld **meer ervaren**. Ze rapporteren relatief een **hogere werktevredenheid** en **lagere werkstress**. De meest onderscheidende factor is de **uurprijs**. De gemiddelde uurprijs is iets hoger en 46% van de gastouders geeft aan boven de maximum uurprijs te zitten. Deze gastouders richten zich iets meer op de opvang van peuters dan van baby's. Verder heeft een klein deel een **migratieachtergrond** en een even groot deel van de **kinderen (ook) een migratieachtergrond**. Tot slot, gebruikt bijna een kwart van de gastouders een **kindvolgsysteem**.

Conclusie en korte beschouwing

Samenvattend komen uit beide analyses een aantal consistente **structurele kenmerken** naar voren die **onderscheidend** lijken voor respectievelijk **lage en hoge kwaliteit**. Zo blijkt het werken van **meer uren en/of dagen per week** samen te hangen met **lagere kwaliteit**. Het hanteren van een **hogere uurprijs** daarentegen is gerelateerd aan een **hogere kwaliteit**. Het **opleidingsniveau** van gastouders laat **geen eenduidig beeld** zien. Wanneer gekeken wordt naar individuele kwaliteitsindicatoren, is er een positieve samenhang. Een hoger opleidingsniveau hangt dus samen met een hogere kwaliteit, specifiek de kwaliteit van interacties. Echter, wanneer er een meer geïntegreerd beeld van kwaliteit wordt gecreëerd aan de hand van kwaliteitsprofielen waarin zowel de interactiekwaliteit als de kwaliteit van de materiele omgeving en het activiteitenaanbod wordt meegenomen, blijkt er geen relatie met opleidingsniveau meer. Mogelijk spelen **andere (compenserende) factoren** een rol. Uit de kwaliteitsprofielen blijkt bijvoorbeeld dat gastouders in profiel 4, met de hoogste kwaliteit op alle kwaliteitsindicatoren, **vaker en meer aanvullende cursussen** hebben gevolgd wat compenserend kan werken voor een laag opleidingsniveau. Verder blijkt dat **werkervaring** een rol speelt in het laagste kwaliteitsprofiel, profiel 1. Gastouders in dit profiel zijn gemiddeld jonger en minder ervaren. Hoewel hier dus ook hoogopgeleide gastouders tussen zitten, kan het zo zijn dat het **gebrek aan ervaring** een **nivellerend effect** heeft.

Ook de wijze waarop gastouders zich **profilieren** en de redenen waarom zij denken dat ouders voor hen als gastouder kiezen, blijkt **consistent samen te hangen met kwaliteit**. Zo blijkt een **sterkere oriëntatie op dienstverlening, gemak en betaalbaarheid** samen te hangen met een **lagere kwaliteit**. Meer aandacht voor **kleinschaligheid, individuele aandacht en veiligheid** vertoont juist een **positieve relatie met kwaliteit**. De wijze waarop zij zich profileren en de klantengroep die zij (onbewust) aanspreken daarmee, vertoont samenhang met kwaliteit. Ook ander onderzoek heeft laten zien dat gastouders verschillende redenen kunnen hebben om dit werk te doen (Boogaard & Bollen, 2022). Hoewel het bieden van individuele, kleinschalige kinderopvang als belangrijkste reden werd genoemd, bleken ook het kunnen combineren van werk en zorg voor het eigen gezin en het 'eigen baas zijn' belangrijke redenen te zijn. De LKK-gegevens tonen aan dat verschillen in profilering ook samengaan met verschillen in de geboden kwaliteit. Ook kenmerken van de groep kinderen die opgevangen wordt, hangt samen met kwaliteit.

Gastouders die de **laagste kwaliteit** bieden, vangen over het algemeen **meer kinderen van laagopgeleide ouders** op evenals **kinderen met zorgbehoeften** (op basis van rapportages van de gastouders). Ook het onderzoek van Boogaard en Bollen (2022) toonde aan dat gastouders zo'n 10% kinderen met zorg- of ondersteuningsbehoeften opvangt. De LKK-gegevens laten zien dat gastouders die lage kwaliteit bieden, rapporteren meer kinderen op te vangen die iets extra's nodig hebben. Het is de vraag of het aandeel kinderen met zorgbehoeften bij deze gastouders daadwerkelijk hoger is dan

bij andere gastouders of dat dit een **reflectie is van de relatieve onbekwaamheid en onervarenheid van de gastouders om passende zorg** te bieden. Gastouders in profiel 2, wat gekenmerkt wordt door **emotionele veiligheid** maar waarin er **weinig aanbod van spel of activiteiten** is, vangen vooral **schoolgaande kinderen** op (zij werken ook de minste uren). En gastouders in profiel 4 met de hoogste kwaliteit rapporteren dat **ouders** relatief veel **invloed** hebben op de **pedagogische praktijk** van de gastouder. Voor gastouders in profiel 5, eveneens van hoge kwaliteit, blijkt de hoge **uurprijs** een sterke **onderscheidende factor** te zijn.

Deze patronen duiden erop dat er **verschillende motieven** kunnen zijn van gastouders om dit werk te doen, zoals ook blijkt uit het onderzoek van Boogaard en Bollen (2022). Afhankelijk van wat ouders nodig hebben in termen van **flexibiliteit**, de **leeftijd van de kinderen** die ze hebben en de **uurprijs** die ze zich kunnen veroorloven, kan dit grote implicaties hebben voor de **kwaliteit** van de opvang die hun kind ontvangt. Het roept ook de vraag op of alle gastouders zichzelf in dezelfde mate als **professional** zien. Uit het onderzoek van Boogaard en Bollen (2022) blijkt de meerderheid van de respondenten het gastouder zijn een vak vindt en dat het erbij hoort om op de hoogte te zijn van informatie over opvoeding, bijvoorbeeld door het volgen van nascholing. Er zijn in de huidige LKK-gegevens ook een aantal aanwijzingen die duiden op professionaliteit van gastouders. Bijvoorbeeld het volgen van **aanvullende cursussen** die bijdragen aan een betere pedagogische kwaliteit en het gebruik van een **kindvolgsysteem** zijn aspecten die van belang lijken. Een sterkere mate van **professionaliteit**, op basis van deze kenmerken, blijkt samen te gaan met een **hogere kwaliteit**.

De huidige bevindingen moeten wel in het licht van de **beperkte representativiteit** van de steekproef worden gezien. De gemiddelde respons over de jaren 2017 -2019 is iets meer dan 10% en deze lage respons duidt mogelijk op een selectie effect onder gastouders, wat mogelijk **een te positief beeld** schetst van de werkelijkheid. Hoewel de verschillen in kwaliteit vrij groot zijn, blijkt ruim 90% van de gastouders de kinderen een **veilige basis** te geven waarin de gastouder een vast en stabiel gezicht is. Hiermee wordt voldaan aan het eerste pedagogische basisdoel: bieden van emotionele veiligheid. Dit wordt **door ouders gewaardeerd** en gezien als belangrijke reden om voor gastouderopvang te kiezen, naast de individuele aandacht die het kind kan krijgen (Boogaard & Bollen, 2022). Ook ander onderzoek laat zien dat het **welbevinden van kinderen** in de gastouderopvang gemiddeld **iets hoger** is dan bij kinderen in de centrumopvang (Sluiter, Fekkes, & Fukkink, 2023).

Echter, de mogelijkheden die kinderen krijgen om hun **persoonlijke competenties** te ontwikkelen, verschillen sterker tussen gastouders. **Ouders** geven aan dat de pedagogische kwaliteit versterkt kan worden en dat er **meer aandacht kan zijn voor ontwikkelingsstimulering** (Boogaard & Bollen, 2022). De LKK-gegevens laten inderdaad zien dat voor zo'n 37% van de gastouders het aanbod van spel en activiteiten rijk en gevarieerd is en daarmee kan bijdragen aan de ontwikkeling van de persoonlijke competenties van kinderen. Voor ruim 41% is er wel een aanbod, maar is er verbetering mogelijk, en bij zo'n 22% van de gastouders is dit aanbod onvoldoende aanwezig. Kortom, het unieke karakter van de kleinschaligheid en veilige relaties tussen gastouder en kinderen komt goed tot zijn recht, maar het aanbod kan versterkt worden door meer aandacht te besteden aan het stimuleren van de persoonlijke competenties van kinderen.

Om **de kwaliteit** van de gastouderopvang te **verbeteren**, zou meer ingezet kunnen worden op het **versterken** van de **professionaliteit** van de gastouders. Gastouders stimuleren om meer **nascholing** te volgen, lijkt een veelbelovende weg. Deze nascholing zou specifiek gericht op kunnen zijn op **bepaalde leeftijdsgroepen** (zoals baby's of schoolgaande kinderen), aandacht kunnen besteden aan het **versterken van de spelmogelijkheden** en **het activiteitsaanbod** voor kinderen, of gericht kunnen zijn op **specifieke zorg- en ondersteuningsbehoeften** zodat gastouders betere zorg op maat kunnen geven. Verder zou het werken met een **kindvolgsysteem** gastouders wellicht ook kunnen helpen om een **beter beeld** te krijgen van hoe het met het kind gaat en wat er nodig is om het aanbod (nog) beter aan te laten sluiten op de specifieke **ontwikkelingsbehoeften** van het kind.

Leeswijzer

Het rapport waarin de gastouderopvang centraal staat, is als volgt opgebouwd. In het eerste hoofdstuk beschrijven we de steekproef, meetinstrumenten en een drietal analysestrategieën die gebruikt worden om kwaliteitsverschillen te kunnen duiden. In hoofdstuk 2 tot en met 4 worden de resultaten van deze analysestrategieën gepresenteerd, respectievelijk de vergelijking tussen de 20% hoogst en laagst scorende gastouders (hoofdstuk 2) en gastouderprofielen op basis van kwaliteit (hoofdstuk 3). Tot slot wordt een geïntegreerd beeld (hoofdstuk 4) van de resultaten gepresenteerd.

1. Inleiding

1.1. Aanleiding en onderzoeksvragen

In een probleemanalyse in 2020, op basis van onderzoeken door de Inspectie van het Onderwijs, GGD GHOR NL en LKK, is geconstateerd dat er momenteel onvoldoende zicht is op de kwaliteit van de gastouderopvang door het toezicht, dat de gemiddelde kwaliteit van de gastouderopvang weliswaar op orde is, maar dat er grote uitschieters naar beneden zijn en dat niet alle gastouderbureaus hun begeleidende taak voldoende waarmaken. Daarom loopt er momenteel een verbetertraject voor de kwaliteit van de gastouderopvang. LKK is gevraagd om verdiepende analyses te doen op de reeds verzamelde data van 2017-2019 om bij te kunnen dragen aan dit verbetertraject. De doelen van deze analyses zijn i) inzicht verkrijgen in de kwaliteit geboden door de 20% laagst en 20% hoogst scorende gastouders, ii) in kaart brengen van kenmerkende verschillen tussen gastouders die lage en hoge kwaliteit, iii) het opstellen van typologieën van gastouders.

1.2. Steekproef en respons

De LKK wordt volgens een zogenaamde ‘rolling sampling’ methode uitgevoerd, met jaarlijkse metingen in relatief kleine, maar landelijk representatieve steekproeven naar een aantal belangrijk geachte kenmerken als regio van het land, urbanisatiegraad en omvang van de opvanglocatie. Om die reden wordt steeds een gestratificeerde steekproef getrokken met de volgende strata:

1. Regio (4 kenmerken: Noord, Midden-Oost, West en Zuid);
2. Urbanisatiegraad (2 kenmerken: landelijk en stedelijk);
3. Grootte van de locatie (2 kenmerken: klein en groot).

Dit resulteert in een steekproefmodel met 16 cellen (4 x 2 x 2) per opvangtype en 32 locaties per opvangsoort. Binnen de cellen worden gastouders die aan de kenmerken van deze cellen voldoen aselect getrokken. Een uitgebreidere beschrijving van de steekproeftrekking is beschreven in eerdere rapportages.¹

Het huidige rapport maakt gebruik van de data van in totaal 137 gastouders uit de eerste drie LKK-metingen (2017, 2018, 2019). Voor de gastouders is in het eerste meetjaar beoogd om een grotere groep (80 in plaats van 32) te includeren aangezien er tot op dat moment weinig gegevens over de gastouderopvang bekend waren. Vanwege een tegenvallende respons in de eerste meting zijn in tweede meting extra inspanningen gepleegd om ter compensatie meer gastouders te includeren. Zodoende is de totale steekproef van de gastouders groter dan bij de andere opvangtypen. Hoewel getracht is zowel kleine als grote gastouders (op basis van het aantal kindplaatsen) in de steekproef mee te nemen, blijkt de non-respons bij kleine gastouders wat hoger. De steekproef bestaat derhalve voor ruim 28% uit kleine gastouders en ruim uit 71% grote gastouders.

¹ Zie Slot et al. (2018)

De respons van de gastouders betreft gemiddeld iets meer dan 10% (LKK2017 12%, LKK2018 10%, LKK2019 18%). Een analyse van de respons en non-respons voor alle opvangtypen is uitgebreid aan bod gekomen in eerdere rapportages.² Op basis daarvan is er twijfel over de representativiteit van de huidige steekproef van de gastouderopvang. Deze steekproef van gastouders geeft mogelijk een overschatting van de werkelijke kwaliteit van deze opvangsoort.

1.3. Onderzoeksprocedures dataverzameling

Om de kwaliteit in de gastouderopvang in kaart te brengen zijn verschillende instrumenten gebruikt. Voor de meting van de proceskwaliteit is gebruik gemaakt van verschillende observatie-instrumenten die een oordeel geven over de kwaliteit. De observaties zijn deels ter plekke uitgevoerd (CLASS en FCCERS) en deels achteraf gecodeerd van video (NCKO-interactieschalen). Daarnaast is er in persoonlijke interviews met de gastouders aan de hand van een gestructureerde vragenlijst gevraagd naar het aanbod van activiteiten en het pedagogische klimaat in het gastoudergezin. Tevens zijn er met de vragenlijst achtergrondkenmerken van de gastouders en andere, meer structurele kenmerken van het gastoudergezin nagevraagd.

Wegens een verandering in procedures in 2019 (er is niet langer gefilmd bij de gastoudergezinnen) zijn er voor de NCKO-interactievaardigheden en de kindobservaties (welbevinden en betrokkenheid en interacties van individuele kinderen) geen nieuwe gegevens bekend. De beschrijving van de huidige stand van zaken is daarom gebaseerd op de CLASS en de FCCERS.

Voor alle metingen is er gebruik gemaakt van drie verschillende leeftijdsversies van de CLASS (de infant versie voor interacties met baby's, de toddler versie voor interacties met peuters en de pre-K versie voor interacties met schoolgaande kinderen) om de kwaliteit van de interacties te beoordelen. De FCCERS is gebruikt als maat voor de globale kwaliteit (waaronder de kwaliteit van de ruimte en meubilering, de kwaliteit van het taalaanbod, de kwaliteit van de materialen en het activiteitenaanbod, globale interactiekwaliteit en het dagprogramma). Een uitgebreidere beschrijving van deze meetinstrumenten en de gebruikte procedures zijn terug te vinden in eerdere rapportages.³

De CLASS en de FCCERS worden beiden ter plekke toegepast, maar volgen een andere observatieprocedure. De CLASS is tijdens meerdere korte observatiemomenten van 15 minuten gedurende veelvoorkomende situaties, zoals eet-en drinkmomenten, spel of een gerichte activiteit afgenomen. Er zijn per gastouder 4 of 6 observatiemomenten verdeeld over de dag en afhankelijk van de leeftijden van de opgevangen kinderen met een of meer leeftijdsversies van de CLASS. Vervolgens wordt per gastouder een gemiddelde bepaald voor de geobserveerde interactie-kwaliteit gedurende de dag. Voor de FCCERS geldt dat deze eenmalig wordt ingevuld op basis van een gehele observatie dag wat resulteert in een holistische beoordeling per gastouder.

² Zie Slot et al. (2018, 2019)

³ Zie Slot et al. (2017, 2018)

1.4. Data-analyse: Aanpak en methoden

In de huidige rapportage gebruiken we een tweetal analysestrategieën om meer inzicht te geven in de relaties tussen kenmerken van de gastouderopvang en de geobserveerde kwaliteit. Op basis van observatiegegevens van kwaliteit (CLASS en FCCERS) en vragenlijstgegevens van structurele kenmerken construeren we verschillende typen gastouders en relaties tussen kwaliteit en structurele kenmerken. Tot slot presenteren we de gevonden relaties in een integraal beeld.

In *Hoofdstuk 2* worden verschillende typen gastouders vanuit de geobserveerde kwaliteit gedefinieerd. Voor de verschillende kwaliteitsindicatoren (behorend bij de CLASS en FCCERS, zie volgende sectie) worden gastouders die hoge kwaliteit bieden vergeleken met gastouders die lage kwaliteit bieden. Hierbij zijn de 20% hoogst scorende gastouders vergeleken met de 20% laagst scorende gastouders. Daarna zijn de structurele kenmerken van deze hoog en laag scorende groepen systematisch met elkaar vergeleken. In de verscheidene analyses is dus telkens een substeekproef van 40% van de totale steekproef geïncorporeerd. In *Hoofdstuk 3* zijn wederom verschillende typen gastouders gedefinieerd vanuit de geobserveerde kwaliteit. Hierbij zijn de kwaliteitsindicatoren integraal meegenomen en zijn alle gastouders uit de steekproef geclusterd in verschillende kwaliteitsprofielen. De vijf gevonden profielen zijn vervolgens systematisch vergeleken op hun structurele kenmerken.

1.4.1. Kwaliteitsindicatoren

In de verschillende analysestrategieën hebben we een brede blik op kwaliteit gekozen door te kijken naar verschillende kwaliteitsindicatoren gebaseerd op de CLASS en de FCCERS. De CLASS is meermaals per dag afgenomen met de leeftijdsversie passend bij de opgevangen kinderen. Indien gastouders meerdere leeftijdsgroepen (baby's, peuters, schoolkinderen) opvangen, worden ook meerdere leeftijdsversies ingezet. Per gastouder is vervolgens een gemiddelde over de leeftijden en dag bepaald waarbij onderscheid is gemaakt tussen de *emotionele kwaliteit*, de mate waarin de gastouder positieve, sensitieve en kindvolgende interacties heeft met kinderen, en de *educatieve kwaliteit*, de mate waarin een gastouder de betrokkenheid van kinderen in spel en activiteiten stimuleert en de brede ontwikkeling van kinderen bevordert, en een gewogen totaalscore. De FCCERS geeft een holistische beoordeling per gastouder en maakt hierbij onderscheid tussen vijf verschillende subschalen: *Ruimte en meubilering*, *Taal en redeneren*, *Interactie*, *Activiteiten* en *Programma*, als ook een gewogen totaalscore. In totaal zijn er dus negen kwaliteitsindicatoren (drie voor de CLASS en zes voor de FCCERS) meegenomen in de analyses.

1.4.2. Structurele kenmerken

Om de structurele kenmerken en het activiteiten aanbod van de gastouders in kaart te brengen is gebruik gemaakt van vragenlijstgegevens. De vragenlijst is door alle gastouders ingevuld (respons is 100%). Op specifieke variabelen ontbreken soms wel gegevens wanneer gastouders geen antwoord wisten te geven op bepaalde vragen. Eventuele missende data worden daarom gedurende de analyses apart aangegeven.

Er zijn gegevens verzameld over een zestal onderwerpen:

- *Achtergrondkenmerken gastouders*
- *Werkbeleving en professionalisering*
- *Kenmerken van de groep opgevangen kinderen*
- *Pedagogisch beleid en klimaat*
- *Samenwerking met stakeholders (ouders, school en het gastouderbureau)*
- *Activiteitsaanbod*

In de categorie *samenwerking met stakeholders (ouders, school en het gastouderbureau)* is er ook gebruik gemaakt van de vragenlijstgegevens die zijn ingevuld door de managers van het gastouderbureau waar de gastouder bij is aangesloten. Deze vragenlijst heeft een positieve respons van ruim 80%, al ontbreken op specifieke vragen soms wel meer gegevens wanneer managers geen antwoord wisten te geven op bepaalde vragen. Eventuele missende data worden daarom gedurende de analyses los aangegeven.

Een volledig overzicht van de geïnccludeerde variabelen, de manier waarop deze gemeten zijn en de beschrijvende statistieken voor de gehele steekproef zijn te vinden in Tabel 1.1 t/m Tabel 1.8 (zie bijlagen). In de huidige rapportage staan de verschillen in structurele kenmerken tussen typen gastouders centraal. Er wordt daarom in mindere mate aandacht besteed aan een algemene beschrijving van de structurele kenmerken (zoals de mate waarin de gehele steekproef van gastouders hoog of laag scoren op bepaalde kenmerken, en in hoeverre dat vergelijkbaar is met andere opvangsoorten). De beschrijvende statistieken in de bijlagen geven de lezer hier extra informatie over, maar deze worden in de hoofdstukken niet verder toegelicht. Deze meer algemene beschrijving van de structurele kenmerken is terug te vinden in eerdere rapportages.⁴

1.4.3. Kwaliteitsprofielen

Om te komen tot kwaliteitsprofielen van gastouders is gebruik gemaakt van de k-means cluster analyse in SPSS op basis van zeven kwaliteitsindicatoren: CLASS emotionele kwaliteit, CLASS educatieve kwaliteit, Ruimte en meubilering, Taal en redeneren, Interactie, Activiteiten en Programma. Met een clusteranalyse wordt getracht cases, in dit geval gastouders, te clusteren op de zeven kwaliteitsindicatoren waarbij het programma zoekt naar clusteroplossingen waarbij de clusters van gastouders zoveel mogelijk van elkaar verschillen. Op basis van een iteratief proces zijn verschillende clusteroplossingen bepaald en met elkaar vergeleken. Er is gestart met een 2-cluster oplossing, gevolgd door een 3- en 4-clusteroplossing en tot slot een 5-cluster oplossing. De oplossingen zijn systematisch met elkaar vergeleken op een aantal aspecten, waaronder het aantal iteraties, de verdeling per cluster en de gemiddelde afstand tot het cluster.

Zo geeft het aantal iteraties dat nodig is om tot een clusteroplossing te komen aan hoe snel het classificeren van clusters tot stand is gekomen en is daarmee een vorm van robuustheid (de standaard instelling in SPSS is 10 iteraties). Verder wordt voor elke case (gastouder) bekeken wat de afstand is van de betreffende kwaliteitsscores tot de gemiddelde scores van het cluster. Een kleinere afstand geeft aan dat de clusteroplossing een betere passing heeft bij de data. Daarnaast is de verdeling van

⁴ Zie Slot et al. (2017, 2018, 2019)

cases (gastouders) over clusters een vorm van onderscheidend vermogen van de oplossingen. Er moet hierbij een afweging gemaakt worden tussen de grootte van de clusters enerzijds en de relevantie van de inhoudelijke uitkomsten anderzijds. Dit vraagt om een meer kwalitatieve interpretatie van de uitkomsten door te kijken naar de typologie van de clusters. Naarmate er meer clusters zijn, zullen deze meer onderscheidend zijn. Tot slot, geeft de clusteranalyse ook de resultaten van een meervoudige variantieanalyse die aangeeft of de kwaliteitsindicatoren verschillen tussen de clusters. Dit is een indicatie van het onderscheidend vermogen van individuele kwaliteitsindicatoren in de verschillende clusteroplossingen.⁵

De best passende clusteroplossing is gebruikt voor vervolganalyses. Allereerst is met een meervoudige variantieanalyse getoetst welke kwaliteitsindicatoren verschillen tussen clusters. Daarna zijn de clusters vergeleken aan de hand van de verschillende structurele kenmerken van de gastouderopvang.

⁵ Aangezien de clusteranalyse erop gericht is om de verschillen tussen clusters te maximaliseren moet de uitkomst van de meervoudige variantieanalyse vooral descriptief worden opgevat.

2. Hoge en lage kwaliteit van gastouders

Dit hoofdstuk beschrijft de kwaliteit in de gastouderopvang aan de hand van een vergelijking tussen gastouders die hoge en lage kwaliteit bieden. Het hoofdstuk is als volgt opgebouwd. Eerst volgt in paragraaf 2.1 een samenvatting op hoofdlijnen van de belangrijkste uitkomsten en een beschouwing daarover. In de volgende paragrafen worden de verschillende uitkomsten op een meer technische wijze beschreven, waarbij weinig interpretatie of verklaring wordt gegeven. In paragraaf 2.2 beginnen we met een beschrijving van de kwaliteitsindicatoren waarbij we de 20% hoogst scorende gastouders vergelijken met de 20% laagst scorende gastouders. Daarna volgen in sectie 2.3 de verschillen in structurele kenmerken tussen de laag en hoog scorende gastouders.

2.1. Samenvatting en beschouwing van de resultaten

In dit hoofdstuk worden analyses gepresenteerd waarin de laagst scorende gastouders worden vergeleken met de hoogst scorende gastouders. Hiervoor zijn negen verschillende kwaliteitsindicatoren bepaald op basis van twee observatie instrumenten: de CLASS en de FCCERS. Voor de kwaliteit van de interacties is de CLASS gebruikt en is er een onderscheid gemaakt naar de emotionele en educatieve kwaliteit evenals de totale kwaliteit. Voor de FCCERS is er onderscheid gemaakt naar de aspecten Ruimte en meubilering, Taal en redeneren, Interactie, Activiteiten, Programma en de totale kwaliteit.

De gevonden verschillen tussen de laagst en hoogst scorende gastouders zijn zeer groot. Voor de emotionele kwaliteit op basis van de CLASS en de kwaliteit van de interacties op basis van de FCCERS is dit het verschil tussen een score in de middenrange en een score in de hoge range. Het verschil in aandacht voor taal en redeneren op basis van de FCCERS is groot met de scores in de hoge range voor de 20% hoogst scorende gastouders en onvoldoende scores voor de 20% laagst scorende gastouders. De educatieve kwaliteit op basis van de CLASS scoort in de middenrange, maar hier is het verschil tussen lager en hoger scorende gastouders meer dan twee schaalpunten (en meer dan vier keer de standaarddeviatie), wat duidt op een grote verschillen en scores aan de uiteinden van de middenrange. Ook voor aspecten van de ruimte en inrichting, de aanwezige materialen en het aanbod van activiteiten zijn de verschillen heel groot met scores aan de uiteinden van de middenrange en zelfs een onvoldoende voor kwaliteit van de materialen en het activiteitenaanbod voor de laagst scorende gastouders. Over het algemeen scoren gastouders op meerdere aspecten laag of hoog respectievelijk. Er is dus sprake van enige consistentie in de lage versus hoge kwaliteit die gastouders bieden en vooral voor de hoogst scorende gastouders.

Er is voor een aantal structurele kenmerken gekeken naar verschillen tussen de laag en hoogst scorende gastouders. Wat betreft de achtergrondkenmerken van gastouders, blijken gastouders die lagere kwaliteit bieden, gemiddeld een halve dag per week méér te werken. Gastouders die een hoge kwaliteit bieden, zijn vaker hoger opgeleid en blijken een hogere uurprijs te vragen. Er zijn weinig verschillen op basis van leeftijd of werkervaring. Met betrekking tot de werkbeleving en professionalisering van gastouders zijn er weinig verschillen tussen de gastouders die hoge en lage kwaliteit bieden. Gastouders zijn over het algemeen tevreden over hun werk, al geven gastouders die hoge kwaliteit bieden aan dat zij iets meer het gevoel hebben dat ze gerespecteerd en gelijkwaardig worden behandeld ongeacht zijn/haar achtergrond dan gastouders die lage kwaliteit bieden.

Continue professionalisering (zoals het volgen van cursussen of het krijgen van coaching) en pedagogisch-inhoudelijk overleg met andere gastouders komt relatief weinig voor bij beide groepen en maakt geen verschil voor gastouders op basis van de geboden kwaliteit. Er is ook gevraagd naar aanvullende cursussen die gastouders hebben gevolgd. Over het algemeen hebben gastouders die op een of meer indicatoren een lage kwaliteit bieden minder vaak cursussen gevolgd op het gebied van spelbegeleiding bij peuters of de signalering van kindermishandeling dan gastouders die hoge kwaliteit bieden. Daarentegen hebben gastouders die een lagere *emotionele* kwaliteit bieden vaker cursussen rondom baby's en dreumesopvang en rondom algemene kindontwikkeling gevolgd dan gastouders die een hogere *emotionele* kwaliteit bieden. Voor de *educatieve* kwaliteit geldt juist dat gastouders met een hogere kwaliteit vaker cursussen rondom baby's en dreumesopvang en rondom algemene kindontwikkeling hebben gevolgd dan gastouders die ene lagere kwaliteit bieden.

Wat betreft kenmerken van de opgevangen kinderen blijken er kwaliteitsverschillen op basis van de CLASS voor groeps grootte. Gastouders die lagere kwaliteit bieden vangen over het algemeen meer kinderen op. Dit geldt voor zowel de gemiddelde als de maximale groeps grootte per dag en ook voor het totaal aantal kinderen dat gedurende de gehele week opgevangen wordt. Er blijken ook verschillende patronen die samenhangen met de leeftijd van kinderen of de gezinsachtergrond. Zo blijken gastouders die hoog scoren op de aandacht voor taal en redeneren vooral peuters op te vangen en minder schoolgaande kinderen. Ook een hoge score op het aanbieden van een adequaat dagprogramma hangt samen met de opvang van minder schoolgaande kinderen. Verder blijken gastouders die hoog scoren op het aanbod van taal en redeneren en interactie in brede zin minder kinderen van laagopgeleide ouders op te vangen. Gastouders met een hogere mate van interactie op basis van de FCCERS vangen naar verhouding ook meer baby's op. Verder blijkt de emotionele kwaliteit lager bij gastouders die meer kinderen met een migratieachtergrond opvangen. Wanneer gevraagd wordt naar de opvang van kinderen met behoefte aan extra ondersteuning of zorg, blijkt dat er meer kinderen met zorgbehoeften (vooral ten aanzien van gedrag) worden opgevangen door gastouders die een lagere kwaliteit bieden.

Er zijn voor het pedagogisch beleid en klimaat een aantal verschillende aspecten onderzocht. Zo blijkt de mate waarin de groep van opgevangen kinderen stabiel blijft gedurende de dag sterker bij gastouders die een hogere kwaliteit bieden. Voor andere vormen van stabiliteit, zoals stabiliteit over de jaren heen of in het dagprogramma, blijken er geen verschillen. Verder blijken gastouders die een lagere kwaliteit bieden meer aandacht te besteden aan diversiteit in hun omgang met kinderen en ouders. Verder blijken gastouders die een hogere kwaliteit bieden meer aandacht te besteden aan kindparticipatie en gebruiken zij ook vaker een kindvolgsysteem om de ontwikkeling van kinderen te monitoren. Tot slot, besteden gastouders die hoge kwaliteit bieden ook meer aandacht aan het bevorderen van zelfregulatie bij kinderen, tonen zij meer affectie in hun interacties met kinderen en zijn ze meer gericht op inclusie.

Er is ook gekeken naar de manier waarop gastouders zichzelf profileren en hoe zij de keuzemotieven van ouders inschatten. Gastouders die hoge kwaliteit bieden, profileren zich vaker op kleinschaligheid, terwijl gastouders van lage kwaliteit zich sterker profileren op dienstverlening (opvang als flexibele dienst afgestemd op de behoeften van ouders) of inclusie (meer aandacht voor culturele verschillen en de inclusie van kinderen met beperkingen). Voor de inschatting die de gastouders maken over waarom ouders voor hun gastouderopvang kiezen, zijn er met name verschillen voor het motief van

nabijheid en betaalbaarheid. Gastouders die lage kwaliteit laten zien, geven aan dat ouders vaker voor hen kiezen omdat ze in de buurt zitten en een goede betaalbaarheid hebben. En in lijn met de profilering laten gastouders die denken dat ouders voor hen kiezen vanwege de kleinschaligheid en veiligheid een hogere kwaliteit zien.

Voor het contact dat gastouders hebben met ouders en andere stakeholders blijken een aantal verschillen. Zo hebben gastouders die hoge kwaliteit bieden meer en op verschillende manieren contact met de ouders van de kinderen die zij opvangen. Maar de invloed die deze ouders kunnen uitoefenen op het daadwerkelijke werk en pedagogisch beleid van de gastouders blijkt niet te verschillen. Op het gebied van samenwerking en contact met de school blijkt juist een tegenovergesteld patroon. Gastouders die een lage kwaliteit laten zien, hebben juist meer contact met de basisscholen van de kinderen die zij opvangen. Mogelijk heeft dit te maken met het opvangen van meer schoolgaande kinderen, zoals hierboven beschreven. Verder zijn er geen verschillen zichtbaar voor de frequentie waarin er pedagogisch-inhoudelijk overleg wordt gefaciliteerd door het gastouderbureau. Maar gastouders die hoge kwaliteit laten zien, zijn aangesloten bij gastouderbureaus die wel meer gezamenlijke professionaliseringsactiviteiten rapporteren.

Wat betreft het activiteiten aanbod is er een eenduidige lijn. Gastouders die hogere kwaliteit opvang bieden, rapporteren een hogere frequentie en variatie van de activiteiten die zij aanbieden. Dit geldt vooral voor het aanbod van samenspel en activiteiten rondom taal en geletterdheid. Maar ook voor het aanbod van exploratie en motorische activiteiten, buitenspel, creatief-musische activiteiten en het aanbod van wetenschap en techniek activiteiten geldt een positieve relatie met verschillende aspecten van de omgevingschaal FCCERS.

Kortom, wanneer een scherp onderscheid wordt gemaakt tussen de gastouders die de laagste en de hoogste kwaliteit bieden, zijn er duidelijke en grote kwaliteitsverschillen. Allereerst zijn de verschillen in de geobserveerde kwaliteit zeer groot waarbij het de vraag is of het niveau van de gastouders die de laagste kwaliteit bieden wel voldoet als minimum. Het gaat hier om een breed scala aan kwaliteitsaspecten variërend van de kwaliteit van de ruimte en inrichting, aanwezige materialen en geboden activiteiten in een adequaat en interessant dagprogramma, tot de kwaliteit van de interacties die het basale gevoel van veiligheid moeten garanderen en kinderen de kans moeten geven om zich te kunnen ontwikkelen, zoals vastgelegd in de vier pedagogische basisdoelen van de Wet Kinderopvang.

Verder blijken er een aantal verschillen te zijn tussen gastouders die lage en hoge kwaliteit bieden op basis van hun eigen achtergrond, de achtergrond van de kinderen die zij opvangen, de pedagogische praktijk en de contacten met stakeholders. Gastouders die lage kwaliteit bieden, vangen naar verhouding de meeste kinderen op wanneer gekeken wordt naar de groepsgrootte maar ook naar het aantal werkdagen van de gastouder. Verder lijkt het erop dat er vooral een lagere kwaliteit wordt geboden aan schoolgaande kinderen en kinderen van laagopgeleide ouders en/of met een migratieachtergrond. Deze selectieve tendens wordt nog versterkt door de uurprijs die gastouders vragen en de wijze waarop zij zich profileren. Door een hogere uurprijs te vragen en zich vooral te profileren op kleinschaligheid, in tegenstelling tot meer dienstverlenend bijvoorbeeld, richten deze gastouders zich op een specifieke klantengroep van ouders. Kinderen van ouders die minder te besteden hebben en/of genoodzaakt zijn een beroep te doen op meer flexibiliteit in de opvang van hun kinderen, worden benadeeld door de lagere kwaliteit van opvang die zij ontvangen.

Gastouders die hoge kwaliteit bieden, lijken hun professionele rol in een aantal opzichten goed op te pakken. Deze gastouders investeren in hun professionaliteit door het volgen van aanvullende cursussen en maken bijvoorbeeld vaker gebruik van een professioneel kindvolgsysteem. Ook zijn zij beter in staat om de participatie van kinderen te bevorderen en hebben ze meer contact met ouders. Daarnaast heeft een iets groter deel van de gastouders die hoge kwaliteit bieden een hoger opleidingsniveau, bijvoorbeeld op HBO-niveau.

2.2. Kwaliteitsindicatoren: hoge versus lage kwaliteit

Voor alle negen kwaliteitsindicatoren (drie indicatoren op basis van de CLASS en zes op basis van de FCCERS) zijn percentielen berekend om de 20% hoogst-scorende en 20% laagst-scorende gastouders te onderscheiden. Gastouders met gelijke scores zijn samen meegenomen of uitgesloten in de percentielen. Een overzicht van de gebruikte percentielen per kwaliteitsindicator is te vinden in Tabel 2.1. Voor sommige kwaliteitsindicatoren bleken de scores rond het hoogste en laagste percentiel ongunstig verdeeld, waardoor het totaal aantal meegenomen gastouders soms iets hoger of lager ligt dan 20% (zie bijvoorbeeld hoogste percentielen *Interactie* en *Programma*).

De gevonden kwaliteitsverschillen tussen de laagst en hoogst scorende gastouders zijn zeer groot. In alle gevallen betreft het een verschil van 1 tot zelfs bijna 4 schaalpunten. Dit geldt vooral voor de educatieve kwaliteitsaspecten, zoals de *Educatieve kwaliteit*, *Activiteiten*, *Interactie* en *Taal en redeneren*.

Tabel 2.1 Beschrijvende statistieken van gastouders uitgesplitst naar hoge en lage kwaliteit

CLASS	Kwaliteit hoogste percentiel				Kwaliteit laagste percentiel			
	N (%)	Range	M	SD	N (%)	Range	M	SD
Emotionele kwaliteit	27 (19.71%)	6.18-7.00	6.49	0.20	28 (20.44%)	3.32-5.37	4.91	0.42
Educatieve kwaliteit	27 (19.71%)	3.89-5.93	4.54	0.60	27 (19.71%)	1.39-2.75	2.34	0.35
Totaal	27 (19.71%)	5.00-5.93	5.41	0.40	27 (19.71%)	2.35-4.13	3.68	0.41
FCCERS	N (%)	Range	M	SD	N (%)	Range	M	SD
Ruimte/meubilering	30 (21.90%)	5.50-6.83	5.83	0.31	26 (18.98%)	1.50-3.67	3.11	0.58
Taal en redeneren	30 (21.90%)	6.33-7.00	6.67	0.25	30 (21.90%)	1.67-3.67	2.82	0.58
Interactie	24 (17.52%)	7.00-7.00	7.00	0.00	27 (19.71%)	1.25-4.75	3.81	1.01
Activiteiten	27 (19.71%)	4.90-6.45	5.39	0.40	27 (19.71%)	1.50-3.00	2.43	0.40
Programma	39 (28.47%)	7.00-7.00	7.00	0.00	29 (21.17%)	1.67-4.75	3.54	0.90
Totaal	28 (20.44%)	5.63-6.53	6.03	0.26	28 (20.44%)	2.65-4.39	3.63	0.58

Er is gekeken naar de consistentie over de percentielen heen, ofwel in welke mate het telkens dezelfde gastouders zijn die hoog of laag scoren op de verschillende kwaliteitsindicatoren. De consistentie blijkt iets hoger te zijn voor de indicatoren gebaseerd op de CLASS dan op de FCCERS.

Voor de CLASS zijn 60 gastouders niet meegenomen in de analyses, aangezien zij op alle drie de indicatoren noch in het hoogste, noch in het laagste percentiel vallen. Verder scoren 18 gastouders het laagste op alle drie de indicatoren, wat betekent dat ongeveer tweederde van het laagste percentiel voor CLASS-indicatoren uit dezelfde gastouders bestaat. Er scoren 13 gastouders consequent hoog op alle drie de indicatoren, wat neerkomt op ongeveer de helft van de hogere percentielen. Tot slot zien we dat één gastouder zowel in het hoogste percentiel (emotionele kwaliteit) als laagste percentiel (educatieve kwaliteit) valt.

Voor de FCCERS zijn slechts 18 gastouders niet meegenomen, omdat zij noch in de hoogste, noch in de laagste percentielen vallen op alle indicatoren. Het aantal gastouders dat consequent hoog (vier gastouders) of laag (zes gastouders) scoort, is ook wat lager. De lagere consistentie hier is te verwachten, aangezien de omgevingschaal een relatief breed kwaliteitsbeeld geeft en een lage kwaliteit op de ene indicator (bijvoorbeeld ruimte en meubilering) hoeft niet direct verband te houden met een lagere kwaliteit op een andere indicator (zoals de interacties). Maar gastouders scoren vaker op meerdere indicatoren hoog of laag. Zo zijn er 28 gastouders die op minimaal de helft van de indicatoren (dus drie of meer) hoog scoren en 28 die op minimaal de helft laag scoren. Ook zijn er bij de omgevingschaal meer gastouders (in totaal 22) die zowel in de hoge als lage percentielen vallen, hoewel dat vaak gastouders betreft die dan op een enkele indicator hoog en laag scoren en op de andere indicatoren tot de middengroep behoren.

Wat betreft de consistentie voor beide meetinstrumenten, blijken er vier gastouders consequent in het laagste percentiel te scoren en negen gastouders consequent in het hoogste percentiel te scoren. Dit betreft de gastouders die minimaal op twee van de drie CLASS-indicatoren en minimaal vier van de zes omgevingschaal indicatoren hoog of laag scoren. Concluderend, is er dus sprake van enige consistentie in de lage versus hoge kwaliteit die gastouders bieden en iets sterker voor de hoogst scorende gastouders.

2.3. Verschillen in structurele kenmerken

In deze sectie worden de verschillen in structurele kenmerken beschreven per kwaliteitsindicator. Om verschillen te toetsen is er gebruik gemaakt van meervoudige multivariate analyses (MANOVA), gevolgd door zogeheten between-subjects testen om de verschillen tussen de lage en hoge kwaliteitspercentielen per variabele en per kwaliteitsindicator te onderzoeken. Doordat slechts 40% van de steekproef geïnccludeerd wordt in een vergelijking van het hoogste en laagste percentiel, is de steekproef waarop de analyses zijn gerapporteerd relatief klein. Daarom is besloten om niet alleen te kijken naar de significantie van verschillen, maar ook naar de effectgrootte. Verschillen die bij benadering significant zijn ($p < .10$) zijn meegenomen indien de effectgrootte minimaal als medium bestempeld kan worden. Effectgroottes van $\eta^2 = .01$ worden gezien als een klein effect, $\eta^2 = .06$ als medium effect en $\eta^2 = .14$ als groot effect. In de tabellen met beschrijvende statistiek (zie bijlagen op pp. 46-52) is aangegeven wanneer gevonden verschillen significant ($p < .05$) of bij benadering significant ($p < .10$) zijn en wat de grootte van het gevonden effect is.

2.3.1. Achtergrondkenmerken gastouders

Tabel 2.2 (zie bijlage) toont de beschrijvende statistieken voor de achtergrondkenmerken per kwaliteitsindicator. Multivariate analyses laten zien dat gastouders die hoge en lage kwaliteit bieden op een aantal achtergrondkenmerken van elkaar verschillen, met name op het gebied van werkdagen, opleiding, migratieachtergrond en uurprijs. In mindere mate zijn verschillen zichtbaar in leeftijd, werktijd en werkervaring.

Gastouders die lagere kwaliteit bieden, blijken gemiddeld een halve dag per week méér te werken. Significante verschillen met een medium tot medium-grote effectgrootte worden gevonden op alle drie de kwaliteitsindicatoren van de CLASS en op drie van de zes indicatoren van de FCCERS (*ruimte en*

meubilering, taal en redeneren, en programma). Er is een vergelijkbaar patroon voor het aantal uren dat gewerkt wordt, al zijn de verschillen hier enkel significant voor de *educatieve kwaliteit* (medium effectgrootte).

Voor opleidingsniveau geldt dat een hogere opleiding samengaat met betere kwaliteit. Voor de CLASS kwaliteitsindicatoren is het gemiddelde opleidingsniveau is hoger bij de gastouders die betere kwaliteit bieden. Ook bestaat deze groep minder vaak uit laagopgeleide gastouders (maximaal MBO2-niveau) en juist vaker uit hoogopgeleide gastouders (minimaal HBO-niveau). De gevonden verschillen hebben een medium tot grote effectgrootte. Voor de kwaliteitsindicatoren van de omgevingschaal zijn minder significante verschillen gevonden, al is de algemene tendens wel vergelijkbaar met de CLASS (dus een hoger opleidingsniveau bij hogere kwaliteit).

Ook blijken gastouders die hoge kwaliteit bieden op de indicatoren van de omgevingschaal vaker een migratieachtergrond te hebben. Significante verschillen worden gevonden voor de indicatoren *interactie, programma* en de *totaalscore omgevingschaal* (medium tot medium-grote effectgroottes). Hoge kwaliteit gastouders worden ten slotte gekenmerkt door een hogere uurprijs. De verschillen zijn het duidelijkst zichtbaar bij de CLASS kwaliteitsindicatoren. Ruim 40% van de gastouders die hoge kwaliteit laat zien op de CLASS vraagt een uurprijs die hoger is dan de overheidsvergoeding tegenover ongeveer 15% van de laagst scorende gastouders (medium tot grote effectgroottes).

Tot slot zijn er minimale verschillen zichtbaar in leeftijd en werkervaring. Gastouders die hoge en lage kwaliteit bieden zijn gemiddeld even oud, met uitzondering van de indicator *taal en redeneren*. Gastouders die hier hoog scoren zijn gemiddeld 7.5 jaar jonger (medium-grote effectgrootte). Verder is er een tendens zichtbaar dat de gastouders van hoge kwaliteit meer werkervaring in de sector kinderopvang hebben, al zijn de verschillen enkel significant voor de indicator *interactie*.

2.3.2. Werkbeleving en professionalisering

Tabel 2.3 (zie bijlage) laat zien dat er weinig verschillen zijn in de werkbeleving en professionalisering van de gastouders die hoge en lage kwaliteit bieden. Gemiddeld genomen zijn beide groepen gastouders ruim tevreden met hun werk en rapporteren ze een relatief lage werkstress. Wel zijn er verschillen voor de mate waarin een gastouder zich gerespecteerd voelt en gelijkwaardig wordt behandeld ongeacht zijn/haar achtergrond. Gastouders die een hogere kwaliteit laten zien op de CLASS (*educatieve kwaliteit* en *totaal*) scoren gemiddeld hoger op deze inclusieve werkbeleving (medium tot medium-grote effectgrootte) dan gastouders die een lagere kwaliteit bieden.

Continue professionalisering (zoals het volgen van cursussen of het krijgen van coaching) en pedagogisch-inhoudelijk overleg met andere gastouders komt relatief weinig voor bij beide groepen. Zo vindt overleg in beide groepen gemiddeld 1 à 2 keer per jaar plaatst. Tot slot, zijn er ook geen verschillen in de mate waarin gastouders zelfvertrouwen hebben in hun handelen als gastouder. Zowel gastouders die hoge als lage kwaliteit bieden, hebben gemiddeld genomen veel zelfvertrouwen in hun eigen kunnen (ook wel bekend als *self-efficacy*).

Tot slot is er gekeken naar verschillen in de cursussen die de gastouders hebben gevolgd (zie Tabel 2.4 in de bijlage). 80% van de gastouders heeft een of meer cursussen gevolgd, maar voor beide groepen geldt dat sommige cursussen vaker gevolgd worden door gastouders dan andere cursussen. Ongeveer de helft heeft een cursus over het signaleren van kindermishandeling gevolgd. Cursussen over algemene kindontwikkeling of gastouderopvang komen bij ongeveer een derde tot de helft van de gastouders voor. Veel minder vaak nemen gastouders deel aan cursussen rondom VVE of taal- en interactievaardigheden (10-20%).

Ook zijn er enkele verschillen zichtbaar tussen gastouders die niet eenduidig te interpreteren zijn. Zo zijn de cursussen rondom baby's en dreumesopvang en rondom algemene kindontwikkeling het vaakst gevolgd door gastouders die laag scoren op *emotionele kwaliteit*, maar ook het vaakst door gastouders die juist hoog scoren op *educatieve kwaliteit* en *ruimte en meubilering* (medium-grote effectgroottes). Gastouders die in het totaal lage kwaliteit laten zien op de omgevingschaal, hebben minder vaak cursussen gevolgd op het gebied van spelbegeleiding bij peuters of de signalering van kindermishandeling (medium-grote tot grote effectgroottes). Tot slot is een cursus over signalering van kindermishandeling iets minder vaak gevolgd door gastouders die laag scoren op de indicator *interactie* (medium effectgrootte).

2.3.3. Groepskenmerken

Er blijken enkele verschillen in kenmerken van de groep en kinderen die worden opgevangen door gastouders die hoge kwaliteit bieden versus gastouders die lage kwaliteit bieden (zie Tabel 2.5 in de bijlage). Gastouders die lagere kwaliteit bieden op de CLASS-indicatoren vangen over het algemeen meer kinderen op. De gemiddelde groepsgrootte ligt hoger (medium-grote tot grote effectgrootte), de maximale groepsgrootte op een dag ligt hoger (medium tot medium-grote effectgrootte) en ook worden er gedurende de gehele week meer kinderen opgevangen (medium effectgrootte). Voor de kwaliteitsindicatoren van de omgevingschaal zijn deze verschillen niet zichtbaar, enkel gastouders die het laagst scoren op *ruimte en meubilering* hebben een grotere maximale groepsgrootte in vergelijking met gastouders die hoog scoren op deze indicator (medium effectgrootte).

Verder zijn er enkele verschillen zichtbaar voor kwaliteitsindicatoren van de omgevingschaal met betrekking tot de leeftijden en achtergronden de kinderen. Zo vangen gastouders die hoog scoren op *taal en redeneren* gemiddeld meer peuters en minder schoolkinderen op (medium-grote effectgrootte), maar juist minder kinderen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status (medium-grote effectgrootte). Er worden ook minder schoolkinderen opgevangen door gastouders die hoog scoren op *programma*. Verder vangen gastouders die hoog scoren op de *interactie* in verhouding meer baby's op (medium-grote effectgrootte), maar minder kinderen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status (grote effectgrootte). Tot slot zien we voor de CLASS-indicatoren enkel een verschil op *emotionele kwaliteit*, waarbij gastouders die lager scoren hierop gemiddeld meer kinderen met een migratieachtergrond opvangen (medium-grote effectgrootte).

Als laatste is gekeken naar eventuele verschillen in zorgbehoeften van kinderen (zie Tabel 2.6 in de bijlage). Hier komen met name significante verschillen naar voren voor zorgbehoeften die met gedragsondersteuning te maken hebben. Er is een trend zichtbaar voor de drie CLASS-indicatoren waarbij gastouders die een lagere kwaliteit bieden naar verhouding meer kinderen opvangen die

gedragsondersteuning nodig hebben (medium tot medium-grote effectgrootte). Op de indicator *ruimte en meubilering* zien we echter een omgekeerd beeld, hier worden juist meer kinderen met gedragsproblematiek opgevangen door gastouders die hoog scoren (medium effectgrootte). Hoog scorende gastouders op deze indicator vangen wel minder kinderen op met een overige zorgbehoefte (dus een zorgbehoefte die niet gedefinieerd kan worden als taalondersteuning, beperking, gedragsondersteuning of vluchteling) (medium effectgrootte).

2.3.4. Pedagogisch beleid en klimaat

Tabel 2.7 (zie bijlage) laat zien dat er enkele verschillen zijn in het pedagogisch beleid en klimaat van de gastouders die hoge en lage kwaliteit laten zien. Zo blijkt voor de drie CLASS-indicatoren een verschil in de mate waarin de groep stabiel blijft gedurende de dag; er is een hogere mate van stabiliteit zichtbaar bij gastouders die hogere interactiekwaliteit laten zien (medium tot grote effectgroottes). Voor stabiliteit in kinderen over de jaren heen zijn er geen verschillen zichtbaar en ook de mate waarin het dagprogramma een vaste indeling heeft, verschilt niet voor beide groepen. Verder zien we verschillen in diversiteitsbeleid, waarbij gastouders die laag scoren op de CLASS-indicatoren gemiddeld een iets beter diversiteitsbeleid laten zien (medium effectgrootte).

Voor de indicatoren van de omgevingschaal zijn er andere verschillen. Zo wordt er meer gedaan aan kinderopvangparticipatie door gastouders die hoger scoren op *ruimte en meubilering* en *interactie* (medium-grote effectgroottes). Ook wordt er meer gebruik gemaakt van een professioneel kindvolgsysteem door gastouder die hoge kwaliteit laten zien op *ruimte en meubilering* (medium effectgrootte), *taal en redeneren* (medium effectgrootte), *programma* (medium-grote effectgrootte) en *totaalscore omgevingschaal* (medium-grote effectgrootte). Verder zien we dat gastouders met een hoge kwaliteit op *interactie* vaker affectief en inclusief gedrag laten zien en bevorderen (medium-grote effectgrootte). Tot slot wordt ook zelfregulatie vaker bevorderd door gastouders die hoog scoren op *interactie* (medium-grote effectgrootte), *programma* (medium effectgrootte) en *totaalscore omgevingschaal* (medium-grote effectgrootte).

Tabel 2.8 (zie bijlage) toont de beschrijvende statistieken per kwaliteitsindicator voor de manier waarop gastouders zichzelf profileren en hoe zij de keuzemotieven van ouders inschatten. Gastouders die hoge kwaliteit vertonen op *ruimte en meubilering* en de *totaalscore omgevingschaal*, profileren zich vaker als kleinschaligheid in vergelijking met de gastouders die lage kwaliteit laten zien op deze onderdelen (medium tot medium-grote effectgrootte). Het dienstverlenende profiel – wat is gericht op opvang als flexibele dienst afgestemd op de behoeften van ouders – scoort juist hoger bij de gastouders die de laagste kwaliteit laten zien op de totaalscores van de CLASS en omgevingschaal (medium tot medium-grote effectgroottes). Ook blijken gastouders die lage kwaliteit bieden, respectievelijk op *emotionele kwaliteit* en *taal en redeneren*, hoger te scoren op het inclusieve profiel en dus aangeven meer aandacht te hebben voor culturele verschillen en de inclusie van kinderen met beperkingen (medium effectgroottes). Voor de mate waarin gastouders zich profileren met hun betaalbaarheid of een rijk aanbod aan activiteiten zijn er geen verschillen tussen beide groepen.

Voor de inschatting die de gastouders maken over waarom ouders voor hun gastouderopvang kiezen, zijn er met name verschillen voor het motief van nabijheid en betaalbaarheid. Gastouders die lage kwaliteit laten zien op verschillende kwaliteitsindicatoren van de CLASS en omgevingschaal geven aan dat ouders vaker voor hen kiezen omdat ze in de buurt zitten en een goede betaalbaarheid hebben (medium tot medium-grote effectgroottes). Voor kleinschaligheid en veiligheid is enkel een significant verschil voor de indicator *taal en redeneren*, waarbij gastouders uit het hoogste percentiel hier hoger op scoren (medium effectgrootte). Voor het motief van gelijke waarden en bekendheid zijn geen verschillen zichtbaar.

2.3.5. Samenwerking met stakeholders (ouders, school en gastouderbureau)

Uit Tabel 2.9 (zie bijlage) blijkt een consistent beeld over de verschillende kwaliteitsindicatoren voor het contact dat de gastouders hebben met ouders. Gastouders die hoge kwaliteit opvang bieden, hebben gemiddeld genomen op meerdere manieren contact met de ouders van de kinderen die zij opvangen. De invloed die deze ouders uitoefenen op het daadwerkelijke werk en pedagogisch beleid van de gastouders is niet verschillend.

Op het gebied van samenwerking en contact met de school blijkt juist een tegenovergesteld patroon. Gastouders die lage *emotionele kwaliteit* laten, hebben juist meer contact met de basisscholen van de kinderen die zij opvangen. Dat geldt ook voor gastouders die lage kwaliteit laten zien op de indicator *taal en redeneren*.

Tot slot is gekeken naar de onderlinge samenwerking tussen gastouders zoals gerapporteerd door de manager van het gastouderbureau waar de gastouder is aangesloten. Er zijn geen verschillen zichtbaar voor de frequentie waarin er pedagogisch-inhoudelijk overleg wordt gefaciliteerd door het gastouderbureau. Wel zijn er verschillen voor de mate waarin gastouders samen optrekken in professionaliseringsactiviteiten. Hoewel dit gemiddeld maar weinig voorkomt bij beide groepen, zijn gastouders die hoge kwaliteit laten zien op *ruimte en meubilering* (grote effectgrootte) en *programma* (medium effectgrootte) aangesloten bij gastouderbureaus die meer gezamenlijke professionalisering rapporteren.

2.3.6. Activiteitsaanbod

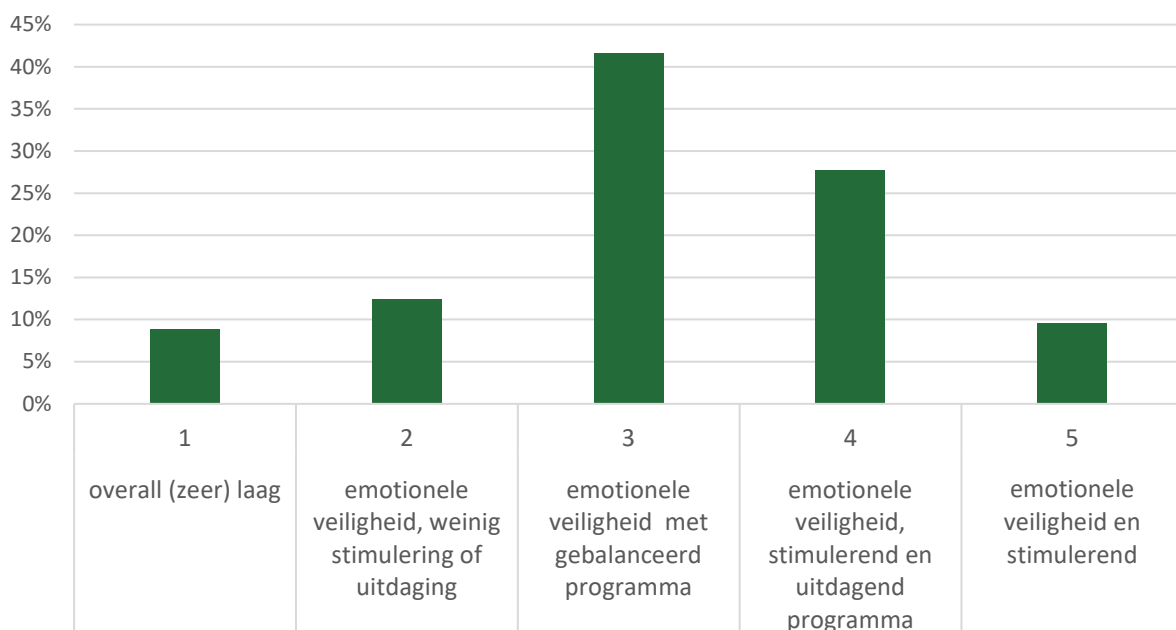
De mate waarin gastouders verschillen in de activiteiten die zij aanbieden is weergegeven in Tabel 2.10 (zie bijlage). Met uitzondering van activiteiten op het gebied van ontluikend rekenen en burgerschapsvorming worden er verschillen gevonden voor alle soorten activiteiten. Deze verschillen zijn enkel aanwezig voor de kwaliteitsindicatoren van de omgevingschaal en laten een duidelijk en consistent patroon zien: gastouders die hogere kwaliteit opvang bieden, rapporteren een hogere frequentie en variatie van de activiteiten die zij aanbieden. Samenspel en activiteiten rondom taal en geletterdheid verschillen significant op de meeste kwaliteitsindicatoren (medium tot grote effectgroottes). Verder zijn er verschillen voor exploratie en motorische activiteiten en buitenspel bij gastouders die hoog scoren op *taal en redeneren* (medium tot medium-grote effectgroottes), voor creatief-musische activiteiten voor gastouders die hoog scoren op *interactie* (medium-grote effectgrootte), en tot slot voor wetenschap en techniek activiteiten voor gastouders die hoog scoren op *ruimte en meubilering* en *programma* (medium effect groottes).

3. Kwaliteitsprofielen van gastouders

Dit hoofdstuk beschrijft de kwaliteit in de gastouderopvang aan de hand van profielen en hoe deze samenhangen met kenmerken van de gastouder, de kinderen die opgevangen worden en de rol van ouders hierin. Het hoofdstuk is als volgt opgebouwd. Eerst volgt een samenvatting op hoofdlijnen van de belangrijkste uitkomsten en een beschouwing daarover. In de volgende paragrafen worden de verschillende uitkomsten op een meer technische wijze beschreven, waarbij weinig interpretatie of verklaring wordt gegeven. We beginnen hierbij met een beschrijving van de gevonden profielen, gevolgd door een sectie die de verschillen in structurele kenmerken per profiel uiteenzet. Tot slot integreren we de informatie over de kwaliteitsprofielen en structurele kenmerken om verschillende typologieën gastouders te kunnen beschrijven.

3.1. Samenvatting en beschouwing van de resultaten

Er zijn kwaliteitsprofielen gemaakt op basis van zeven kwaliteitsindicatoren van twee verschillende observatie instrumenten (CLASS emotionele kwaliteit, CLASS educatieve kwaliteit, FCCERS Ruimte en meubilering, FCCERS Taal en redeneren, FCCERS Interactie, FCCERS Activiteiten en FCCERS Programma). Aan de hand van een k means clusteranalyse in spss zijn op systematische wijze verschillende clusteroplossingen bekeken op basis van een aantal criteria. De verschillende clusters moeten significant en zinvol onderscheidend zijn en een goede afspiegeling zijn van de data, zie 1.4.3 voor meer details. Op basis van de data blijkt een 5-clusteroplossing het beste te passen.

Figuur 3.1 Percentage gastouders per profiel.

De meerderheid van de gastouders (ruim 90%) biedt een goede kwaliteit vooral met betrekking tot het bieden van een fijne, emotioneel veilige en positieve sfeer waarin de gastouder adequaat inspeelt op de (ontwikkelings)behoefte van kinderen. Zo past 41,6% van de gastouders in profiel 3 dat gekenmerkt wordt door een voldoende goede emotionele kwaliteit en een gemiddelde educatieve kwaliteit. Gastouders reageren positief en sensitief in interacties met de kinderen en er is enige aandacht voor ontwikkelingsstimulering, hoewel de hoeveelheid en variatie in materialen en activiteiten niet heel groot is. 27,7% van de gastouders valt in profiel 4 wat op de meeste indicatoren relatief de hoogste kwaliteit laat zien. In dit profiel zijn gastouders sensitief in hun interacties en weten ze kinderen te stimuleren en uit te dagen door onder andere een rijker activiteiten aanbod. Zo'n 9,5% van de gastouders past in profiel 5 waarin vooral de geobserveerde emotionele en educatieve kwaliteit relatief het hoogst zijn, maar met minder aandacht voor een gedifferentieerd programma waarin kinderen in kleinere of grotere groepjes activiteiten doen. Het activiteiten aanbod is ook iets minder gevarieerd en uitgebreid vergeleken met de gastouders van profiel 4. De 12,4% van de gastouders, horend bij profiel 2, richten zich vooral op een emotioneel veilig klimaat maar bieden relatief weinig mogelijkheden voor kinderen om zich te ontwikkelen, want het aanbod van materialen en activiteiten is beperkt. De kwaliteit die door overige 8,8% van de gastouders wordt geboden is in alle opzichten laag en soms zelfs zeer laag volgens de benchmarks van het instrument. Zowel de meer basale kwaliteitsaspecten zoals de inrichting van de ruimte en meubilering, als de kwaliteit van de interacties zijn in dit profiel laag. De globale maat voor interacties van de FCCERS suggereert zelfs dat er heel weinig interacties zijn gedurende de dag. Vervolgens is aan de hand van de kwaliteitsprofielen een vergelijking gemaakt van de achtergrondkenmerken van de gastouders, van de kinderen die zij opvangen en de contacten met ouders, en de pedagogische praktijk.

Wat betreft de achtergrondkenmerken van de gastouders blijken gastouders in profiel 1 met de laagste kwaliteit jonger en minder ervaren en meer uren te werken per week. Daarnaast geven deze gastouders aan meer contact te hebben met het gastouderbureau, wellicht omdat ze minder lang werkzaam zijn. In hun profilering richten zij zich meer op kleinschaligheid, nabijheid en betaalbaarheid. Deze gastouders vangen vooral jonge kinderen, onder de vier jaar, op en benutten de toegestane groeps grootte maximaal. Van de groep kinderen die zij opvangen, rapporteren gastouders een iets hoger aandeel kinderen van laagopgeleide ouders dan gastouders in de andere profielen. Tevens geven ze aan dat ze relatief veel kinderen met zorgbehoeften opvangen, vooral ten aanzien van het gedrag en taalondersteuning.

Gastouders in profiel 2 zijn gemiddeld wat ouder en hebben meer werkervaring, maar werken relatief weinig uren per week. Daarmee samenhangend vangen deze gastouders vooral schoolgaande kinderen op. Deze gastouders profileren zichzelf vooral als dienstverlenend en flexibel naar ouders toe. Tegelijkertijd blijkt de invloed die ouders (mogen) hebben op de pedagogische praktijk relatief laag. De gastouders rapporteren een minder goede affectieve band met de kinderen vergeleken met de gastouders van andere profielen en ook het activiteiten aanbod is minder gevarieerd en minder frequent.

De gastouders in profiel 3 zijn vrij gemiddeld als het gaat om leeftijd werkervaring en gewerkte uren. Ze rapporteren het minst vaak overleg met het gastouderbureau en rapporteren de laagste werkstress. Er is een redelijke spreiding in de leeftijd van de kinderen die opgevangen wordt. Bijna een kwart van deze gastouders vraagt een hogere uurprijs dan vergoed wordt van overheidswege. Zo'n 12% van de

gastouders in dit profiel heeft een migratieachtergrond en naar verhouding worden er ook meer kinderen met een migratieachtergrond opgevangen vergeleken met de andere profielen. Ook het aandeel kinderen van laagopgeleide ouders is relatief iets hoger in dit profiel. Een klein deel van de gastouders (7%) werkt met een kindvolgsysteem.

Voor profiel 4 blijkt dat er iets meer gastouders hoogopgeleid dan laagopgeleid zijn. Verder rapporteren deze gastouders relatief een lagere werktevredenheid en hogere werkstress. Zo'n 21% van de gastouders vraagt een hogere uurprijs die van overheidswege vergoed wordt. Hier heeft ongeveer 16% van de gastouders een migratieachtergrond en een vergelijkbaar aandeel kinderen heeft (ook) een migratieachtergrond. Deze gastouders hebben naar verhouding het meest aanvullende cursussen gevolgd, variërend van omgang met baby's en spelbevordering, op het gebied van kunst en cultuur en voor de signalering van kindermishandeling. Daarnaast geven gastouders aan dat zij relatief meer kinderen met zorgbehoeften opvangen. Verder hebben ouders relatief veel invloed op de pedagogische praktijk volgens gastouders. Deze gastouders profileren zich sterker op het geven van individuele aandacht en kleinschaligheid en niet op dienstverlening. Het belang dat zij hechten aan individuele aandacht, zeker in de context van de opvang van meer zorgkinderen, en de bijbehorende wens of noodzaak van afstemming met ouders hieromtrent kunnen een rol spelen in de ervaren werkstress van deze gastouders. Bijna een vijfde van de gastouders in dit profiel gebruikt een kindvolgsysteem.

Gastouders in profiel 5 zijn gemiddeld meer ervaren. Ze rapporteren relatief een hogere werktevredenheid en lagere werkstress. De meest onderscheidende factor is de uurprijs. De gemiddelde uurprijs is iets hoger en 46% van de gastouders geeft aan boven de maximum uurprijs te zitten. Deze gastouders richten zich iets meer op de opvang van peuters dan van baby's in vergelijking met andere gastouders. Verder heeft een klein deel een migratieachtergrond en een even groot deel van de kinderen (ook) een migratieachtergrond. Tot slot, gebruikt bijna een kwart van de gastouders een kindvolgsysteem.

Concluderend, blijkt uit de analyses van de gastouderprofielen dat de verschillen in kwaliteit erg groot zijn. De meerderheid van gastouders biedt adequate kwaliteit, maar van een klein deel van de gastouders is de geboden kwaliteit minimaal of zelfs onvoldoende. Een vergelijking van de kwaliteitsprofielen met kenmerken van gastouders en de opgevangen kinderen laat zien dat er vooral grote verschillen zijn in de profilering en de gevraagde uurprijs. In de laagste kwaliteitsprofielen worden naar verhouding iets meer kinderen van laagopgeleide ouders opgevangen en deze gastouders profileren zich sterker op dienstbaarheid, gemak en betaalbaarheid, wat ook blijkt uit een uurprijs rondom de maximum vergoede uurprijs van overheidswege. In de hoogste kwaliteitsprofielen is de uurprijs beduidend hoger en zijn er meer kenmerken van professionaliteit. Deze gastouders hebben meer aanvullende cursussen gevolgd, maken vaker gebruik van een kindvolgsysteem en hebben meer aandacht voor de wensen en invloed van ouders. Een deel van de gastouders in deze hogere kwaliteitsprofielen benadrukken vooral de kleinschaligheid van de opvang.

Op basis van alle gegevens lijkt het erop dat er een onderscheid is tussen gastouders die de gastouderopvang vooral zien als betaald werk waarbij de opvang van kinderen maximaal is qua aantal uren en aantal kinderen per week. Zij bieden minimale of basale verzorging van de kinderen aangepast aan de opvangwensen van ouders, dus flexibel wanneer dat nodig is. De andere groep gastouders

profileert zich duidelijk meer als professional, waarbij de kenmerkende aspecten van de gastouderopvang, zoals individuele aandacht en kleinschaligheid meer centraal staan. Deze gastouders bieden naast een emotioneel veilige omgeving ook een stimulerend en uitdagend aanbod van spel en activiteiten en daarmee gepaard gaande kwaliteitsvolle interacties. Deze gastouders zien een pedagogische verantwoordelijkheid, blijkt uit het werken met een kindvolgsysteem maar ook uit het volgen van verschillende cursussen.

3.2. Kwaliteitsprofielen: vijf gastouderprofielen

Aan de hand van zeven kwaliteitsindicatoren (CLASS emotionele kwaliteit, CLASS educatieve kwaliteit, Ruimte en meubilering, Taal en redeneren, Interactie, Activiteiten en Programma) zijn clusteranalyses gedaan voor een 2-cluster, 3-cluster, 4-cluster en een 5-clusteroplossing. De resultaten van deze analyses staan in Tabel 3.1 (zie bijlage).

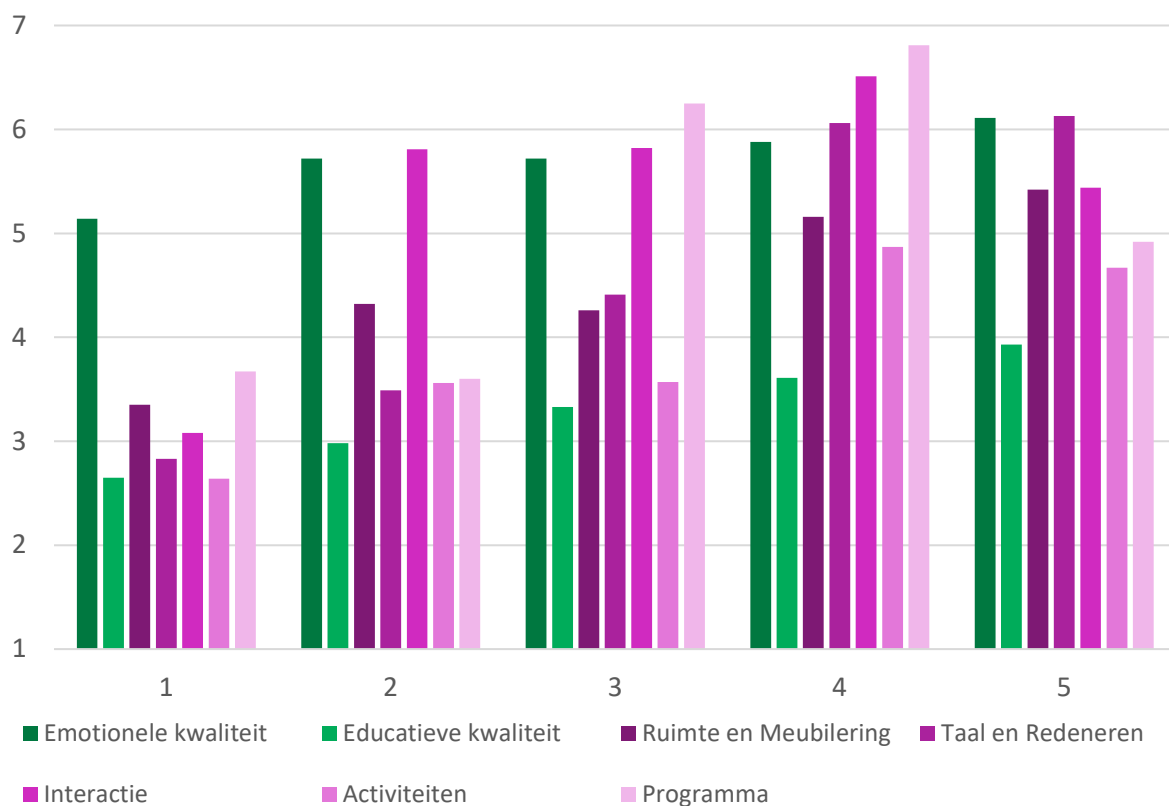
De 2-clusteroplossing is snel gevonden en verdeelt de steekproef in twee kwaliteitsprofielen, namelijk een met een lage en een met een hoge kwaliteit. Zo'n 70% van de gastouders ($N = 96$) past hiermee in een profiel van hoge kwaliteit. In het profiel van lage kwaliteit zijn de laagste scores voor de educatieve proceskwaliteit ($M = 2.95$ vergeleken met $M = 3.54$ voor het profiel van hoge kwaliteit), de mate waarin taal en redeneren bij kinderen wordt gestimuleerd ($M = 3.32$ vergeleken met $M = 5.40$ voor hoge kwaliteit) en het activiteitenaanbod ($M = 3.21$ vergeleken met $M = 4.27$ voor hoge kwaliteit). Deze oplossing geeft een vrij grove indeling tussen kwaliteitsprofielen.

De 3-clusteroplossing komt ook vlot tot stand en differentieert meer tussen gastouders. Het profielen met lage kwaliteit komt het minst vaak voor met bijna 19%, gevolgd door het profiel van hoge kwaliteit (36%). De meerderheid van de gastouders (45%) past in het profiel van middelmatige of voldoende kwaliteit. De grootste verschillen zitten in de stimulering van taal en redeneren ($M = 3.19$, $M = 4.37$ en $M = 6.11$ voor de lage, middelmatige en hoge kwaliteit respectievelijk), maar ook voor het activiteitenaanbod variëren de score sterk ($M = 3.02$ voor lage, $M = 3.64$ voor midden en $M = 4.82$ voor hoge kwaliteit respectievelijk). De gemiddelde afstand van cases (gastouders) tot de gemiddelde score van het profiel is kleiner dan bij de 2-clusteroplossing (2.03 in plaats van 2.26) wat duidt op een iets betere passing.

De 4-clusteroplossing wordt eveneens binnen de 10 iteraties gevonden. Het aandeel gastouders passend in het profiel van lage kwaliteit is 18% en de differentiatie zit vooral in de kwaliteitsprofielen in de middenrange. Van de gastouders past 10% in een profiel van de hoogste kwaliteit met relatief hoge emotionele en educatieve proceskwaliteit en midden tot hoge kwaliteit op basis van de omgevingschaal (vooral met betrekking tot de stimulering van taal en redeneren en het activiteitenaanbod). Voor 28% van de gastouders geldt dat ze passen in een profiel van middelmatige emotionele en educatieve proceskwaliteit (CLASS), maar met hogere scores op de verschillende aspecten van de omgevingschaal (vooral ten aanzien van het programma-aanbod en stimuleren van taal en redeneren). Het merendeel van de gastouders (43%) valt in het kwaliteitsprofiel van middelmatige kwaliteit op de meeste aspecten. De gemiddelde afstand van cases tot de gemiddelden van de clusters is kleiner dan bij de 3-clusteroplossing.

Ook de 5-clusteroplossing komt snel tot stand en leidt tot een verdere differentiatie van de profielen van lage en middelmatige kwaliteit. De gemiddelde scores per kwaliteitsindicator per profiel zijn weergegeven in Figuur 3.1 (zie Tabel 3.2 in de bijlage voor de gedetailleerde statistieken per cluster). Er zijn twee profielen met lage kwaliteit, namelijk profiel 1 en 2. Zo past 13% van de gastouders in een profiel 1 van (zeer) lage kwaliteit. De kwaliteit in dit profiel is op alle aspecten lager dan in profielen 3, 4 en 5. De emotionele en educatieve proceskwaliteit zijn het laagst en de verschillen met het profiel van de hoogste kwaliteit (profiel 5) zijn groot (Cohen's $d = 1.67$ en $d = 1.65$ respectievelijk). Ook de kwaliteit van de ruimte en de meubilering is laag en het verschil met profiel 5 is zeer groot (Cohen's $d = 2.16$). De stimulering van taal en redeneren is volgens de standaard van het instrument zelfs beneden de grenswaarde van wat als minimaal kan worden beschouwd en het verschil met profiel 5 is meer dan drie schaalpunten (Cohen's $d = 3.35$). De interactiekwaliteit op basis van de FCCERS, dus gebaseerd op een holistisch beeld van een gehele observatie, is net boven de minimumgrens, en het verschil met het hoogste kwaliteitsprofiel is erg groot (Cohen's $d = 2.53$). Ook het activiteitenaanbod en het programma scoort veel lager dan in de andere profielen (Cohen's $d = 2.52$ en $d = 1.66$ respectievelijk voor de vergelijking profiel 1 met 5).

Op basis van de resultaten van de clusteranalyse (zoals aantal iteraties, gemiddelde afstand tot cluster en inhoudelijke interpretatie van de clusters) is uiteindelijk besloten tot een 5-clusteroplossing. De clusters worden hieronder uitgebreider beschreven en daarna gerelateerd aan de structurele kenmerken.

Figuur 3.2 Gemiddelde kwaliteit per indicator per profiel voor een 5-clusteroplossing.

3.2.1. Profiel 1

Bijna 9% van de gastouders past in dit profiel. Gastouders in dit profiel bieden de laagste kwaliteit die ook in absolute zin laag of zelfs richting onvoldoende is. Het beeld op basis van beide observatie-instrumenten is eenduidig en consistent. Gastouders in dit profiel scoren voldoende op de emotionele kwaliteit volgens de benchmarks van het instrument. De FCCERS interactieschaal geeft ook een beeld van de emotionele kwaliteit van interacties en scoort minimaal volgens de benchmarks van het instrument. Dat betekent dat er enig toezicht is op de kinderen, dat de wijze van disciplineren niet hardvochtig is en dat de gastouder meestal responsief en/of affectief reageert. Ook zijn er enige interacties tussen kinderen.

De educatieve proceskwaliteit is (zeer) laag wat blijkt uit de CLASS en de educatieve aspecten van de FCCERS. Zo is de kwaliteit van de interacties gericht op het stimuleren van taal en redeneren en het activiteiten aanbod onder het minimale niveau volgens de benchmarks van de schaal. Voor het gebruik van taal betekent dit dat er weinig uitgebreide interacties zijn over allerlei onderwerpen die kinderen bezighouden (zoals alledaagse gesprekjes), of dat de gastouder een beperkte woordenschat gebruikt in interacties, of dat interacties vooral zijn gericht op controle van gedrag (soms ook in negatieve zin). Voor het activiteiten aanbod is er gekeken naar de aanwezigheid van een breed scala aan materialen en de mate waarin die gebruikt zijn tijdens de observatie, bijvoorbeeld met betrekking tot fijne/grove motoriek, knutselen, muziek en beweging, blokken, rollenspel, getallen en cijfers, natuur/wetenschap, zand/water, bevorderen van diversiteit en gebruik van televisie, video en/of computers. Gastouders in dit profiel hebben weinig materialen en/of weinig variatie in materialen. De gastouder stimuleert de kinderen niet actief om de materialen te gebruiken of het kan ook zijn dat er te weinig ruimte is voor kinderen om met deze materialen te spelen.

Deze gastouders hebben ook de laagste beoordeling voor de inrichting van de ruimte en de aanwezige meubilering. Dit betekent dat de binnenruimte voldoende, maar niet ruim is (bijvoorbeeld voor verschillende spelactiviteiten tegelijkertijd, zoals actief spel en rustig lezen of huiswerk maken). De aanwezige meubels zijn eveneens voldoende maar bijvoorbeeld niet gericht op activiteiten op kindermaat (lage tafel en stoelen) of op het vergroten van de zelfstandigheid (zoals een krukje bij de gootsteen). De aankleding en inrichting van de ruimte is in enige mate kindgericht (bijvoorbeeld met kleurrijke platen of foto's), enigszins voorzien van zachte materialen (zoals knuffels) en met enige mogelijkheid voor privacy (bijvoorbeeld terugtrekken in een rustig hoekje). Verder bieden de gastouders in dit profiel een basis-dagschema waar de kinderen mee vertrouwd zijn met ruimte voor vrij spel en enige activiteiten.

3.2.2. Profiel 2

Ruim 12% van de gastouders past in dit profiel. In dit profiel bieden gastouders een voldoende tot goede emotionele kwaliteit zoals blijkt uit de CLASS en de FCCERS-scores. Dat betekent dat er consequent toezicht is op de kinderen, dat de gastouder snel responsief en/of affectief reageert en frequent positieve interacties heeft met kinderen. De gastouder toont respect voor kinderen (luistert aandachtig, maakt oogcontact en behandelt kinderen eerlijk). Er wordt op positieve wijze aandacht besteed aan gedrag en de gastouder reageert consistent op gedrag van kinderen. De gastouder maakt positieve interacties tussen kinderen mogelijk en geeft hierin zelf het goede voorbeeld.

De educatieve kwaliteit van gastouders in dit profiel is laag. De kwaliteit op basis van de CLASS is net onder de 3 (dus laag) en voor de educatieve FCCERS schalen zijn de scores net boven de 3 (minimaal). Voor het gebruik van taal betekent dit dat er een matige hoeveelheid gepraat wordt tijdens routines en spel. Deze interacties zijn over het algemeen positief. Er zijn bijvoorbeeld enige gesprekjes over dingen die kinderen bezighouden (zoals alledaagse gesprekjes). Wat betreft het activiteiten aanbod, hebben gastouders in dit profiel weinig materialen en/of weinig variatie in materialen. De gastouder stimuleert de kinderen niet actief om de materialen te gebruiken of het kan ook zijn dat er te weinig ruimte is voor kinderen om met deze materialen te spelen.

Deze gastouders hebben een middenscore voor de inrichting van de ruimte en de aanwezige meubilering. Dit betekent dat de binnenruimte voldoende is. Er is ook voldoende bewegingsruimte, bijvoorbeeld voor verschillende spelactiviteiten tegelijkertijd (zoals actief spel en rustig lezen of huiswerk maken) en enige ruimte voor kinderen om zich terug te trekken (ruimte voor privacy). De aanwezige meubels zijn eveneens voldoende en iets meer gericht op activiteiten op kindermaat (lage tafel en stoelen) of op het vergroten van de zelfstandigheid (zoals een krukje bij de gootsteen). De aankleding en inrichting van de ruimte is in enige mate kindgericht (bijvoorbeeld met kleurrijke platen of foto's) en enigszins voorzien van zachte materialen (zoals knuffels). Verder bieden de gastouders in dit profiel een basis-dagschema waar de kinderen mee vertrouwd zijn met ruimte voor vrij spel en enige activiteiten voor kleine of grotere groepjes.

3.2.3. Profiel 3

Ruim 41% van de gastouders past in dit profiel. Gastouders bieden, net als de gastouders in profiel 2, een voldoende tot goede emotionele kwaliteit zoals blijkt uit de CLASS en de FCCERS-scores. Er is consequent toezicht is op de kinderen en de gastouder reageert snel responsief en/of affectief en heeft frequent positieve interacties met de kinderen. De gastouder toont respect voor kinderen (luistert aandachtig, maakt oogcontact en behandelt kinderen eerlijk) en er wordt op positieve en consistente wijze aandacht besteed aan gedrag van kinderen. De gastouder maakt positieve interacties tussen kinderen mogelijk en fungeert hierin zelf als sociaal rolmodel.

Wat betreft de educatieve kwaliteit laten gastouders in profiel 3 een betere interactiekwaliteit zien, ook ten aanzien van het stimuleren van de taalontwikkeling van kinderen. De hoeveelheid en variatie in materialen en het aanbod van activiteiten is echter vergelijkbaar met gastouders in profiel 2 en dus niet uitgebreid.

Net als in profiel 2 hebben deze gastouders een middenscore voor de inrichting van de ruimte en de aanwezige meubilering. Er is binnen voldoende bewegingsruimte, bijvoorbeeld voor verschillende spelactiviteiten tegelijkertijd (zoals actief spel en rustig lezen of huiswerk maken) en enige ruimte voor kinderen om zich terug te trekken (ruimte voor privacy). De aanwezige meubels zijn eveneens voldoende en iets meer gericht op activiteiten op kindermaat (lage tafel en stoelen) of op het vergroten van de zelfstandigheid (zoals een krukje bij de gootsteen) vergeleken met profiel 1. De aankleding en inrichting van de ruimte is in enige mate kindgericht (bijvoorbeeld met kleurrijke platen of foto's) en enigszins voorzien van zachte materialen (zoals knuffels). Verder bieden de gastouders in dit profiel een individueel dagschema met ruimte voor vrij spel en activiteiten.

3.2.4. Profiel 4

Bijna 28% van de gastouders past in dit profiel. Gastouders bieden een voldoende tot goede emotionele kwaliteit zoals blijkt uit de CLASS en de FCCERS-scores, waarbij de scores voor de FCCERS hoger zijn dan voor gastouders in profielen 1, 2 en 3. De gastouder heeft positieve interacties met de kinderen en toont hierin respect voor hen (luistert aandachtig, maakt oogcontact en behandelt kinderen eerlijk). De gastouder helpt de kinderen begrijpen wat de effecten zijn van hun handelen en betreft ze actief bij het oplossen van eventuele conflicten of problemen. De gastouder moedigt daarnaast positieve interacties tussen kinderen aan.

De educatieve kwaliteit en dan vooral de aandacht voor taal en redeneren en het activiteitenaanbod zijn volgens de FCCERS-benchmarks goed en ook hoger in vergelijking met de profielen 1,2 en 3. Het taalaanbod dat de gastouder biedt, is rijker en de gastouders stelt bijvoorbeeld meer vragen aan kinderen die ze aanmoedigen om taal te gebruiken (wie-wat-waar vragen voor jongere kinderen en waarom-hoe vragen voor oudere kinderen). Het activiteitenaanbod is duidelijk gevarieerder en er zijn meer materialen voor bijvoorbeeld fijne/grove motoriek, knutselen, muziek en beweging, blokken, rollenspel, getallen en cijfers, natuur/wetenschap, en zand/water.

Ook de kwaliteit van de ruimte en meubilering is hoger in dit profiel en kan volgens de benchmarks van de schaal als goed worden bestempeld. De grootte van de ruimte biedt voldoende mogelijkheden voor verschillende spelactiviteiten tegelijkertijd (zoals actief spel en rustig lezen of huiswerk maken) en er is meer ruimte voor kinderen om zich terug te trekken (ruimte voor privacy). Er zijn vaker meubels die op kindermaat (lage tafel en stoelen) of meubels gericht op het vergroten van de zelfstandigheid (zoals een krukje bij de gootsteen) vergeleken met profiel 1. De aankleding en inrichting van de ruimte is in enige mate kindgericht (bijvoorbeeld met kleurrijke platen of foto's) en er zijn zachte materialen aanwezig (zoals knuffels). Verder bieden de gastouders in dit profiel een individueel dagschema met een gebalanceerd aanbod van vrij spel en activiteiten in kleine of grotere groepjes.

3.2.5. Profiel 5

Ruim 9% van de gastouders past in dit profiel. Gastouders bieden een voldoende tot goede emotionele kwaliteit zoals blijkt uit de CLASS en de FCCERS-scores. De gastouder heeft positieve interacties met de kinderen en toont hierin respect voor hen (luistert aandachtig, maakt oogcontact en behandelt kinderen eerlijk). De gastouder helpt de kinderen begrijpen wat de effecten zijn van hun handelen en betreft ze actief bij het oplossen van eventuele conflicten of problemen. De gastouder moedigt daarnaast positieve interacties tussen kinderen aan.

De educatieve kwaliteit volgens de CLASS is het hoogst in dit profiel en specifiek de aandacht voor taal en redeneren volgens de FCCERS is goed. Het taalaanbod dat de gastouder biedt, is rijker en de gastouders stelt bijvoorbeeld meer vragen aan kinderen die ze aanmoedigen om taal te gebruiken (wie-wat-waar vragen voor jongere kinderen en waarom-hoe vragen voor oudere kinderen). Het activiteitenaanbod is vergelijkbaar met profiel 4 en duidelijk gevarieerder met meer materialen voor bijvoorbeeld fijne/grove motoriek, knutselen, muziek en beweging, blokken, rollenspel, getallen en cijfers, natuur/wetenschap, en zand/water vergeleken met de profielen 1, 2 en 3.

Ook de kwaliteit van de ruimte en meubilering is hoger in dit profiel en kan volgens de benchmarks van de schaal als goed worden bestempeld. De grootte van de ruimte biedt voldoende mogelijkheden voor verschillende spelactiviteiten tegelijkertijd (zoals actief spel en rustig lezen of huiswerk maken) en er is meer ruimte voor kinderen om zich terug te trekken (ruimte voor privacy). Er zijn vaker meubels die op kindermaat (lage tafel en stoelen) of meubels gericht op het vergroten van de zelfstandigheid (zoals een krukje bij de gootsteen) vergeleken met profiel 1. De aankleding en inrichting van de ruimte is in enige mate kindgericht (bijvoorbeeld met kleurrijke platen of foto's) en er zijn zachte materialen aanwezig (zoals knuffels). Verder bieden de gastouders in dit profiel vooral een individueel dagschema met een gebalanceerd aanbod van vrij spel en activiteiten, maar met relatief minder differentiatie naar aanbod voor kleine of grotere groepjes kinderen.

3.3. Kwaliteitsprofielen en de relaties met structurele kenmerken

Hieronder vergelijken we de vijf gevonden kwaliteitsprofielen op een aantal kenmerken van de gastouder en de kinderen die opgevangen worden. Allereerst wordt op hoofdlijnen een beeld geschetst van de gevonden verschillen tussen gastouders voor de vijf profielen, gevolgd door een diepere beschrijving van de achtergrondkenmerken per profiel om meer duiding te geven. Er zijn soms vragen niet ingevuld door de gastouders, dus voor de volledigheid wordt de steekproefgrootte steeds gerapporteerd in de tabellen. Om die reden moeten we op sommige aspecten voorzichtiger zijn in de conclusies die we kunnen trekken. Om conclusies te trekken over verschillen in kenmerken is daarom niet alleen gekeken naar significante, maar ook naar de effectgrootte van het verschil. Daarbij wordt een effectgrootte van Cohen's $d = 0.20$ als klein bestempeld, Cohen's $d = 0.50$ als middelmatig en Cohen's $d = 0.80$ kenmerkt een groot effect.

3.3.1. Achtergrondkenmerken gastouders

Tabel 3.3 laat zien dat gastouders van de vijf profielen verschillen in leeftijd, $F(4) = 3.67$, $p = .007$. Ook is een trend zichtbaar voor werkervaring $F(4) = 2.28$, $p = .064$. Gastouders in profiel 1 zijn jonger dan gastouders van profielen 2 (Cohen's $d = 1.14$) en 3 (Cohen's $d = 0.68$), en gastouders in profiel 2 zijn ouder dan in profiel 4 (Cohen's $d = 0.90$) en 5 (Cohen's $d = 0.73$). Deels zijn die verschillen ook zichtbaar in de werkervaring, want de gastouders in profiel 1 hebben minder ervaring dan gastouders in profiel 2 (Cohen's $d = 1.21$) en 5 (Cohen's $d = 0.79$).

Verder blijkt uit de beschrijvende statistiek dat gastouders met een migratieachtergrond (van zichzelf of hun ouders) vooral vertegenwoordigd zijn in de profielen 3 en 4 en in mindere mate in profiel 5, en helemaal niet in profielen 1 en 2. Verder heeft ruim 30% van de gastouders in profiel 5 een hoger opleidingsniveau ten opzichte van bijna 18% in profiel 2. Echter, in profiel 5 heeft eveneens ruim 30% een laag opleidingsniveau van maximaal MBO2. Hoewel er geen verschillen zijn in de gemiddelde uurprijs, blijkt ruim 46% van de gastouders in profiel 5 een uurprijs te vragen boven het tarief dat in aanmerking kwam voor de kinderopvangtoeslag (gecorrigeerd voor de werkelijke maximumprijzen in de jaren 2017, 2018 en 2019) wat ruim twee keer zo vaak is als in de andere profielen.

Tabel 3.3 Achtergrondkenmerken van de gastouder per profiel

	Totaal (N = 135)	Profiel 1 (N = 12)	Profiel 2 (N = 17)	Profiel 3 (N = 55)	Profiel 4 (N = 38)	Profiel 5 (N = 13)
Achtergrondkenmerken	M	M	M	M	M	M
Leeftijd	44.88	34.75 ^a	53.00 ^{ab}	46.69 ^a	41.58 ^b	44.42 ^b
Werkdagen	3.56	4.13	3.43	3.59	3.53	3.33
Werktijd	31.49	38.00	25.09	30.54	35.56	26.46
Werkervaring	10.76	6.06 ^a	13.96 ^a	10.06	10.75	13.13 ^a
Opleiding	4.92	4.50	4.93	4.86	5.00	5.17
Uurprijs	6.28	6.21	5.81	6.21	6.21	7.50
Achtergrondkenmerken	%	%	%	%	%	%
Migratieachtergrond	9.49	0.00	0.00	12.28	15.79	7.69
Max MBO2	21.90	25.00	17.60	21.10	18.40	30.80
HBO+	23.36	27.27	17.64	21.05	23.68	30.77
Uurprijs > vergoeding	23.00	16.67	17.65	21.82	21.05	46.15

Noot. Gemiddelden met dezelfde letters verschillen significant van elkaar ($p < .10$).

3.3.2. Werkbeleving en professionalisering

De multivariate analyses laten weinig significante verschillen zien tussen de profielen behalve een trend voor de beleving van het werkklimaat, $F(4) = 2.20$, $p = .073$. De posthoc analyses tonen dat gastouders in profiel 5 meer tevreden zijn met hun werk dan gastouders in profiel 4 (zie Tabel 3.4). De posthoc analyses laten een vergelijkbaar patroon zien voor werkstress waarbij gastouders in profiel 4 hier meer last van rapporteren te hebben dan de gastouders in profiel 3 (Cohen's $d = 0.43$) en 5 (Cohen's $d = 0.92$). De posthoc analyses laten ook zien dat gastouders in profiel 1 iets vaker werkoverleg met het gastouderbureau te hebben vergeleken met gastouders van profiel 3 (Cohen's $d = 0.80$).

Tabel 3.4 Werkbeleving en professionalisering per profiel

	Totaal (N = 123)	Profiel 1 (N = 8)	Profiel 2 (N = 14)	Profiel 3 (N = 53)	Profiel 4 (N = 36)	Profiel 5 (N = 12)
Werkbeleving en professionalisering	M	M	M	M	M	M
Werkbeleving	5.10	5.11	5.21	5.11	4.97 ^a	5.37 ^a
Werk inclusief	5.15	5.15	5.24	5.18	5.03	5.32
Werkstress	2.07	2.25	1.94	1.98 ^a	2.34 ^a	1.70 ^a
Continue professionalisering	1.67	1.80	1.73	1.60	1.73	1.56
Frequentie teamoverleg	1.46	2.63 ^a	1.57	1.14 ^a	1.69	1.25
Zelfvertrouwen	4.21	4.33	4.05	4.20	4.23	4.28
Aanvullend cursussen	%	%	%	%	%	%
Omgang baby's	20.44	25.00	23.53	12.28 ^a	31.58 ^a	15.38
Ontwikkeling kinderen	29.93	33.33	29.41	26.32	39.47	15.38
Spelbevordering peuters	13.87	8.33	17.65	8.77 ^a	23.68 ^a	7.69
Gespreksvoering ouders	19.71	25.00	47.06 ^{ab}	10.53 ^b	26.32 ^{ab}	0.00 ^a
Kunst en cultuur	16.79	16.67	23.53	8.77 ^a	23.68 ^a	23.08
VVE	16.79	25.00	17.65	8.77 ^a	23.68 ^a	23.08
Taal en interactie	12.41	0.00 ^a	23.53 ^a	12.28	10.53	15.38
Zorgkinderen	20.44	25.00	35.29 ^a	12.28 ^a	26.32	15.38
Signalering mishandeling	49.64	41.67	58.82	36.84 ^a	68.42 ^a	46.15
Algemeen gastouders	40.88	41.67	47.06	33.33 ^a	52.63 ^a	30.77

Noot. Gemiddelden met dezelfde letters verschillen significant van elkaar ($p < .10$).

Tevens is er gekeken of er verschillen zijn in de mate waarin gastouders aanvullende cursussen hebben gevolgd. Hierin wordt een patroon zichtbaar dat laat zien dat gastouders uit profiel 4 vaker cursussen hebben gevolgd dan gastouders uit profiel 3. Dit geldt voor cursussen rondom de omgang met baby's, spelbevordering bij peuters, kunst en cultuur, VVE, signalering van mishandeling en algemene gastoudercursussen. Verder zien we dat gastouders in profiel 5 minder vaak cursussen hebben gevolgd rondom gespreksvoering met ouders in vergelijking met gastouders in profiel 2 en 4. Tot slot zien we voor profiel 2 nog enkele verschillen. Zo hebben deze gastouders vaker een cursus gevolgd over taal- en interactievaardigheden in vergelijking met gastouders in profiel 1, en vaker een cursus over zorgkinderen in vergelijking met gastouders in profiel 3. Ten aanzien van de gespreksvoering met ouders hebben zij juist minder vaak een cursus gevolgd vergeleken met gastouders in profiel 3.

3.3.3. Groepskenmerken

Tabel 3.5 laat zien dat er geen verschillen zijn in de gemiddelde groepsgrootte, maar wel naar de leeftijd van de opgevangen kinderen. Voor de opvang van baby's en peuters betreft het een trend, respectievelijk $F(4) = 2.19, p = .073$ en $F(4) = 2.17, p = .076$, en de verschillen voor de opvang van schoolgaande kinderen zijn significant, $F(4) = 2.98, p = .022$. Zo vangen gastouders in profiel 4 meer baby's op dan de gastouders in profiel 5 (Cohen's $d = 0.85$). Gastouders in profiel 2 vangen minder peuters op vergeleken met gastouders in profielen 3 (Cohen's $d = 0.85$), 4 (Cohen's $d = 0.88$), en 5 (Cohen's $d = 0.85$) en vangen juist meer schoolgaande kinderen op (Cohen's $d = 0.75$ vergeleken met profiel 3 en $d = 0.95$).

Tabel 3.5 Groepskenmerken (grootte en leeftijd) per profiel

	Totaal (<i>N</i> = 136)	Profiel 1 (<i>N</i> = 12)	Profiel 2 (<i>N</i> = 17)	Profiel 3 (<i>N</i> = 56)	Profiel 4 (<i>N</i> = 38)	Profiel 5 (<i>N</i> = 13)
Groeps grootte	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>
Groeps grootte gemiddeld	3.56	4.13	3.51	3.33	3.90	3.09
Groeps grootte maximaal	4.26	5.00	4.18	4.09	4.42	4.00
Aantal kinderen per week	4.86	5.75	4.76	4.61	4.95	5.00
Leeftijden	%	%	%	%	%	%
Aandeel baby's	30.53	24.30	23.88	31.73	37.80 ^a	18.53 ^a
Aandeel peuters	27.46	29.72	12.73 ^a	29.44 ^a	28.24 ^a	33.86 ^a
Aandeel schoolkinderen	42.01	45.98	63.39 ^a	38.84 ^a	33.96 ^a	47.61

Noot. Gemiddelden met dezelfde letters verschillen significant van elkaar ($p < .10$).

Wat betreft de opleidings- en/of migratieachtergrond van kinderen, blijken er geen verschillen tussen de profielen (zie Tabel 3.6). Maar in een vergelijking tussen gastouders die zelf (of hun ouders) een migratieachtergrond hebben en gastouders zonder migratieachtergrond, zien we verschillen in de achtergrond van de opgevangen kinderen. Zo wordt een significant hoger percentage kinderen met een migratieachtergrond opgevangen door gastouders met een migratieachtergrond, $F(1,117) = 10.02, p = .002$. Gastouders met een migratieachtergrond vangen gemiddeld 37.5% kinderen met een migratieachtergrond, terwijl dit voor gastouders zonder migratieachtergrond 11.05% van de kinderen betreft. Een vergelijkbaar patroon is zichtbaar voor laagopgeleide gastouders (max MBO2) en de opvang van kinderen van laagopgeleide ouders, $F(1,117) = 4.45, p = .037$. Laagopgeleide gastouders vangen gemiddeld 19.8% kinderen van laagopgeleide ouders op terwijl gastouders met een hoger opleidingsniveau gemiddeld 8.7% kinderen van laagopgeleide ouders opvangt.

Tabel 3.6 Groepskenmerken (achtergrond kinderen en zorgbehoeften) per profiel

	Totaal (N = 117)	Profiel 1 (N = 9)	Profiel 2 (N = 14)	Profiel 3 (N = 47)	Profiel 4 (N = 35)	Profiel 5 (N = 12)
Achtergrond kinderen	%	%	%	%	%	%
Aandeel lage SES	10.20	14.01	3.06	14.39	6.45	10.16
Aandeel migratieachtergrond	13.33	11.43	13.57	16.63	11.85	5.83
Zorgbehoeften	%	%	%	%	%	%
Totale zorgbehoeften	14.07	36.48 ^a	7.62 ^a	12.73 ^a	15.43 ^a	6.05 ^a
Taalondersteuning	5.70	15.65 ^a	2.38 ^a	5.32 ^a	5.33 ^a	4.66
Beperkingen	2.01	0.00	2.62	2.66	2.10	0.00
Gedragsondersteuning	3.50	11.11 ^a	1.19 ^a	2.48 ^a	5.05	0.00 ^a
Vluchtelingen	0.57	0.00	0.00	1.06	0.48	0.00
Overig	2.29	9.63 ^a	1.43 ^a	1.24 ^a	2.48 ^a	1.39 ^a

Noot. Gemiddelden met dezelfde letters verschillen significant van elkaar ($p < .10$).

Er is ook aan gastouders gevraagd naar de mate waarin de opgevangen kinderen extra zorg- en ondersteuningsbehoeften hebben (zie Tabel 3.6). Het overkoepelende beeld is dat gastouders in profiel 1 meer zorgbehoeften signaleren dan gastouders in de andere profielen, met uitzondering van ondersteuningsbehoeften ten aanzien van kinderen met een beperking of met een vluchtelingenachtergrond.

3.3.4. Pedagogisch beleid en klimaat

Met betrekking tot het pedagogisch beleid en klimaat zijn er enkele verschillen tussen gastouders (zie Tabel 3.7). Zo vertonen gastouders in profiel 2 trendmatig minder affectief-inclusief gedrag naar kinderen dan gastouders in profiel 3, $F(4) = 1.27$, $p = .29$, Cohen's $d = 0.61$. Dit duidt erop dat gastouders van profiel 2 een minder sterke affectieve band hebben met de kinderen en ook minder zijn gericht op een positieve omgang tussen kinderen onderling. Gastouders gebruiken nog niet vaak een kindvolgsysteem om de ontwikkeling van kinderen te monitoren, maar gastouders in de profielen 4 en 5 doen dit significant vaker dan de gastouders in profiel 2, $F(4) = 2.28$, $p = .06$ (Cohen's $d = 0.95$ en $d = 1.05$ respectievelijk). Verder blijken er geen verschillen tussen gastouders.

Tabel 3.7 Pedagogisch beleid en klimaat per profiel

	Totaal (N = 133)	Profiel 1 (N = 11)	Profiel 2 (N = 17)	Profiel 3 (N = 55)	Profiel 4 (N = 37)	Profiel 5 (N = 13)
Pedagogisch beleid en klimaat	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>
Stabiliteit jaren	4.06	4.09	3.97	4.04	4.17	3.88
Stabiliteit dag	3.88	3.67	3.90	3.86	3.88	4.15
Flexibel programma	3.27	3.27	3.06	3.27	3.38	3.23
Diversiteitsbeleid	1.09	1.36	0.76	1.15	1.11	1.00
Kinderparticipatie	3.14	2.95	3.05	3.14	3.23	3.19
Spelbegeleiding	3.42	3.34	3.21	2.45	3.50	3.38
Doen-alsof spel	3.48	3.64	3.28	3.42	3.48	3.81
Affectief-inclusief	5.87	5.98	5.50 ^a	5.97 ^a	5.86	5.85
Zelfregulatie	4.64	4.49	4.25	4.65	4.79	4.78
Pedagogisch beleid en klimaat	%	%	%	%	%	%
Volgsysteem	10.53	0.00	0.00 ^a	7.27	18.92 ^a	23.08 ^a

Noot. Gemiddelden met dezelfde letters verschillen significant van elkaar ($p < .10$).

Voor de wijze waarop gastouders zich profileren en de inschatting die zij maken waarom ouders voor hen gekozen heeft zijn er enkele patronen zichtbaar (zie Tabel 3.8). Gastouders in profiel 1 en 4 profileren zichzelf duidelijk meer op kleinschaligheid en individuele aandacht voor kinderen dan gastouders in profiel 2 (Cohen's $d = 0.81$ en $d = 0.90$ respectievelijk). De gastouders in profiel 2 richten zich juist meer op dienstverlening en flexibiliteit om ouders te accommoderen en doen dit meer dan gastouders in profiel 4. Wanneer aan gastouders gevraagd wordt waarom ze denken dat ouders voor hen gekozen, blijken er alleen verschillen ten aanzien van de nabijheid en betaalbaarheid. Gastouders in profiel 1 denken vaker dat dit de reden is dan gastouders in profiel 4 (Cohen's $d = 0.85$).

Tabel 3.8 Profilering en keuzemotieven ouders per profiel

	Totaal (<i>N</i> = 133)	Profiel 1 (<i>N</i> = 11)	Profiel 2 (<i>N</i> = 17)	Profiel 3 (<i>N</i> = 55)	Profiel 4 (<i>N</i> = 37)	Profiel 5 (<i>N</i> = 13)
Profilering	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>
Kleinschalig	4.17	4.39 ^a	3.90 ^{ab}	4.14	4.34 ^b	4.00
Dienstverlenend	3.94	4.09	4.18 ^a	3.97	3.80 ^a	3.82
Betaalbaar	4.02	4.00	3.82	4.07	4.05	3.92
Inclusief	2.33	2.61	2.43	2.27	2.27	2.41
Rijk aanbod	3.45	3.68	3.38	3.40	3.56	3.29
Keuzemotieven ouders	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>
Kleinschalig en veilig	4.20	4.36	4.11	4.17	4.28	4.15
Gelijke waarden en bekend	3.25	3.27	3.06	3.36	3.14	3.33
Nabijheid en betaalbaar	3.79	4.32 ^a	3.71	3.86	3.69 ^a	3.46

Noot. Gemiddelden met dezelfde letters verschillen significant van elkaar ($p < .10$).

3.3.5. Samenwerking met stakeholders (ouders, school en gastouderbureau)

Tabel 3.9 laat zien dat er niet veel verschillen in de contacten die gastouders hebben met ouders en de basisschool (wanneer dit van toepassing is gezien de leeftijd van de opgevangen kinderen). Er blijkt een trend voor de mate waarin de ouders invloed hebben op de pedagogische praktijk van de gastouders $F(4) = 1.77$, $p = .14$. Gastouders in profiel 2 geven namelijk aan dat ouders minder invloed hebben vergeleken met gastouders in profiel 4 (Cohen's $d = 0.52$). Voor het contact met de ouders en de school blijken geen verschillen, evenals voor de mate waarin het gastouderbureau aangeeft pedagogisch-inhoudelijk overleg of gezamenlijke professionalisering te faciliteren.

Tabel 3.9 Samenwerking met stakeholders (ouders, school en gastouderbureau) per profiel

	Totaal (<i>N</i> = 133)	Profiel 1 (<i>N</i> = 11)	Profiel 2 (<i>N</i> = 17)	Profiel 3 (<i>N</i> = 55)	Profiel 4 (<i>N</i> = 37)	Profiel 5 (<i>N</i> = 13)
Samenwerking met stakeholders	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>
Invloed ouders	3.12	3.13	2.67 ^a	3.08	3.38 ^a	3.00
Contact met school	1.30	1.53	1.31	1.28	1.30	1.17
Frequentie overleg gastouderbureau	2.31	2.63	2.17	2.17	2.53	2.00
Professionalisering gastouderbureau	1.75	1.81	1.43	1.78	1.79	1.95
Samenwerking met stakeholders	%	%	%	%	%	%
Contact met ouders	29.54	29.22	27.31	26.75	35.52	27.47

Noot. Gemiddelden met dezelfde letters verschillen significant van elkaar ($p < .10$).

3.3.6. Activiteitenaanbod

In Tabel 3.10 staat het zelfgerapporteerd activiteitenaanbod van de gastouders in de vijf profielen. Gastouders in profiel 2 bieden minder mogelijkheden voor exploratie en motorische ontwikkeling vergeleken met de gastouders in de profielen 4 (Cohen's $d = 0.69$) en 5 (Cohen's $d = 0.66$). In profiel 2 worden er ook minder mogelijkheden geboden voor samenspel in vergelijking met profiel 4 (Cohen's $d = 0.73$). Ook het aanbod van taal en geletterdheidsactiviteiten (zoals boekjes lezen) is lager in profiel 2 vergeleken met de profielen 4 (Cohen's $d = 0.78$) en 5 (Cohen's $d = 0.82$). Verder is er minder aanbod van activiteiten rondom wetenschap en techniek in profiel 2 in vergelijking met profiel 4 (Cohen's $d = 0.40$). Tot slot, is er een verschil in het aanbod van buitenactiviteiten en uitstapjes tussen gastouders in profiel 3 en 4 (Cohen's $d = 0.52$).

Tabel 3.10 Activiteitenaanbod per profiel

	Totaal ($N = 133$)	Profiel 1 ($N = 11$)	Profiel 2 ($N = 17$)	Profiel 3 ($N = 55$)	Profiel 4 ($N = 37$)	Profiel 5 ($N = 13$)
Activiteitenaanbod	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>	<i>M</i>
Exploratie-motorisch	5.01	4.61	4.12 ^a	4.48	4.89 ^a	5.01 ^a
Samenspel	4.32	4.06	3.82 ^a	4.28	4.59 ^a	4.62
Creatief-musisch	2.94	2.87	2.61	2.94	3.10	3.05
Taal en geletterdheid	3.83	3.33	3.25 ^a	3.82	4.09 ^a	4.25 ^a
Ontluikend rekenen	3.03	2.83	2.59	3.14	3.03	3.30
Wetenschap en technologie	2.26	2.17	1.90 ^a	2.20	2.46 ^a	2.47
Burgerschapsvorming	2.14	2.41	1.89	2.06	2.33	2.06
Buiten en uitstapjes	3.55	3.62	3.32	3.40 ^a	3.83 ^a	3.62

Noot. Gemiddelden met dezelfde letters verschillen significant van elkaar ($p < .10$).

3.4. Typologieën van gastouders

Deze sectie geeft een geïntegreerd beeld van gastouders op basis van de structurele kenmerken en de geboden proceskwaliteit. Zo kunnen er zogenaamde typologieën van gastouders worden geschetst. Maar eerst wordt meer duiding gegeven aan de gevonden niveaus van kwaliteit aan de hand van benchmarks uit onderzoek.

3.4.1. Benchmarks

Aanbod van (hoge) kwaliteit heeft uiteindelijk als doel dat het bijdraagt aan de ontwikkeling van kinderen, op de korte en langere termijn. Om die reden is één benadering om benchmarks te bepalen gericht op het onderzoeken van welk kwaliteitsniveau nodig is om een positieve bijdrage aan de kinduitkomsten te leveren. Hierbij wordt dus uitdrukkelijk gekeken naar wanneer er *positieve effecten* zijn en niet zozeer welk niveau minimaal nodig is om geen negatieve effecten te hebben. Veel onderzoek is gedaan in de Verenigde Staten (V.S.) in een *preschool* setting (voorzieningen voor 3-5 jarigen). Verschillende van die studies hebben aangetoond dat er sprake is van sterkere effecten op kinduitkomsten, waaronder de sociaal-emotionele, taal en cognitieve ontwikkeling, wanneer de kwaliteit boven een bepaald minimumniveau uit komt⁶. Een score van 5 – 5.5 voor emotionele kwaliteit (CLASS Pre-K) vaak genoemd, terwijl voor educatieve kwaliteit de cut-offs varieerden van 2.75 – 3 (CLASS Pre-K).

⁶ Burchinal et al. 2010, 2014, 2016; Hatfield et al. 2016; Weiland et al., 2013

In een heranalyse en meta-analyse van een aantal grote datasets hebben Burchinal en collega's (2016) op verschillende manieren gekeken naar drempelwaarden voor kwaliteit op basis van twee veelgebruikte instrumenten: CLASS Pre-K en de ECERS-R (zie Tabel 3.11). Deze drempelwaarden zijn tot stand gekomen op basis van de benchmarks van de betreffende instrumenten en bijgesteld naar beneden (met .25 punt) wanneer minder dan 5% van de kinderen werd blootgesteld aan dit kwaliteitsniveau. Dit overzicht is slechts indicatief om te illustreren wat er bekend is over minimale kwaliteitsniveaus die bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen in centrumopvang voor 3-5-jarigen. Dit overzicht toont dat hogere kwaliteit (boven de drempelwaarden) wèl effecten had op bepaalde ontwikkelingsuitkomsten, vooral taal en geletterdheid en in mindere mate sociaal-emotionele uitkomsten, terwijl lage kwaliteit geen effecten liet zien. Meer geavanceerde analyses om preciezer te bepalen waar het kantelpunt van kwaliteit ligt op basis van de data en niet op basis van een vooraf vastgesteld criterium waren niet succesvol. Er konden geen eenduidige conclusies worden getrokken over waar het kantelpunt ligt (per instrument).

Tabel 3.11 Overzicht van drempelwaarden in Amerikaans onderzoek in preschools

	Emotionele kwaliteit	Educatieve kwaliteit	Omgevingsschaal Interacties	Omgevingsschaal Totaal
Benchmark	> 5.00	> 2.75	> 4.50	> 4.50
Sociale competentie	+ -			+
Gedragsproblemen	+ -		+ -	
Taal		++	++	+
Geletterdheid		++		
Rekenen				+

In deze Amerikaanse studies zijn drempelwaarden vooraf vastgesteld op basis van de benchmarks van de instrumenten en de gevonden waarden van kwaliteit in de steekproeven. Voor de gastouderopvang is eveneens op die manier gekeken naar de 20% laagst en 20% hoogst scorende gastouders (zie Tabel 2.1 in hoofdstuk 2 voor een uitgebreide beschrijving van de range per kwaliteitsindicator). Voor de CLASS lijken deze drempelwaarden aardig overeen te komen met de Amerikaanse studies in preschools. Voor de FCCERS zijn de drempelwaarden in de LKK-steekproef lager dan de gebruikte criteria in de Amerikaanse studies.

3.4.2. Typologie 1 – overall (zeer) laag

Bijna 9% van de gastouders past in dit profiel. Deze wat jongere gastouders met relatief weinig werkervaring in de kinderopvang of als gastouder werken vrijwel fulltime verspreid over 4 dagen per week, dus gemiddeld werkdagen van 9,5 uur. De gevraagde uurprijs is rondom het gemiddelde en vrijwel niet hoger dan de maximumvergoeding van overheidswege. Deze gastouders rapporteren iets vaker overleg te hebben met het gastouderbureau, wat wellicht samenhangt met het feit dat ze nog niet zo lang werkzaam zijn. Gemiddeld vindt overleg met het bureau één keer in de 3 tot 6 maanden plaats, terwijl in dit de andere profielen één keer in de 6 tot 12 maanden is. Qua opleidingsniveau zijn deze gastouders niet eenduidig te typeren want er zijn zowel gastouders met een laag opleidingsniveau als met een hoger opleidingsniveau. Een deel van de gastouders heeft een of meer aanvullende cursussen gevolgd, waarbij dit naar verhouding iets meer dan gemiddeld cursussen over de omgang met baby's of VVE cursussen betreft en iets minder dan gemiddeld cursussen rondom taal en interactie.

In meer dan de helft van de gastgezinnen zijn de kinderen onder de 4 jaar. Het aantal opgevangen kinderen per gezin lijkt redelijk maximaal binnen de grenzen van de huidige wet- en regelgeving⁷ (gezien de relatief hogere gemiddelde scores voor groeps grootte en relatief kleinere standaarddeviaties in vergelijking met gastouders van andere profielen). Deze gastouders profileren zich vooral op kleinschaligheid en schatten in dat ouders voor hen gekozen hebben vanwege het gemak van de nabijheid en de betaalbaarheid. Opvallend is dat gastouders zelf aangeven dat ze relatief veel kinderen met zorgbehoeften opvangen, specifiek ten aanzien van gedrag en extra taalondersteuning. Verder geven gastouders aan dat zo'n 14% van de kinderen laagopgeleide ouders heeft (relatief iets meer dan andere gastouders).

Echter, de geobserveerde kwaliteit was op alle aspecten (zeer) laag. De kwaliteit is laag volgens de benchmarks van de instrumenten en ook zo laag dat het de vraag is of het aanbod positief bijdraagt aan de ontwikkeling van kinderen. Gastouders waren in hun interacties met kinderen vooral gericht op toezicht en controle van gedrag van kinderen, waarbij er relatief weinig blijkt is van gedeelde, positieve emoties en gezamenlijk plezier. Ook ten aanzien van het ondersteunen van de brede ontwikkeling van kinderen, bleek de kwaliteit van de interacties en het activiteiten aanbod laag. Het roept de vraag op of de kwaliteit van de interacties minder hoog is door de gepercipieerde moeilijkheden die de gastouders ervaren in de zorgbehoeften en het gedrag van kinderen of dat het gedrag van de kinderen voortkomt uit een gebrek aan passende aandacht, zorg en responsiviteit van de gastouders, of beiden. Ook de meer basale kwaliteitsaspecten, zoals de inrichting van de ruimte en meubilering en het hebben van een dagritme dat tegemoetkomt aan de behoeften van kinderen, zijn bij deze gastouders minimaal. Over het geheel genomen, lijkt de combinatie van een lage proceskwaliteit en het opzoeken van de maximale grenzen in de opvang van relatief veel kinderen gedurende de week zonder deze kinderen een adequate ondersteuning te kunnen bieden een punt van zorg.

3.4.3. Typologie 2 – emotionele veiligheid, weinig uitdaging

Ruim 12% van de gastouders valt in dit profiel. Deze gastouders zijn gemiddeld genomen wat ouder en hebben ook wat meer werkervaring, maar werken relatief weinig uren per week. De gevraagde uurprijs is rondom het gemiddelde en vrijwel niet hoger dan de maximumvergoeding van overheidswege. Qua opleidingsniveau zijn deze gastouders niet eenduidig te typeren want er zijn zowel gastouders met een laag opleidingsniveau als met een hoger opleidingsniveau. Een deel van de gastouders heeft aanvullende cursussen gevolgd. Het gaat dan vooral om cursussen rondom zorgkinderen en gesprekvoering met ouders. De gemiddelde groeps grootte is gemiddeld en ligt onder de 4 kinderen. Er worden voornamelijk schoolkinderen opgevangen. Namelijk meer dan 60% van de gastouders vangt kinderen in deze leeftijd op vergeleken met 13% van de gastouders die (ook) peuters opvangt.

⁷ Maximale toegestane groeps grootte inclusief eigen kinderen tot 10 jaar: 6 kinderen 0-13 jaar; 5 kinderen <4 jaar; 4 kinderen <2 jaar; 2 kinderen <1 jaar

Deze gastouders profileren zichzelf niet als kleinschalig (met veel individuele aandacht voor kinderen), maar juist als dienstverlenend. Ze zijn flexibel in het bieden van extra opvanguren voor ouders, het wisselen van opvangdagen en de opvangtijden zijn afgestemd op de werktijden van ouders. Tegelijkertijd blijkt de invloed die ouders (mogen) hebben op de pedagogische praktijk van de gastouder relatief laag.

Deze gastouders rapporteren een minder goede affectieve band met de kinderen vergeleken met de andere gastouders. Ook het activiteitenaanbod is minder gevarieerd en minder frequent. Er zijn minder mogelijkheden voor exploratie en fysiek-motorisch spel en samenspel. Verder is er minder aandacht voor taal en geletterdheid en wetenschap en technologie. Het algehele kwaliteitsbeeld past hier ook bij. Ook hier zijn de basale kwaliteitsaspecten, zoals de inrichting van de ruimte en het aanbieden van een passende dagroutine, minimaal. De interacties zijn over het algemeen wel positief, maar niet heel uitgebreid en dragen niet bij aan de brede ontwikkeling van kinderen.

3.4.4. Typologie 3 – emotionele veiligheid en een gebalanceerd programma

Ruim 41% van de gastouders past in dit profiel. Deze gastouders zijn vrij gemiddeld ten aanzien van de leeftijd, hoeveelheid werkervaring en het aantal uren dat ze werken. Ze rapporteren het minst vaak overleg met het gastouderbureau en de laagste werkstress. Qua opleidingsniveau zijn deze gastouders niet eenduidig te typeren want er zijn zowel gastouders met een laag opleidingsniveau als met een hoger opleidingsniveau. Hoewel een deel van de gastouders aanvullende cursussen heeft gevolgd, is dit in vergelijking met gastouders uit de andere profielen veel minder vaak het geval. Vooral cursussen rondom gespreksvoering met ouders, het signaleren van kindermishandeling en VVE-cursussen komen minder vaak voor. Bijna 22% van de gastouders vraagt een hogere uurprijs dan vergoed wordt van overheidswege. Qua leeftijd van de opgevangen kinderen lijkt er een redelijke spreiding te zijn, met iets meer opvang van schoolkinderen dan kinderen onder de vier jaar. Zo'n 12% van deze gastouders heeft een migratieachtergrond en naar verhouding worden er ook meer kinderen met een migratieachtergrond opgevangen dan bij andere gastouders (ruim 16%). Ook het aandeel kinderen van laagopgeleide ouders is hier iets hoger (ruim 14%) vergeleken met andere gastouders. Zo'n 7% van de gastouders werkt met een kindvolgsysteem om de ontwikkeling van kinderen te monitoren. Verder is er geen duidelijke profilering zichtbaar.

De kwaliteit is hoog wat betreft de mate waarin interacties van de gastouders met de kinderen sensitief en kindvolgend zijn. Ook uit de rapportages van de gastouders blijkt dat zij een sterkere affectieve band hebben met de kinderen dan sommige andere gastouders (typologie 2). Verder onderscheiden deze gastouders zich vooral op het bieden van een passend dagprogramma voor de kinderen. De educatieve kwaliteit, vooral de aandacht voor taal, valt in de midden categorie. De aandacht voor de ontwikkeling van kinderen is sterker dan in de typologieën 1 en 2, maar minder sterk dan in typologieën 4 en 5. De kwaliteit van de ruimte en meubilering en ook het activiteitenaanbod zijn vergelijkbaar met gastouders in typologie 2.

3.4.5. Typologie 4 – emotionele veiligheid, stimulerend en uitdagend programma

Bijna 28% van de gastouders valt in dit profiel. Deze gastouders zijn vrij gemiddeld ten aanzien van de leeftijd, hoeveelheid werkervaring en het aantal uren dat ze werken. Qua opleidingsniveau zijn er iets meer gastouders met een hoog opleidingsniveau (bijna 24%) vergeleken met een laag opleidingsniveau (18%). Deze gastouders hebben relatief de meeste aanvullende cursussen gevolgd, vooral over de omgang met baby's, spelbevordering bij peuters, signaleren van kindermishandeling en rondom VVE. Cursussen rondom gespreksvoering met ouders zijn juist minder vaak gevolgd. Ongeveer 16% van de gastouders heeft een migratieachtergrond en dit geldt voor ongeveer 14% van de kinderen. Zo'n 21% van de gastouders vraagt een hogere uurprijs dan vergoed wordt van overheidswege. Deze gastouders rapporteren een relatief lagere werktevredenheid en relatief meer werkstress. Er zijn geen verschillen in de groepsgrootte of de leeftijd van de opgevangen kinderen, maar deze gastouders rapporteren iets meer kinderen met zorgbehoeften op te vangen (zo'n 21%). Daarnaast geven ze aan dat ouders relatief meer invloed mogen hebben op de pedagogische praktijk. Deze aspecten kunnen met elkaar samenhangen. Mogelijk geven gastouders meer gelegenheid aan ouders om mee te denken over de vormgeving van de opvangpraktijk wanneer hun kind(eren) specifiekere behoeften hebben waar rekening mee moet worden gehouden. Deze gastouders profileren zich duidelijker op kleinschaligheid en het bieden van individuele aandacht en juist minder op dienstverlening aan ouders. Het belang dat zij hechten aan individuele aandacht, zeker in de context van de opvang van meer zorgkinderen, en de bijbehorende noodzaak van afstemming met ouders hieromtrent kunnen een rol spelen in de ervaren werkstress van deze gastouders. Deze gastouders profileren zichzelf duidelijk niet op nabijheid en betaalbaarheid en daarmee gemak voor ouders. Tot slot, blijkt zo'n 19% van de gastouders een kindvolgsysteem te gebruiken om de ontwikkeling van kinderen bij te houden.

De emotionele kwaliteit is relatief hoog. Daarnaast onderscheiden deze gastouders zich vooral op het bieden van een passend dagprogramma voor de kinderen. De educatieve kwaliteit is eveneens relatief hoog en deze gastouders onderscheiden zich ook meer ten aanzien van het activiteitenaanbod. Zowel uit de zelfrapportages als uit de geobserveerde aanbod blijken deze gastouders een gevarieerd aanbod van activiteiten te doen. Vooral het aanbod van samenspel, taal en geletterdheid, en wetenschap en technologie is relatief hoog. Ook organiseren deze gastouders relatief veel buitenactiviteiten en uitstapjes.

3.4.6. Typologie 5 – emotionele veiligheid en stimulerend

Ruim 9% van de gastouder past in dit profiel. Deze gastouders zijn vrij gemiddeld ten aanzien van de leeftijd en het aantal uren dat ze werken. Gemiddeld genomen hebben deze gastouders wel meer werkervaring. Qua opleidingsniveau zijn er evenveel gastouders met een lage als hoge opleiding. Hoewel een deel van de gastouders aanvullende cursussen heeft gevolgd, bijvoorbeeld rondom VVE, komt dit naar verhouding minder vaak voor dan bij gastouders van sommige andere profielen. Deze gastouders zijn meer tevreden over hun werk en rapporteren minder stress dan de gastouders in typologie 4. De uurprijs blijkt een sterk onderscheidende factor te zijn. De uurprijs is gemiddeld genomen wat hoger en 46% van de gastouders vraagt een uurprijs boven het maximum dat vergoed wordt van overheidswege. Verder vangen deze gastouders relatief minder baby's en meer peuters op in vergelijking met andere gastouders. Zo'n 23% van deze gastouders gebruiken een kindvolgsysteem (net als in typologie 4). Ruim 7% van de gastouders heeft een migratieachtergrond en zo'n 6% van de opgevangen kinderen heeft een migratieachtergrond. Het aandeel kinderen van laagopgeleide ouders is ongeveer 10%. Er blijkt geen duidelijke profilering van gastouders in deze typologie.

De geobserveerde emotionele en vooral de educatieve kwaliteit is relatief hoog bij deze gastouders. Op de meeste aspecten is de kwaliteit vergelijkbaar met typologie 4, maar deze gastouders zijn iets minder sterk in het bieden van een passend programma voor kinderen. De gastouders bieden vooral een individueel dagschema met een gebalanceerd aanbod van vrij spel en activiteiten, maar met relatief minder differentiatie naar aanbod voor kleine of grotere groepjes kinderen. Qua activiteitsaanbod is er naar verhouding meer aandacht voor exploratie en fysiek-motorische ontwikkeling alsmede voor de taalontwikkeling van kinderen.

4. Integraal beeld

In dit rapport zijn verdiepende analyses uitgevoerd op data die tussen 2017 en 2019 zijn verzameld bij 137 gastouders. In eerdere rapportages is een algemeen beeld geschetst van de kwaliteit in de gastouderopvang op basis van de gemiddelde scores (Slot et al., 2017, 2018) en zijn er verklarende analyses gedaan om de relaties tussen structurele kenmerken en proceskwaliteit te onderzoeken (Slot et al., 2019). In deze eerdere rapporten is geconstateerd dat de kwaliteit van de gastouderopvang gemiddeld genomen voldoende tot goed en vergelijkbaar met de centrumopvang is, maar ook dat er veel variatie in kwaliteit is. Een belangrijke kanttekening hierbij is wel dat de positieve respons laag is, gemiddeld ruim 10%, wat vragen oproept over de representativiteit van de huidige gegevens voor de sector als geheel. Desalniettemin is er behoefte aan meer informatie over de kwaliteit van de gastouderopvang en mogelijke factoren die kunnen bijdragen aan een goede kwaliteit. Om die reden zijn er verdiepende analyses gedaan waarbij de contrasten tussen lage en hoge kwaliteit nader zijn bekeken. Er is op twee verschillende manieren gekeken naar kwaliteit.

Allereerst is er gestart met een vergelijking van de 20% laagst scorende en 20% hoogst scorende gastouders op negen verschillende kwaliteitsindicatoren van de twee observatie instrumenten CLASS en FCCERS. Dat geeft voor elke indicator afzonderlijk inzicht in verschillende structurele kenmerken op een zestal onderwerpen: achtergrondkenmerken van de gastouder; werkbeleving en professionalisering; kenmerken van de groep opgevangen kinderen; pedagogisch beleid en klimaat; samenwerking met stakeholders (ouders, school en het gastouderbureau) en het activiteiten aanbod. Vervolgens is er een clusteranalyse gedaan om de individuele kwaliteitsindicatoren te combineren in kwaliteitsprofielen. Op die manier zijn verschillende profielen geïdentificeerd variërend van zeer lage kwaliteit tot hoge kwaliteit met steeds iets andere accenten. Ook deze profielen zijn vervolgens met elkaar vergeleken voor alle structurele kenmerken. Uit beide analyses komen een aantal consistente structurele kenmerken naar voren die onderscheidend lijken voor lage en hoge kwaliteit respectievelijk.

Voor de achtergrondkenmerken van de gastouder zijn er een aantal aspecten die consequent samengaan met kwaliteit. Zo blijkt het werken van meer uren en/of dagen per week samen te hangen met lagere kwaliteit. Het hanteren van een hogere uurprijs daarentegen is gerelateerd aan een hogere kwaliteit. Het opleidingsniveau van gastouders laat geen eenduidig beeld zien. Wanneer gekeken wordt naar individuele kwaliteitsindicatoren, is er een positieve samenhang. Een hoger opleidingsniveau hangt samen met een hogere kwaliteit, specifiek de kwaliteit van interacties. Echter, wanneer er een meer geïntegreerd beeld van kwaliteit wordt gecreëerd aan de hand van kwaliteitsprofielen waarin zowel de interactiekwaliteit als de kwaliteit van de materiele omgeving en het activiteiten aanbod zijn meegenomen, blijkt er geen relatie met het opleidingsniveau meer. Het lijkt aannemelijk dat er andere (compenserende) factoren een rol spelen. Uit de kwaliteitsprofielen blijkt bijvoorbeeld dat gastouders in profiel 4, met de hoogste kwaliteit vaker en meer aanvullende cursussen hebben gevolgd wat een compenserend effect zou kunnen hebben voor een lagere vooropleiding. Verder blijkt dat werkervaring een rol speelt in het laagste kwaliteitsprofiel, profiel 1. Gastouders in dit profiel zijn gemiddeld jonger en minder ervaren. Hoewel hier ook hoogopgeleide gastouders tussen zitten, kan het zo zijn dat het gebrek aan ervaring een nivellerend effect heeft.

Verder blijkt de wijze waarop gastouders zich profileren en de redenen waarom zij denken dat ouders voor hen als gastouder kiezen, consistent samen te hangen met kwaliteit. Zo blijkt een sterkere oriëntatie op dienstverlening, gemak en betaalbaarheid samen te hangen met een lagere kwaliteit. Dit komt overeen met de eerdere analyses van LKK (Slot et al., 2019). Meer aandacht voor kleinschaligheid, individuele aandacht en veiligheid vertoont juist een positieve relatie met kwaliteit.

Het onderzoek onder ruim 460 gastouders dat in 2022 door het Kohnstamm Instituut is uitgevoerd, laat zien dat ruim 58% van de gastouders voor dit beroep gekozen heeft om individuele en kleinschalige kinderopvang te kunnen bieden (Boogaard & Bollen, 2022). Andere vaak genoemde redenen zijn het kunnen combineren van werk en zorg voor het eigen gezin (bijna 42%) en het 'eigen baas zijn' (ruim 40%). Deze bevindingen passen bij de huidige uitkomsten waaruit ook het belang van individuele en kleinschalige opvang zichtbaar is in de profilering van de gastouders in LKK. Het laat zien dat er ook andere beweegredenen zijn die kunnen meespelen in de wijze waarop ze zich profileren naar ouders toe.

In LKK zijn er enkele patronen zichtbaar wanneer gekeken wordt naar de kenmerken van de groep kinderen die opgevangen wordt. Gastouders die de laagste kwaliteit bieden, vangen over het algemeen meer kinderen op (zij werken ook meer uren per week), en het aandeel kinderen van laagopgeleide ouders is hier ook net iets hoger evenals het aandeel kinderen met zorgbehoeften. Het is zorgwekkend dat juist kinderen die iets extra's nodig hebben, vaker naar een gastouder gaan die niet goed genoeg in staat is om ze te geven wat ze nodig hebben. Het is de vraag of het aandeel kinderen met zorgbehoeften bij deze gastouders echt aanzienlijk hoger is dan bij andere gastouders of dat dit deels een reflectie is van de onbekwaamheid en onervarenheid van de gastouders om passende zorg te bieden. Uit het onderzoek van het Kohnstamm Instituut komt naar voren dat ruim 10% van de gastouders aangeeft kinderen op te vangen die speciale zorg nodig hebben, zoals gedragsproblemen, een ontwikkelingsachterstand of een beperking (Boogaard & Bollen, 2022). Hoewel dit overeen komt met het algemene beeld in LKK, lijken deze kinderen naar verhouding vaker naar gastouders te gaan die een lagere kwaliteit bieden op basis van de rapportages van de gastouders.

Verder vangen gastouders in profiel 2, wat gekenmerkt wordt door een emotioneel veilige en positieve sfeer maar waarin er weinig aanbod van spel of activiteiten is, vooral schoolgaande kinderen op en zij werken ook de minste uren. En gastouders in profiel 4 met de hoogste kwaliteit rapporteren dat ouders relatief veel invloed hebben op de pedagogische praktijk van de gastouder. Voor gastouders in profiel 5, eveneens van hoge kwaliteit, blijkt de hoge uurprijs een sterke onderscheidende factor te zijn. Deze patronen kunnen duiden op verschillende beweegredenen van gastouders om dit werk te doen, zoals ook blijkt uit het onderzoek van Boogaard en Bollen (2022). Afhankelijk van wat ouders nodig hebben in termen van flexibiliteit, de leeftijd van de kinderen die ze hebben en de uurprijs die ze zich kunnen veroorloven, kan dit grote implicaties hebben voor de kwaliteit van de opvang die hun kind ontvangt. Dit roept de vraag op of alle gastouders zichzelf in dezelfde mate als professional zien.

Uit het onderzoek van Boogaard en Bollen (2022) blijkt de meerderheid van de respondenten het gastouder zijn een vak vindt en dat het erbij hoort om op de hoogte te zijn van informatie over opvoeding. In dat onderzoek blijkt ruim 77% van de gastouders te hebben deelgenomen aan een vorm van professionalisering (Boogaard & Bollen, 2022). In LKK rapporteerde 80% van de gastouders een of meer cursussen te hebben gevolgd. Bovendien laten de resultaten van LKK zien dat gastouders die een hogere kwaliteit bieden, een sterkere mate van professionaliteit laten zien. Dit bleek uit het volgen van meer cursussen en/of het vaker werken met een kindvolgsysteem om de ontwikkeling van de kinderen te kunnen monitoren.

Hoewel de verschillen in kwaliteit vrij groot zijn, blijkt ruim 90% van de gastouders de kinderen een veilige basis te geven waarin de gastouder een vast en stabiel gezicht is. Hiermee wordt voldaan aan het eerste pedagogische basisdoel: bieden van emotionele veiligheid. Dit wordt door ouders gewaardeerd en gezien als belangrijke reden om voor gastouderopvang te kiezen, naast de individuele aandacht die het kind kan krijgen (Boogaard & Bollen, 2022). Ook ander onderzoek laat zien dat het welbevinden van kinderen in de gastouderopvang gemiddeld iets hoger is dan bij kinderen in de centrumopvang (Sluiter, Fekkes, & Fukkink, 2023). Echter, de mogelijkheden die kinderen krijgen om hun persoonlijke competenties te ontwikkelen, verschillen sterker tussen gastouders. Ouders geven aan dat de pedagogische kwaliteit versterkt kan worden en dat er meer aandacht kan zijn voor ontwikkelingsstimulering (Boogaard & Bollen, 2022). De LKK-gegevens laten inderdaad zien dat voor zo'n 37% van de gastouders het aanbod van spel en activiteiten rijk en gevarieerd is en daarmee kan bijdragen aan de ontwikkeling van de persoonlijke competenties van kinderen. Voor ruim 41% is er wel een aanbod, maar is er verbetering mogelijk, en bij zo'n 22% van de gastouders is dit aanbod onvoldoende aanwezig. Kortom, het unieke karakter van de kleinschaligheid en veilige relaties tussen gastouder en kinderen komt goed tot zijn recht, maar het aanbod kan versterkt worden door meer aandacht te besteden aan het stimuleren van de persoonlijke competenties van kinderen.

De huidige bevindingen moeten wel in het licht van de beperkte representativiteit van de steekproef worden gezien. Alles beschouwend, is het aannemelijk dat de huidige steekproef eerder een te positief beeld schetst dan een realistisch beeld van de werkelijkheid. Om de kwaliteit van de gastouderopvang te verbeteren, zou meer ingezet kunnen worden op het versterken van de professionaliteit van de gastouders, in lijn met wat zij zelf willen en wat de vraagouders zouden appreciëren (Boogaard & Bollen, 2022). Gastouders stimuleren om meer nascholing te volgen, lijkt een veelbelovende weg. Deze nascholing zou specifiek gericht op kunnen zijn op bepaalde leeftijdsgroepen (zoals baby's of schoolgaande kinderen), aandacht kunnen besteden aan het versterken van de spelmogelijkheden en het activiteitsaanbod voor kinderen, of gericht kunnen zijn op specifieke zorg- en ondersteuningsbehoeften zodat gastouders betere zorg op maat kunnen geven. Verder zou het werken met een kindvolgsysteem gastouders wellicht ook kunnen helpen om een beter beeld te krijgen van hoe het met het kind gaat en wat er nodig is om het aanbod (nog) beter aan te laten sluiten op de specifieke ontwikkelingsbehoeften van het kind. Daarnaast geven ouders aan dat zij meer communicatie met de gastouder wenselijk vinden (Boogaard & Bollen, 2022). Daarbij geven ze aan dat ze meer uitwisseling willen over hun kind(eren), wat hun kind doet en hoe het kind zich ontwikkelt, naast meer uitwisseling over praktische zaken.

Bijlagen

Tabel 1.1 Structurele kenmerken vragenlijst – Achtergrondkenmerken gastouders

Variabelen	Omschrijving	Schaal	Items (α)	N	M (SD)	Range
Leeftijd	Leeftijd in jaren	Jaren	nvt	137	44.93 (12.58)	21.00-73.00
Werkdagen	Dagen van de week waarop de gastouder kinderen opvangt, omgerekend naar aantal dagen per weken	Dagen	nvt	137	3.64 (1.18)	1.00-5.00
Werktijd	Aantal uur per week dat de gastouder kinderen opvangt	Uren	nvt	137	31.69 (13.92)	3.75-60.00
Werkervaring	Aantal jaren werkervaring in de sector kinderopvang	Jaren	nvt	137	10.60 (6.84)	1.00-35.00
Opleiding	Hoogst genoten opleiding (algemene vooropleiding of vervolgopleiding) - Maximaal VMBO Kader/beroepsgericht (1), MBO 1/2 (2), MAVO of VMBO TL (3), HAVO (4), MBO 3 of 4 (5), VWO (6), HBO (7), WO (8)	1-8	nvt	137	4.86 (1.68)	1.00-8.00
Max MBO2	Gastouders die een opleidingsniveau van maximaal MBO2 hebben (opleidingscategorie 1 of 2)	Dummy	nvt	137	14.60 %	
HBO +	Gastouders die een opleidingsniveau van minimaal HBO hebben (opleidingscategorie 7 of 8)	Dummy	nvt	137	21.17 %	
Migratieachtergrond	Gastouders die zelf in een ander land dan Nederland zijn geboren, of wiens ouder(s) in een ander land geboren is	Dummy	nvt	137	10.22 %	
Uurprijs	Gerekende prijs per uur voor de opvang in euro's	Euro	nvt	135	6.28 (2.58)	4.00-15.80
Uurprijs > vergoeding	Gastouders die een uurprijs rekenen die boven de jaarlijkse overheidsvergoeding ligt. Hiervoor is gebruik gemaakt van de volgende grenzen: €5.72 (2017 – MM1), €5.91 (2018 – MM2), €6.15 (2019 – MM3)	Dummy	nvt	135	22.96 %	

Tabel 1.2 Structurele kenmerken vragenlijst – Werkbeleving en professionalisering

Variabelen	Omschrijving	Schaal	Items (α)	N	M (SD)	Range
Werkbeleving	Mate waarin de gastouder zich gerespecteerd en gewaardeerd voelt, prettige relaties ervaart met ouders en het werk inspirerend vindt, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Ik vind de sfeer in mijn gastouderopvang prettig - Ik heb in het algemeen een goede relatie met ouders - Mijn werk is boeiend en stimulerend 	1-6	25 (.842)	133	5.11 (0.45)	4.04-6.00
Werk inclusief	Subschaal binnen werkbeleving. Mate waarin de gastouder zich gerespecteerd voelt en gelijkwaardig wordt behandeld ongeacht zijn/haar achtergrond, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Iedereen wordt binnen mijn gastouderorganisatie gelijkwaardig behandeld - Ik ervaar dat ouders mij als persoon, met mijn achtergrond, respecteren - Verschillen naar achtergrond of cultuur worden gewaardeerd in mijn organisatie 	1-6	5 (.732)	133	5.15 (0.68)	1.80-6.00
Werkstress	Subschaal binnen werkbeleving. Mate waarin de gastouder werkstress ervaart, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Ik voel me meer dan normaal uitgeput - Ik ervaar regelmatig stress op mijn werk - Ik voel me overbelast door alle taken 	1-6	5 (7.62)	133	2.08 (0.83)	1.00-4.60
Continue professionalisering	Mate waarin professionaliseringsactiviteiten worden aangeboden, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Het volgen van cursussen - Coaching op de werkvloer - Feedback op basis van observaties of video opnames 	1-5	10 (.806)	133	1.68 (0.53)	1.00-4.20
Frequentie teamoverleg	Frequentie van pedagogisch-inhoudelijk teamoverleg met andere gastouders. <ul style="list-style-type: none"> - Geen overleg (0), 1x per jaar (1), 1x per zes maanden (2), 1x per drie maanden (3), 1x per twee maanden (4), 1x per zes weken (5), 1x per vier weken (6), 1x per twee weken (7), 1x per week (8) 	0-8	1	130	1.42 (1.66)	0.00-8.00
Zelfvertrouwen	Mate waarin de gastouder vertrouwen heeft in de eigen vaardigheden, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Ik kan omgaan met angstige of teruggetrokken kinderen - Ik kan alle kinderen betrekken bij groepsactiviteiten - Ik kan het gedrag van kinderen in goede banen leiden 	1-5	10 (.879)	133	4.23 (0.50)	2.00-5.00

Tabel 1.3 Structurele kenmerken vragenlijst – Werkbeleving en professionalisering (aanvullende cursussen)

Variabelen	Omschrijving	Schaal	Items (α)	N	M (SD)	Range
Omgang baby's	Gastouder heeft een cursus gevolgd over de omgang met baby's en peuters	Dummy	nvt	137	20.44 %	
Ontwikkeling kinderen	Gastouder heeft een cursus gevolgd over de ontwikkeling van kinderen	Dummy	nvt	137	29.93 %	
Spelbevordering peuters	Gastouder heeft een cursus gevolgd over spelbevordering bij peuters	Dummy	nvt	137	13.87 %	
Gespreksvoering ouders	Gastouder heeft een cursus gevolgd over gesprekken voeren met ouders	Dummy	nvt	137	19.71 %	
Kunst en cultuur	Gastouder heeft een cursus gevolgd over muziek, dans of kunstzinnige activiteiten met kinderen	Dummy	nvt	137	16.79 %	
VVE	Gastouder heeft een cursus gevolgd in het kader van een VVE-programma	Dummy	nvt	137	16.79 %	
Taal en interactie	Gastouder heeft een cursus gevolgd om de taal- en interactievaardigheden te verbeteren	Dummy	nvt	137	12.41 %	
Zorgkinderen	Gastouder heeft een cursus gevolgd over de omgang met kinderen met een specifieke zorgbehoefte	Dummy	nvt	137	20.44 %	
Signalering mishandeling	Gastouder heeft een cursus gevolgd over het herkennen van kindermishandeling	Dummy	nvt	137	49.64 %	
Algemeen gastouders	Gastouder heeft een algemene cursus over gastouderopvang gevolgd, georganiseerd door de gastouderorganisatie	Dummy	nvt	137	40.88 %	

Tabel 1.4 Structurele kenmerken vragenlijst – Groepskenmerken

Variabelen	Omschrijving	Schaal	Items (α)	N	M (SD)	Range
Groepsgrootte gemiddeld	Gemiddelde groepsgrootte gedurende de week	Aantal kinderen	nvt	137	3.55 (1.39)	1.00-6.00
Groepsgrootte maximaal	Maximale groepsgrootte gedurende een opvangdag	Aantal kinderen	nvt	137	4.26 (1.65)	1.00-8.00
Aantal kinderen per week	Totaal aantal opgevangen kinderen in de week (inclusief eigen kinderen)	Aantal kinderen	nvt	136	4.86 (1.98)	1.00-12.00
Aandeel baby's	Percentage baby's (0-2) afgezet tegen het totaal aantal opgevangen kinderen per week	%	nvt	137	30.30 (24.78)	0.00-100.00
Aandeel peuters	Percentage peuters (2-4) afgezet tegen het totaal aantal opgevangen kinderen per week	%	nvt	136	27.46 (23.25)	0.00-100.00
Aandeel schoolkinderen	Percentage schoolkinderen (4-12) afgezet tegen het totaal aantal opgevangen kinderen per week	%	nvt	136	42.01 (31.84)	0.00-100.00
Aandeel lage SES	Percentage kinderen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status afgezet tegen het totaal aantal opgevangen kinderen per week	%	nvt	119	11.04 (23.79)	0.00-100.00
Aandeel migratieachtergrond	Percentage kinderen met een migratieachtergrond afgezet tegen het totaal aantal opgevangen kinderen per week	%	nvt	118	14.06 (29.59)	0.00-100.00
Totale zorgbehoeften	Percentage kinderen met een zorgbehoefte afgezet tegen het totaal aantal opgevangen kinderen per week.	%	nvt	133	13.99 (24.92)	0.00-100.00
Taalondersteuning	Totaal aantal kinderen met een zorgbehoefte en uitgesplitst naar specifieke behoeften op het gebied van taal, gedrag,	%	nvt	133	5.70 (12.59)	0.00-50.00
Gedragsproblemen	en uitgesplitst naar specifieke behoeften op het gebied van taal, gedrag,	%	nvt	133	2.14 (8.11)	0.00-50.00
Beperkingen	beperkingen, vluchtelingen of overige behoeften. Percentages kunnen niet als	%	nvt	133	3.33 (9.67)	0.00-50.00
Vluchtelingen	cumulatief gezien worden aangezien kinderen mogelijk meer dan één	%	nvt	133	0.50 (3.52)	0.00-33.33
Overig	zorgbehoefte hebben.	%	nvt	133	2.32 (9.26)	0.00-67.67

Tabel 1.5 Structurele kenmerken vragenlijst – Pedagogisch beleid en klimaat

Variabelen	Omschrijving	Schaal	Items (α)	N	M (SD)	Range
Stabiliteit jaren	Mate van stabiliteit over de jaren heen, gebaseerd op items als: - Ik werk meestal enkele jaren met dezelfde groep kinderen	1-5	2 (.759)	137	4.04 (1.05)	1.00-5.00
Stabiliteit groep	Mate van stabiliteit gedurende de dag, gebaseerd op items als: - Mijn opvanggroep verandert gedurende de dag	1-5	3 (.420)	137	3.90 (0.78)	1.67-5.00
Flexibel programma	Mate waarin de gastouder een vast dagprogramma hanteert met een voor de kinderen herkenbare opeenvolging van verschillende activiteiten	1-5	1	137	3.28 (0.76)	1.00-5.00
Diversiteitsbeleid	Mate waarin de gastouder hecht aan gelijke kansen, ruimte geeft aan de thuistaal en culturele achtergrond van kinderen, en met ouders in de thuistaal communiceert.	0-4	4 (somscore)	137	1.06 (1.10)	0.00-4.00
Kinderparticipatie	Mate waarin rekening gehouden wordt met de mening en wensen van kinderen, gebaseerd op items als: - Er worden regelmatig en systematisch gesprekjes gevoerd met de kinderen om mening en wensen te peilen - Aan de ouders wordt in gesprekjes regelmatig gevraagd wat de ervaringen en wensen van kinderen zijn	1-5	6 (.694)	137	3.14 (0.70)	1.50-5.00
Volgsysteem	Gastouder brengt ontwikkeling en gedrag van kinderen in kaart met een professioneel kindvolgsysteem	Dummy	nvt	137	10.22%	
Spelbegeleiding	Mate waarin de gastouder het spel van kinderen begeleid en verrijkt, gebaseerd op items als: - Ik houd spel op gang door mee te spelen - Ik stel kinderen vragen die het spel stimuleren	1-5	8 (.852)	133	3.45 (0.65)	1.88-5.00
Doen-alsof spel	Subschaal van spelbegeleiding. Mate waarin de gastouder doen-alsof spel van kinderen bevordert, gebaseerd op items als: - Ik moedig kinderen aan met andere kinderen doen-alsof spel te spelen, zoals eten koken of een knuffel voeren - Ik doe voor hoe je een voorwerp kunt gebruiken voor iets anders dan waar het voor bedoeld is	1-5	4 (.835)	133	3.48 (0.83)	1.00-5.00
Affectief-inclusief	Mate waarin de gastouder affectief en inclusief gedrag laat zien en bevordert, gebaseerd op items als: - Ik knuffel kinderen of geef een aai over de bol - Ik zorg dat kinderen lief zijn voor elkaar	1-7	8 (.819)	133	5.87 (0.77)	3.00-7.00
Zelfregulatie	Mate waarin de gastouder de (emotionele) zelfregulatie van kinderen bevordert, gebaseerd op items als: - Ik praat met kinderen over hun gevoelens - Ik vraag kinderen wat hun plan is bij een activiteit	1-7	11 (.879)	133	4.64 (0.94)	2.18-6.73

Tabel 1.6 Structurele kenmerken vragenlijst – Pedagogisch beleid en klimaat (profilering en keuzemotieven ouders)

Variabelen	Omschrijving	Schaal	Items (α)	N	M (SD)	Range
Kleinschalig	Mate waarin de gastouder zichzelf als kleinschalig profileert, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Ik bied een gezellige en kleinschalig opvang - Er is individuele aandacht voor kinderen en hun welbevinden 	1-5	4 (.840)	133	4.17 (0.60)	3.00-5.00
Dienstverlenend	Mate waarin de gastouder zichzelf als dienstverlenend profileert, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Ik bied extra opvanguren op verzoek van ouders - Wisselen van dagdelen is bij mij goed mogelijk 	1-5	5 (.626)	133	3.94 (0.65)	1.80-5.00
Betaalbaar	Mate waarin de gastouder zichzelf als betaalbaar profileert, gebaseerd op item: <ul style="list-style-type: none"> - Ik bied zo betaalbaar mogelijke opvang 	1-5	1	133	4.02 (0.92)	1.00-5.00
Inclusief	Mate waarin de gastouder zichzelf als inclusief profileert, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Ik bied opvang voor zorgkinderen en kinderen met een beperking - Ik besteed aandacht aan culturele verschillen 	1-5	3 (.738)	133	2.33 (0.90)	1.00-5.00
Rijk aanbod	Mate waarin de gastouder zichzelf profileert met een rijk activiteitenaanbod, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Er is veel aandacht voor creatief werk en kunsteducatie - Er is veel aandacht voor wetenschap en techniek 	1-5	6 (.782)	133	3.45 (0.60)	2.00-5.00
Kleinschalig & Veilig	Inschatting van de gastouder over de motieven die ouders hebben om voor hun gastouderopvang te kiezen. Mate waarin gastouders inschatten dat dit met kleinschaligheid en veiligheid te maken heeft, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - De groep is klein, kleiner dan in een dagverblijf of bso - Het is een rustige gezinssituatie 	1-5	5 (.779)	133	4.20 (0.63)	1.80-5.00
Gelijke waarden & Bekend	Inschatting van de gastouder over de motieven die ouders hebben om voor hun gastouderopvang te kiezen. Mate waarin gastouders inschatten dat dit met gelijke waarden en bekendheid te maken heeft, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Ze kenden mij al persoonlijk - We delen de godsdienstige achtergrond 	1-5	3 (.633)	133	3.25 (0.99)	1.00-5.00
Nabijheid & Betaalbaar	Inschatting van de gastouder over de motieven die ouders hebben om voor hun gastouderopvang te kiezen. Mate waarin gastouders inschatten dat dit met nabijheid en betaalbaarheid te maken heeft, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Het is dichtbij, dezelfde buurt of hetzelfde dorp - De opvang is beter betaalbaar dan het dagverblijf of de bso 	1-5	2 (.416)	133	3.79 (0.87)	1.00-5.00

Tabel 1.7 Structurele kenmerken vragenlijst – Samenwerking met stakeholders (ouders, school en gastouderbureau)

Variabelen	Omschrijving	Schaal	Items (α)	N	M (SD)	Range
Contact met ouders	Percentage benutte mogelijkheden uit een lijst van manieren om contact te onderhouden met ouders, waaronder: <ul style="list-style-type: none"> - Een of meer keren per jaar een 10-minuten gesprekje voeren - Versturen van een digitale nieuwsbrief - Gebruiken van een groepsapp - Opvoedingsadviezen voor thuisactiviteiten geven 	%	14 (.663)	137	28.68 %	0.00-85.71
Invloed ouders	Mate waarin ouders invloed hebben op het pedagogisch beleid van de gastouder. Enkel gemeten tijdens LKK2017 (MM1) en LKK2018 (MM2).	1-5	1	92	3.12 (0.75)	1.00-5.00
Contact met school	Mate waarin de gastouder contact heeft en samenwerkt met de scholen waar de door hun opgevangen kinderen opzitten of vaak naar uitstromen, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Mondelinge of schriftelijke overdracht van informatie over de ontwikkeling van individuele kinderen - Afstemming van educatieve activiteiten in het kader van de doorgaande lijn - Nascholing en andere vormen van professionalisering samen met de leerkrachten 	1-5	8 (.856)	133	1.28 (0.48)	1.00-3.13
Frequentie overleg gastouderopvang	Variabele op basis van de vragenlijstgegevens van de manager van het gastouderbureau. Frequentie van hoe vaak het gastouderbureau pedagogisch-inhoudelijk teamoverleg tussen gastouders organiseert. <ul style="list-style-type: none"> - Geen overleg (0), 1x per jaar (1), 1x per zes maanden (2), 1x per drie maanden (3), 1x per twee maanden (4), 1x per zes weken (5), 1x per vier weken (6), 1x per twee weken (7), 1x per week (8) 	0-8	1	93	2.31 (0.92)	0.00-6.00
Professionalisering gastouderopvang	Variabele op basis van de vragenlijstgegevens van de manager van het gastouderbureau. Mate waarin gastouders die zijn aangesloten bij het gastouderbureau gezamenlijk optrekken in professionaliseringsactiviteiten, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Gastouders die samen thema's en inhoudelijke (ontwikkelings)activiteiten kiezen of uitwerken - Gastouders die met collega's kinderen die extra zorg nodig hebben bespreken - Gastouders die samen nascholing volgen op het terrein van opvang en ontwikkelingsstimulering van jonge kinderen 	1-7	8 (.893)	106	1.79 (0.71)	1.00-4.75

Tabel 1.8 Structurele kenmerken vragenlijst – Activiteitenaanbod

Variabelen	Omschrijving	Schaal	Items (α)	N	M (SD)	Range
Exploratief-motorisch	Mate waarin er gelegenheid wordt geboden en/of activiteiten worden georganiseerd die de fijn- en grof-motorische ontwikkeling en exploratie van de omgeving bevorderen. Afgestemd op de leeftijden van de opgevangen kinderen, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Kinderen pakken verschillende voorwerpen, voelen eraan, sabbelen erop, laten het vallen (bijv. mobiel, bijtring, pop) - Kinderen spelen met voorwerpen (blokjes, bakjes, bal) die ze kunnen stapelen, in elkaar doen, ergens uit halen, er in stoppen, op een rijtje leggen, weg rollen - Kinderen dansen, doen circusactiviteiten, acrobatiek, gymnastiek of sport, tafeltennis, darten of sjoelen 	1-7	10 (.725)	135	4.61 (1.14)	1.00-7.00
Samenspel	Mate waarin kinderen alleen, naast elkaar of samen verschillende soorten spel doen. Afgestemd op de leeftijden van de opgevangen kinderen, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Kinderen spelen, naast elkaar of samen, doen-alsof spel, ze doen alsof voorwerpen (blokken, poppen, autootjes, dieren) iets anders zijn (bijv. autorijden nadoen) - Kinderen werken samen aan een langer lopend project dat ze zelf bedenken (bijv. een dierentuin namaken, een grote treinbaan maken, een hut bouwen). 	1-7	7 (.702)	135	4.32 (1.17)	1.14-7.00
Creatief-musisch	Mate waarin kinderen creatieve, kunstzinnige of muzikale activiteiten doen. Afgestemd op de leeftijden van de opgevangen kinderen, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Kinderen spelen met (vinger)verf, wasco of krijt, mengen verschillende kleuren, zonder gerichte opdracht - Kinderen nemen deel aan een teken-, schilder-, kunst-, of toneelclubje binnen de opvang onder begeleiding van een medewerker, werken aan een tentoonstelling of voorstelling 	1-7	13 (.751)	135	2.93 (0.86)	1.00-5.50
Taal en geletterdheid	Mate waarin kinderen (in interactie met de gastouder) actief betrokken zijn in verschillende taal- en geletterdheidsactiviteiten. Afgestemd op de leeftijden van de opgevangen kinderen, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Kinderen doen een spelletje met klanken uitwisselen (brabbelen), aankijken en gebaartjes maken, alsof je een gesprekje voert - Kinderen worden voorgelezen uit een boek met tekst, er worden vragen gesteld over het verhaal - Kinderen doen kruiswoordpuzzels, scrabble of andere taalspelletjes, zoals Lingo, Scryptogram, Hints 	1-7	12 (.769)	135	3.81 (1.21)	1.20-6.71

Ontluikend rekenen	Mate waarin kinderen activiteiten ondernemen waarin aspecten van ontluikende rekenen-wiskundevaardigheid (zoals tellen, meten, vergelijken en ordenen) aan bod komen. Afgestemd op de leeftijden van de opgevangen kinderen, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Kinderen spelen met een meetlint, meetlat, weegschaal, maatbeker of thermometer, bepalen lengte of gewicht, wat langer of zwaarder, warmer of kouder is - Kinderen spelen moeilijke bordspelletjes (bijv. Monopoly, Kolonisten van Catan, Risk) of kaartspelletjes met puntentelling 	1-7	9 (.729)	135	3.01 (1.05)	1.00-6.33
Wetenschap en technologie	Mate waarin kinderen gelegenheid krijgen om verschijnselen en principes van de biologische en fysische natuur te verkennen en te ontdekken. Afgestemd op de leeftijden van de opgevangen kinderen, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Kinderen spelen met een zand- en watertafel, onderzoeken drijven en zinken, ze spelen met magneten, licht en spiegels, trekveren of met knikkers die naar beneden rollen - Kinderen zoeken informatie op het internet, leren werken met Word of PowerPoint, leren over computers, maken een website of leren een beetje programmeren. 	1-7	9 (.655)	133	2.26 (0.95)	1.00-5.80
Burgerschapsvorming	Mate waarin activiteiten worden aangeboden die kunnen bijdragen aan inzicht in en omgaan met culturele verschillen en met kinderen met beperkingen, en bewustzijn kunnen vergroten van perspectieven. Afgestemd op de leeftijden van de opgevangen kinderen, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Kinderen bespreken gedragsregels, zoals beleefd zijn, wachten op je beurt, geen speelgoed afpakken of ruzie maken, respect hebben voor elkaar, eerlijk zijn - Kinderen doen een intercultureel project, bijv. ontdekken wat mensen eten in verschillende culturen, hoe talen verschillen, wat mensen voor hun geloof doen 	1-7	8 (.642)	133	2.14 (0.86)	1.00-5.17
Buiten en uitstapjes	Mate waarin kinderen de buitenomgeving van de opvang (tuin, speelplaats) en wijdere wereld (winkel, park, kinderboerderij, bos, bibliotheek, museum) kunnen verkennen. Afgestemd op de leeftijden van de opgevangen kinderen, gebaseerd op items als: <ul style="list-style-type: none"> - Kinderen spelen buiten in de zandbak of tuin, met emmer, vormpjes, schepjes - Kinderen doen sport (bijv. voetballen, hockeyen, atletiek) op het speelplein of een sportveld 	1-7	7 (.739)	133	3.55 (0.94)	1.00-7.00

Tabel 2.2 Achtergrondkenmerken gastouders hoogste percentiel (H) en laagste percentiel (L) per kwaliteitsindicator

	Leeftijd	Werk dagen	Werk tijd	Werk ervaring	Opleiding	Max MBO2	HBO+	Migratie achtergrond	Uurprijs	Uurprijs > vergoeding
CLASS	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	%	%	%	M (SD)	%
Emotioneel (H)	45.18 (15.05)	3.26 (1.26) ^d	28.87 (15.35)	11.30 (7.82)	5.22 (1.65) ^d	3.70 ^d	29.63 ^d	11.11	6.96 (2.80) ^d	44.44 ^a
Emotioneel (L)	45.79 (13.25)	3.68 (1.09)	34.91 (15.56)	9.23 (6.20)	4.39 (1.69)	21.43	10.71	14.29	5.78 (2.13)	10.71
Educatief (H)	42.59 (14.28)	3.26 (1.20) ^b	29.49 (13.01) ^d	10.65 (7.71)	5.63 (1.64) ^a	3.70 ^b	40.74 ^a	14.81	7.36 (3.10)	44.44 ^c
Educatief (L)	42.67 (12.43)	4.07 (1.21)	35.44 (12.84)	8.15 (4.83)	4.37 (1.64)	25.93	7.41	11.11	6.32 (2.68)	18.52
Totaal (H)	43.37 (14.29)	3.26 (1.20) ^b	30.58 (13.58)	11.17 (7.24)	5.44 (1.65) ^b	3.70 ^b	37.04 ^a	11.11	6.82 (2.74)	40.74 ^b
Totaal (L)	43.89 (12.16)	4.00 (1.27)	35.19 (13.14)	8.80 (5.28)	4.41 (1.55)	22.22	7.41	14.81	6.02 (2.48)	14.81
Omgevingsschaal	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	%	%	%	M (SD)	%
Ruimte/meubilering (H)	42.90 (13.51)	3.50 (1.17) ^d	32.02 (14.06)	10.32 (5.54)	5.37 (1.43) ^c	6.67	30.00	6.67	6.81 (2.93)	30.00
Ruimte/meubilering (L)	41.38 (10.95)	4.08 (1.09)	34.79 (12.72)	9.71 (6.53)	4.54 (1.58)	15.38	15.38	7.69	6.16 (2.80)	15.38
Taal en redeneren (H)	39.20 (11.16) ^b	3.27 (0.83) ^b	32.70 (10.39)	10.87 (8.07)	5.00 (1.68)	13.33	23.33	16.67	6.92 (2.90)	33.33
Taal en redeneren (L)	46.87 (14.13)	3.93 (1.26)	32.58 (16.01)	10.08 (6.14)	4.53 (1.83)	20.00	13.33	3.33	6.06 (2.29)	23.33
Interactie (H)	41.50 (11.21)	3.58 (0.88)	33.15 (12.64)	10.94 (5.94) ^d	5.58 (1.82) ^b	12.50	50.00 ^a	20.83 ^b	6.99 (3.50)	26.09
Interactie (L)	43.93 (15.13)	3.85 (1.20)	30.32 (14.25)	7.69 (5.20)	4.59 (1.80)	18.52	18.52	0.00	6.21 (2.12)	25.93
Activiteiten (H)	42.04 (12.57)	3.59 (1.08)	35.69 (13.60)	10.02 (5.67)	5.30 (1.46)	3.70 ^d	29.63	18.52	6.41 (2.46)	25.93
Activiteiten (L)	46.26 (13.43)	3.89 (1.19)	31.90 (14.34)	8.98 (5.74)	4.59 (1.67)	18.52	18.52	7.41	5.90 (2.22)	18.52
Programma (H)	43.97 (12.49)	3.38 (1.07) ^d	31.12 (12.47)	10.77 (6.58)	5.21 (1.44)	5.13 ^d	28.21	12.82 ^c	6.01 (2.35)	17.95
Programma (L)	45.52 (14.36)	3.90 (1.18)	31.27 (16.53)	10.05 (5.84)	4.83 (1.89)	20.69	24.14	0.00	6.20 (2.48)	20.69
Totaal (H)	40.39 (11.06)	3.54 (0.88)	34.80 (12.45)	10.11 (6.06)	5.21 (1.66)	10.71	32.14	14.29 ^b	6.27 (2.47)	21.43
Totaal (L)	45.86 (14.84)	3.89 (1.17)	31.29 (15.45)	9.27 (5.76)	4.71 (1.80)	17.86	17.86	0.00	6.19 (2.39)	25.00

^a $p < .05$, groot effect; ^b $p < .05$, medium tot groot effect; ^c $p < .05$, medium effect; ^d $p < .10$, medium effect

Tabel 2.3 Werkbeleving en professionalisering gastouders hoogste percentiel (H) en laagste percentiel (L) per kwaliteitsindicator

	Werkbeleving	Werk inclusief	Werkstress	Continue professionalisering	Frequente teamoverleg	Zelfvertrouwen
CLASS	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)
Emotioneel (H)	5.23 (0.35)	5.32 (0.54)	1.87 (0.78)	1.58 (0.34)	1.70 (2.23)	4.16 (0.38)
Emotioneel (L)	5.08 (0.50)	5.02 (0.83)	2.15 (0.97)	1.71 (0.52)	1.32 (1.99)	4.35 (0.48)
Educatief (H)	5.23 (0.46)	5.41 (0.44) ^d	1.96 (0.92)	1.61 (0.44)	1.96 (2.10)	4.20 (0.48)
Educatief (L)	5.06 (0.45)	5.12 (0.57)	2.23 (0.96)	1.52 (0.45)	1.38 (1.93)	4.28 (0.40)
Totaal (H)	5.23 (0.42)	5.47 (0.39) ^b	1.94 (0.91)	1.61 (0.42)	1.63 (2.17)	4.20 (0.44)
Totaal (L)	5.07 (0.50)	5.11 (0.63)	2.18 (0.99)	1.58 (0.47)	1.21 (1.86)	4.34 (0.44)
Omgevingschaal	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)
Ruimte/meubilering (H)	5.08 (0.50)	5.14 (0.68)	2.23 (0.91)	1.73 (0.47)	1.63 (1.56)	4.21 (0.55)
Ruimte/meubilering (L)	5.21 (0.46)	5.30 (0.52)	1.97 (0.83)	1.73 (0.69)	1.71 (2.54)	4.14 (0.43)
Taal en redeneren (H)	4.99 (0.40)	4.91 (0.84)	2.19 (0.80)	1.75 (0.52)	1.37 (1.87)	4.23 (0.59)
Taal en redeneren (L)	5.06 (0.43)	5.06 (0.50)	2.18 (0.87)	1.67 (0.58)	1.81 (1.73)	4.21 (0.41)
Interactie (H)	5.08 (0.45)	5.18 (0.49)	2.16 (0.82)	1.85 (0.69)	1.83 (1.97)	4.24 (0.65)
Interactie (L)	5.17 (0.43)	5.21 (0.52)	2.01 (0.83)	1.67 (0.55)	1.67 (1.81)	4.30 (0.43)
Activiteiten (H)	5.11 (0.53)	5.16 (0.86)	2.33 (0.93)	1.82 (0.55)	1.81 (1.90)	4.30 (0.59)
Activiteiten (L)	5.24 (0.38)	5.34 (0.41)	2.05 (0.79)	1.73 (0.50)	1.30 (1.69)	4.32 (0.45)
Programma (H)	5.05 (0.47)	5.13 (0.75)	2.12 (0.90)	1.78 (0.62)	1.87 (1.83)	4.24 (0.54)
Programma (L)	5.18 (0.37)	5.21 (0.52)	2.09 (0.82)	1.78 (0.55)	1.85 (1.62)	4.27 (0.39)
Totaal (H)	5.02 (0.49)	5.04 (0.81)	2.26 (0.81)	1.79 (0.52)	1.79 (1.91)	4.24 (0.59)
Totaal (L)	5.13 (0.38)	5.16 (0.49)	2.07 (0.73)	1.76 (0.57)	1.72 (1.67)	4.24 (0.40)

^a $p < .05$, groot effect; ^b $p < .05$, medium tot groot effect; ^c $p < .05$, medium effect; ^d $p < .10$, medium effect

Tabel 2.4 Aanvullende cursussen gastouders hoogste percentiel (H) en laagste percentiel (L) per kwaliteitsindicator

	Baby's dreumes	Kind ontwikkeling	Spel peuters	Gesprek ouders	Kunst cultuur	VVE	Taal	Zorg kind	Signalering Mishandeling	Algemeen GO
CLASS	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Emotioneel (H)	3.70 ^b	14.81 ^d	7.41	14.81	11.11	22.22	7.41	14.81	40.74	33.33
Emotioneel (L)	25.00	35.71	21.43	32.14	25.00	17.86	7.14	25.00	53.57	50.00
Educatief (H)	25.93 ^b	37.04 ^b	18.52	18.52	18.52	25.93	11.11	18.52	48.15	33.33
Educatief (L)	3.70	11.11	7.41	18.52	7.41	14.81	7.41	11.11	44.44	25.93
Totaal (H)	14.81	25.93	14.81	18.52	18.52	22.22	7.41	11.11	40.74	25.93
Totaal (L)	11.11	18.52	11.11	25.93	11.11	11.11	11.11	14.81	48.15	33.33
Omgevingschaal	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Ruimte/meubilering (H)	36.67 ^b	46.67	20.00	23.33	23.33	23.33	10.00	30.00	56.67	46.67
Ruimte/meubilering (L)	11.54	26.92	15.38	19.23	19.23	15.38	15.38	19.23	46.15	38.46
Taal en redeneren (H)	36.67	33.33	20.00	26.67	26.67	20.00	16.67	20.00	63.33	50.00
Taal en redeneren (L)	20.00	40.00	16.67	33.33	20.00	10.00	13.33	30.00	43.33	43.33
Interactie (H)	33.33	41.67	16.67	29.17	12.50	12.50	12.50	25.00	54.17 ^d	45.83
Interactie (L)	14.81	25.93	7.41	14.81	14.81	22.22	7.41	22.22	29.63	33.33
Activiteiten (H)	29.63	33.33	18.52	25.93	25.93	18.52	3.70	25.93	59.26	44.44
Activiteiten (L)	18.52	37.04	11.11	25.93	14.81	14.81	7.41	33.33	40.74	48.15
Programma (H)	28.21	33.33	23.08	25.64	20.51	15.38	12.82	15.38	48.72	43.59
Programma (L)	17.24	27.59	13.79	34.48	27.59	20.69	6.90	27.59	51.72	41.38
Totaal (H)	35.71	46.43	28.57 ^a	35.71	21.43	25.00	10.71	28.57	67.86 ^b	60.71
Totaal (L)	17.86	28.57	10.71	28.57	17.86	10.71	7.14	28.57	35.71	42.86

^a $p < .05$, groot effect; ^b $p < .05$, medium tot groot effect; ^c $p < .05$, medium effect; ^d $p < .10$, medium effect

Tabel 2.5 Kenmerken van de opgevangen kinderen (groepsmaat, leeftijd, achtergrond) door hoogste percentiel (H) en laagste percentiel (L) per kwaliteitsindicator

	Groepsmaat gemiddeld	Groepsmaat maximaal	Aantal kinderen per week	Aandeel baby's	Aandeel peuters	Aandeel schoolkinderen	Aandeel lage SES	Aandeel migratieachtergrond
CLASS	M (SD)	M (SD)	M (SD)	%	%	%	%	%
Emotioneel (H)	2.99 (1.12) ^a	3.78 (1.53) ^d	4.30 (1.86)	28.01	28.04	43.95	4.94	6.83 ^b
Emotioneel (L)	3.89 (1.47)	4.54 (1.69)	5.11 (1.74)	24.88	27.58	46.62	15.01	26.40
Educatief (H)	3.03 (1.47) ^b	3.56 (1.80) ^b	4.19 (2.32) ^d	29.22	25.80	44.98	8.90	17.63
Educatief (L)	3.85 (1.45)	4.63 (1.69)	5.19 (1.71)	30.42	27.39	42.19	17.04	24.13
Totaal (H)	3.22 (1.30)	3.89 (1.60)	4.52 (2.14)	33.52	27.35	39.12	7.30	14.83
Totaal (L)	3.78 (1.51)	4.48 (1.78)	5.12 (1.77)	28.13	28.04	42.75	17.68	28.01
Omgevingsschaal	M (SD)	M (SD)	M (SD)	%	%	%	%	%
Ruimte/meubilering (H)	3.51 (1.59)	4.10 (1.71) ^d	4.83 (1.98)	28.59	25.79	45.62	9.38	10.57
Ruimte/meubilering (L)	3.81 (1.25)	4.92 (1.57)	5.50 (1.77)	35.21	29.73	35.06	10.53	10.99
Taal en redeneren (H)	3.85 (1.40)	4.33 (1.49)	4.90 (1.65)	33.02	36.27 ^b	30.72 ^b	6.47 ^b	8.99
Taal en redeneren (L)	3.76 (1.35)	4.63 (1.83)	5.17 (2.17)	27.76	19.99	52.24	19.78	13.04
Interactie (H)	3.89 (1.38)	4.46 (1.59)	4.96 (1.40)	41.74 ^b	26.26	31.99	3.75 ^a	13.32
Interactie (L)	3.51 (1.44)	4.30 (1.77)	5.00 (2.37)	25.25	29.08	45.67	19.72	12.75
Activiteiten (H)	3.86 (1.33)	4.41 (1.58)	5.07 (1.77)	37.53	25.90	36.57	5.65	17.94
Activiteiten (L)	3.44 (1.47)	4.37 (1.90)	4.78 (1.91)	29.93	27.30	42.76	10.02	20.41
Programma (H)	3.78 (1.37)	4.36 (1.44)	4.79 (2.08)	34.14	30.63	35.23 ^c	4.89	11.21
Programma (L)	3.84 (1.49)	4.66 (1.86)	5.34 (1.99)	25.95	22.52	51.53	7.87	12.73
Totaal (H)	3.97 (1.29)	4.57 (1.37)	5.18 (1.59)	33.69	30.88	35.43	4.29	10.23
Totaal (L)	3.83 (1.36)	4.68 (1.68)	5.25 (2.01)	27.18	23.51	49.31	8.91	13.17

^a $p < .05$, groot effect; ^b $p < .05$, medium tot groot effect; ^c $p < .05$, medium effect; ^d $p < .10$, medium effect

Tabel 2.6 Kenmerken van de opgevangen kinderen (zorgbehoeften tov groeps grootte) door hoogste percentiel (H) en laagste percentiel (L) per kwaliteitsindicator

	Totale zorgbehoeften	Taalondersteuning	Beperkingen	Gedragsondersteuning	Vluchteling	Overig
CLASS	%	%	%	%	%	%
Emotioneel (H)	10.49	5.40	0.62	0.62 ^b	0.00	3.83
Emotioneel (L)	20.96	9.42	1.92	6.09	1.28	2.31
Educatief (H)	15.04	8.51	3.09	1.23 ^d	0.62	3.09
Educatief (L)	24.17	10.06	2.24	5.77	1.28	4.87
Totaal (H)	16.17	7.41	3.09	1.23 ^d	0.62	3.83
Totaal (L)	22.47	10.47	3.00	5.33	1.33	2.40
Omgevingschaal	%	%	%	%	%	%
Ruimte/meubilering (H)	11.07	2.79	0.57	7.13 ^d	0.00	0.57 ^d
Ruimte/meubilering (L)	18.40	6.25	3.21	1.92	0.00	6.99
Taal en redeneren (H)	13.28	4.28	2.44	3.11	0.56	2.89
Taal en redeneren (L)	22.39	7.47	3.72	6.94	0.00	4.22
Interactie (H)	13.45	4.82	0.76	4.09	0.76	3.03
Interactie (L)	20.74	8.61	0.93	5.86	0.00	5.31
Activiteiten (H)	15.04	6.32	2.05	4.10	0.00	2.56
Activiteiten (L)	17.82	6.70	2.56	3.21	0.00	5.32
Programma (H)	10.00	4.27	0.85	2.74	0.43	1.71
Programma (L)	18.39	6.29	2.99	4.02	0.00	5.06
Totaal (H)	13.12	4.85	1.23	3.95	0.62	2.47
Totaal (L)	16.37	5.03	2.50	3.57	0.00	5.24

^a $p < .05$, groot effect; ^b $p < .05$, medium tot groot effect; ^c $p < .05$, medium effect; ^d $p < .10$, medium effect

Tabel 2.7 Pedagogisch beleid en klimaat hoogste percentiel (H) en laagste percentiel (L) per kwaliteitsindicator

	Stabiliteit jaren	Stabiliteit dag	Flexibel programma	Diversiteits- beleid	Kinder- participatie	Volg- systeem	Spel- begeleiding	Doen-alsof spel	Affectief- inclusief	Zelf- regulatie
CLASS	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	%	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)
Emotioneel (H)	3.89 (1.25)	4.23 (0.89) ^d	3.33 (0.83)	0.85 (0.86) ^d	3.25 (0.72)	7.41	3.25 (0.74)	3.30 (0.89)	5.82 (0.80)	4.66 (1.00)
Emotioneel (L)	4.04 (1.04)	3.83 (0.78)	3.36 (0.78)	1.29 (1.27) ^d	3.20 (0.82)	0.00	3.53 (0.66)	3.63 (0.72)	5.93 (0.88)	4.52 (0.91)
Educatief (H)	3.80 (1.27)	4.19 (0.77) ^a	3.33 (0.73)	1.11 (1.12)	3.24 (0.73)	7.41	3.40 (0.69)	3.44 (0.81)	5.81 (0.87)	4.75 (1.09)
Educatief (L)	3.94 (1.00)	3.63 (0.72)	3.41 (0.84)	1.33 (1.24)	3.01 (0.73)	0.00	3.39 (0.62)	3.45 (0.71)	5.80 (0.70)	4.38 (0.89)
Totaal (H)	3.87 (1.16)	4.12 (0.92) ^b	3.19 (0.79)	1.00 (1.04) ^d	3.12 (0.75)	7.41	3.31 (0.73)	3.29 (0.90)	5.84 (0.79)	4.53 (1.05)
Totaal (L)	3.98 (1.01)	3.67 (0.78)	3.37 (0.74)	1.44 (1.34)	3.11 (0.82)	0.00	3.53 (0.66)	3.58 (0.78)	5.93 (0.76)	4.50 (1.02)
Omgevingsschaal	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	%	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)
Ruimte/meubilering (H)	4.27 (0.85)	4.02 (0.88)	3.40 (0.81)	1.30 (1.24)	3.29 (0.56) ^b	20.00 ^d	3.52 (0.58)	3.57 (0.79)	5.82 (0.97)	4.73 (0.75)
Ruimte/meubilering (L)	4.08 (0.88)	3.95 (0.62)	3.23 (0.91)	1.00 (1.17)	2.91 (0.68)	3.85	3.41 (0.76)	3.45 (0.77)	6.00 (0.75)	4.39 (1.17)
Taal en redeneren (H)	4.00 (1.08)	3.94 (0.79)	3.40 (0.62)	0.80 (1.00)	3.14 (0.63)	20.00 ^d	3.52 (0.60)	3.49 (0.79)	5.92 (0.77)	4.73 (0.81)
Taal en redeneren (L)	4.13 (1.14)	3.88 (0.85)	3.20 (0.96)	1.07 (1.17)	3.11 (0.81)	3.33	3.39 (0.68)	3.30 (0.97)	5.72 (0.83)	4.36 (0.96)
Interactie (H)	4.27 (0.78)	3.96 (0.76)	3.42 (0.58)	1.21 (1.10)	3.35 (0.57) ^b	20.83	3.59 (0.67)	3.66 (0.74)	6.14 (0.67) ^b	4.95 (0.87) ^b
Interactie (L)	4.02 (1.23)	3.90 (0.89)	3.15 (0.99)	1.19 (1.18)	3.02 (0.59)	7.41	3.44 (0.61)	3.53 (0.74)	5.60 (0.98)	4.40 (1.03)
Activiteiten (H)	4.11 (0.75)	3.96 (0.82)	3.26 (0.71)	1.19 (1.14)	3.27 (0.65)	14.81	3.43 (0.57)	3.51 (0.75)	5.72 (0.96)	4.71 (0.75)
Activiteiten (L)	4.15 (0.93)	3.83 (0.98)	3.22 (0.89)	1.07 (1.21)	3.08 (0.75)	7.41	3.43 (0.74)	3.48 (0.90)	5.86 (0.78)	4.37 (1.07)
Programma (H)	4.00 (1.02)	3.84 (0.75)	3.23 (0.58)	1.00 (1.10)	3.19 (0.51)	15.38 ^b	3.54 (0.57)	3.59 (0.73)	5.89 (0.65)	4.85 (0.77) ^c
Programma (L)	3.98 (1.21)	3.89 (0.90)	3.10 (0.90)	0.93 (0.96)	3.02 (0.78)	0.00	3.41 (0.71)	3.50 (0.85)	5.75 (0.79)	4.39 (0.93)
Totaal (H)	4.16 (0.78)	3.87 (0.79)	3.39 (0.63)	1.04 (1.00)	3.30 (0.59)	25.00 ^b	3.58 (0.52)	3.63 (0.72)	5.96 (0.76)	4.93 (0.71) ^b
Totaal (L)	4.16 (1.10)	3.88 (0.89)	3.18 (0.94)	0.89 (0.96)	3.04 (0.74)	3.57	3.41 (0.65)	3.45 (0.80)	5.75 (0.80)	4.42 (1.01)

^a $p < .05$, groot effect; ^b $p < .05$, medium tot groot effect; ^c $p < .05$, medium effect; ^d $p < .10$, medium effect

Tabel 2.8 Profilering gastouders en keuzemotieven ouders hoogste percentiel (H) en laagste percentiel (L) per kwaliteitsindicator

CLASS	PROFILERING					KEUZEMOTIEVEN OUDERS		
	Kleinschalig	Dienstverlenend	Betaalbaar	Inclusief	Rijk aanbod	Kleinschalig & Veilig	Gelijke waarden & Bekend	Nabijheid & Betaalbaar
	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>
Emotioneel (H)	4.01 (0.53)	3.70 (0.53)	3.85 (0.77)	2.22 (0.84) ^d	3.41 (0.70)	4.11 (0.70)	3.19 (0.96)	3.70 (0.92)
Emotioneel (L)	4.15 (0.67)	3.93 (0.68)	4.04 (0.87)	2.71 (1.07)	3.48 (0.65)	4.20 (0.76)	3.35 (0.91)	3.92 (0.82)
Educatief (H)	4.16 (0.62)	3.79 (0.63)	4.00 (0.83)	2.57 (0.80)	3.50 (0.63)	4.12 (0.76)	3.36 (0.96)	3.48 (0.87) ^b
Educatief (L)	4.02 (0.60)	4.00 (0.76)	3.88 (0.83)	2.45 (1.03)	3.45 (0.51)	4.22 (0.66)	3.04 (0.97)	4.00 (0.65)
Totaal (H)	4.02 (0.63)	3.64 (0.54) ^b	3.89 (0.80)	2.48 (0.79)	3.40 (0.66)	4.08 (0.71)	3.16 (0.91)	3.48 (0.88) ^d
Totaal (L)	4.13 (0.64)	4.01 (0.74)	4.04 (0.89)	2.57 (1.12)	3.47 (0.56)	4.25 (0.79)	3.08 (1.03)	3.94 (0.78)
Omgevingschaal	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>
Ruimte/meubilering (H)	4.33 (0.53) ^d	3.87 (0.82)	3.97 (0.93)	2.46 (0.75)	3.53 (0.56)	4.22 (0.70)	3.22 (1.05)	3.55 (0.96) ^d
Ruimte/meubilering (L)	4.05 (0.69)	3.94 (0.62)	3.84 (0.80)	2.17 (0.89)	3.31 (0.63)	4.31 (0.51)	3.19 (0.87)	4.00 (0.69)
Taal en redeneren (H)	4.35 (0.55)	3.77 (0.69)	4.07 (0.91)	2.04 (0.76) ^d	3.60 (0.65)	4.35 (0.49) ^d	3.13 (0.96)	3.52 (0.92) ^b
Taal en redeneren (L)	4.16 (0.58)	4.04 (0.70)	3.93 (1.00)	2.51 (1.05)	3.41 (0.66)	4.11 (0.59)	3.24 (1.10)	4.02 (0.77)
Interactie (H)	4.41 (0.49)	3.97 (0.61)	4.17 (0.76)	2.32 (0.80)	3.58 (0.50)	4.29 (0.50)	3.07 (0.88)	3.85 (0.77)
Interactie (L)	4.20 (0.64)	4.14 (0.75)	4.04 (0.87)	2.45 (1.15)	3.53 (0.58)	4.12 (0.80)	3.46 (1.10)	3.85 (0.96)
Activiteiten (H)	4.41 (0.52)	3.92 (0.76)	4.15 (0.77)	2.60 (0.83)	3.70 (0.47)	4.33 (0.68)	3.28 (0.84)	3.65 (1.11)
Activiteiten (L)	4.16 (0.60)	4.03 (0.61)	4.00 (0.96)	2.51 (1.01)	3.49 (0.59)	4.37 (0.52)	3.25 (0.82)	4.06 (0.71)
Programma (H)	4.25 (0.59)	3.83 (0.66)	4.08 (0.94)	2.24 (0.78)	3.54 (0.56)	4.19 (0.52)	3.12 (1.01)	3.74 (0.80)
Programma (L)	4.04 (0.60)	4.06 (0.70)	3.89 (0.96)	2.48 (0.99)	3.41 (0.60)	4.24 (0.55)	3.12 (0.81)	3.93 (0.79)
Totaal (H)	4.46 (0.47) ^b	3.78 (0.75) ^d	4.11 (0.92)	2.23 (0.74)	3.60 (0.52)	4.34 (0.47)	3.02 (0.99)	3.77 (0.90)
Totaal (L)	4.15 (0.60)	4.13 (0.66)	3.96 (0.98)	2.37 (1.05)	3.48 (0.58)	4.25 (0.54)	3.33 (0.97)	4.07 (0.74)

^a $p < .05$, groot effect; ^b $p < .05$, medium tot groot effect; ^c $p < .05$, medium effect; ^d $p < .10$, medium effect

Tabel 2.9 Samenwerking met stakeholders (ouders, school en gastouderbureau) hoogste percentiel (H) en laagste percentiel (L) per kwaliteitsindicator

Contact met ouders		Invloed ouders	Contact met school	Frequentie overleg gastouderbureau	Professionalisering gastouderbureau
CLASS	%	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)
Emotioneel (H)	30.95	3.07 (0.62)	1.13 (0.26) ^d	2.05 (0.76)	1.66 (0.61)
Emotioneel (L)	22.70	3.09 (0.95)	1.34 (0.55)	2.53 (1.13)	1.73 (0.59)
Educatief (H)	36.51 ^a	3.33 (0.59)	1.42 (0.64)	2.30 (0.73)	1.86 (0.81)
Educatief (L)	22.22	3.00 (0.94)	1.28 (0.40)	2.35 (0.96)	1.77 (0.62)
Totaal (H)	33.86 ^b	3.13 (0.52)	1.19 (0.36)	2.26 (0.73)	1.74 (0.46)
Totaal (L)	22.22	3.05 (0.92)	1.33 (0.44)	2.53 (1.06)	1.82 (0.59)
Omgevingschaal	%	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)
Ruimte/meubilering (H)	35.00	3.21 (0.79)	1.38 (0.64)	2.38 (0.97)	1.82 (0.69) ^a
Ruimte/meubilering (L)	29.12	2.79 (0.89)	1.19 (0.34)	2.15 (0.83)	1.49 (0.45)
Taal en redeneren (H)	31.43	3.21 (0.85)	1.14 (0.30) ^b	2.50 (1.18)	1.93 (0.88)
Taal en redeneren (L)	25.24	3.00 (0.84)	1.39 (0.56)	2.22 (0.89)	1.74 (0.58)
Interactie (H)	36.01 ^d	3.13 (0.62)	1.38 (0.54)	2.38 (1.02)	1.89 (0.53)
Interactie (L)	26.72	3.00 (0.97)	1.22 (0.48)	2.47 (1.01)	1.86 (0.86)
Activiteiten (H)	37.57 ^d	3.29 (0.92)	1.37 (0.58)	2.41 (0.91)	1.86 (0.85)
Activiteiten (L)	26.98	2.88 (0.81)	1.22 (0.48)	2.22 (0.81)	1.70 (0.50)
Programma (H)	33.70	3.20 (0.71)	1.22 (0.43)	2.59 (1.09)	1.88 (0.72) ^d
Programma (L)	28.82	2.88 (0.86)	1.27 (0.48)	2.32 (0.75)	1.63 (0.43)
Totaal (H)	39.29 ^b	3.28 (0.67)	1.35 (0.58)	2.41 (0.85)	1.83 (0.55)
Totaal (L)	28.06	2.82 (1.01)	1.28 (0.49)	2.21 (0.85)	1.65 (0.52)

^a $p < .05$, groot effect; ^b $p < .05$, medium tot groot effect; ^c $p < .05$, medium effect; ^d $p < .10$, medium effect

Noot. De invloed van ouders is enkel voor de meting 2017-2018 in kaart gebracht. Frequentie overleg en professionalisering gastouderbureau zijn gebaseerd op antwoorden van de managers van het gastouderbureau waar de gastouder is aangesloten.

Tabel 2.10 Activiteitenaanbod gastouders hoogste percentiel (H) en laagste percentiel (L) per kwaliteitsindicator

	Exploratie- Motorisch	Samenspel	Creatief- Musisch	Taal & Geletterdheid	Ontluikend Rekenen	Wetenschap & Technologie	Burgerschaps- vorming	Buiten & Uitstapjes
CLASS	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)
Emotioneel (H)	4.70 (1.34)	4.29 (1.40)	3.00 (1.01)	4.10 (1.36)	3.14 (1.25)	2.39 (1.12)	2.10 (1.03)	3.53 (1.15)
Emotioneel (L)	4.59 (0.67)	4.27 (1.03)	2.83 (0.82)	3.61 (1.03)	3.03 (0.95)	2.17 (0.81)	2.35 (1.05)	3.68 (1.03)
Educatief (H)	4.70 (1.35)	4.25 (1.40)	3.05 (0.94)	3.91 (1.37)	3.18 (1.23)	2.33 (1.00)	2.37 (0.98)	3.60 (1.15)
Educatief (L)	4.60 (0.73)	4.38 (1.09)	2.83 (0.86)	3.54 (1.03)	2.89 (1.07)	2.28 (0.88)	2.19 (0.94)	3.47 (0.91)
Totaal (H)	4.77 (1.35)	4.38 (1.47)	3.06 (1.05)	4.11 (1.41)	3.15 (1.22)	2.31 (1.07)	2.29 (1.01)	3.61 (1.18)
Totaal (L)	4.52 (0.67)	4.33 (1.06)	2.90 (0.87)	3.59 (1.08)	2.95 (1.09)	2.25 (0.85)	2.35 (1.10)	3.57 (0.97)
Omgevingschaal	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)
Ruimte/meubilerig (H)	4.61 (1.31)	4.44 (1.35)	2.90 (0.95)	3.92 (1.33)	2.97 (1.02)	2.42 (0.88) ^d	2.17 (0.78)	3.71 (0.91)
Ruimte/meubilerig (L)	4.46 (1.11)	4.31 (1.18)	2.85 (0.93)	3.57 (1.07)	2.68 (1.11)	1.88 (1.22)	2.01 (1.10)	3.65 (1.18)
Taal en redeneren (H)	4.94 (0.76) ^b	4.52 (0.81) ^b	3.08 (0.71)	4.15 (0.99) ^a	2.87 (0.79)	2.42 (0.91)	2.22 (0.86)	3.78 (0.67) ^c
Taal en redeneren (L)	4.43 (1.01)	3.93 (1.09)	2.81 (0.72)	3.38 (0.98)	2.76 (0.93)	2.15 (0.75)	2.13 (0.84)	3.28 (1.08)
Interactie (H)	4.97 (1.34)	4.69 (1.18) ^d	3.27 (0.90) ^b	4.09 (1.19) ^d	2.97 (0.79)	2.42 (1.00)	2.22 (0.86)	4.02 (0.96)
Interactie (L)	4.38 (1.29)	4.08 (1.38)	2.74 (0.94)	3.41 (1.37)	3.14 (1.41)	2.38 (1.31)	2.28 (1.05)	3.59 (1.22)
Activiteiten (H)	4.78 (1.18)	4.38 (1.13)	3.02 (0.88)	4.00 (1.10)	2.81 (0.76)	2.29 (0.60)	2.42 (0.79)	3.70 (0.77)
Activiteiten (L)	4.44 (1.24)	4.06 (1.34)	2.83 (1.02)	3.60 (1.44)	3.21 (1.41)	2.24 (1.26)	2.35 (0.99)	3.34 (1.27)
Programma (H)	4.77 (1.13)	4.56 (1.08) ^d	3.03 (0.84)	4.03 (1.05) ^c	3.14 (0.89)	2.55 (1.07) ^c	2.20 (0.69)	3.84 (0.93)
Programma (L)	4.41 (1.15)	4.05 (1.11)	2.78 (0.77)	3.49 (1.14)	2.82 (1.20)	2.02 (0.79)	2.09 (0.80)	3.51 (1.08)
Totaal (H)	4.90 (1.00)	4.67 (0.99) ^d	3.04 (0.85)	4.13 (1.03) ^b	2.88 (0.64)	2.39 (0.81)	2.32 (0.74)	3.84 (0.75)
Totaal (L)	4.57 (1.25)	4.10 (1.19)	2.89 (0.99)	3.44 (1.20)	3.07 (1.33)	2.29 (1.27)	2.21 (0.98)	3.55 (1.16)

^a $p < .05$, groot effect; ^b $p < .05$, medium tot groot effect; ^c $p < .05$, medium effect; ^d $p < .10$, medium effect

Tabel 3.1 Resultaten van de clusteranalyse op kwaliteitsprofielen

	2-clusteroplossing	3-clusteroplossing	4-clusteroplossing	5-clusteroplossing
Aantal iteraties	3	8	10	8
Gemiddelde afstand tot cluster	2.26	2.03	1.95	1.83
Verdeling over clusters	Cluster 1=41 Cluster 2=96	Cluster 1=26 Cluster 2=61 Cluster 3=50	Cluster 1=39 Cluster 2=25 Cluster 3=14 Cluster 4=59	Cluster 1=18 Cluster 2=17 Cluster 3=57 Cluster 4=38 Cluster 5=13
Typologie	Cluster 1=laag Cluster 2=hoog	Cluster 1=laag Cluster 2=midden Cluster 3=hoog	Cluster 1=midden op CLASS; hoog op FCCERS Cluster 2=laag Cluster 3=hoog op CLASS; midden-hoog op FCCERS Cluster 4=midden-hoog op CLASS; midden op FCCERS	Cluster 1=(zeer) laag Cluster 2= laag-midden op CLASS; midden op FCCERS Cluster 3= midden op CLASS en FCCERS Cluster 4= midden op CLASS; hoog op FCCERS Cluster 5=hoog op CLASS; midden-hoog op FCCERS
Onderscheidend vermogen				
Emotionele kwaliteit	$F(1,134)=6.77, p=.010$	$F(2,133)=4.47, p=.013$	$F(3,132)=4.27, p=.007$	$F(4,131)=5.50, p=.007$
Educatieve kwaliteit	$F(1,134)=16.93, p<.001$	$F(2,133)=9.62, p<.001$	$F(3,132)=7.82, p<.001$	$F(4,131)=6.76, p<.001$
Ruimte/meubilering	$F(1,135)=15.83, p<.001$	$F(2,134)=27.98, p<.001$	$F(3,133)=22.26, p<.001$	$F(4,132)=17.97, p<.001$
Taal en redeneren	$F(1,135)=122.49, p<.001$	$F(2,134)=111.28, p<.001$	$F(3,133)=68.20, p<.001$	$F(4,132)=58.15, p<.001$
Interactie	$F(1,135)=57.38, p<.001$	$F(2,134)=27.21, p<.001$	$F(3,133)=21.92, p<.001$	$F(4,132)=41.72, p<.001$
Activiteiten	$F(1,135)=36.77, p<.001$	$F(2,134)=53.82, p<.001$	$F(3,133)=37.71, p<.001$	$F(4,132)=29.08, p<.001$
Programma	$F(1,135)=120.17, p<.001$	$F(2,134)=121.82, p<.001$	$F(3,133)=148.42, p<.001$	$F(4,132)=115.47, p<.001$

Tabel 3.2 Vergelijking van kwaliteitsindicatoren van de 5-clusteroplossing

	Cluster 1 (N = 12)	Cluster 2 (N = 17)	Cluster 3 (N = 57)	Cluster 4 (N = 38)	Cluster 5 (N = 13)	Significante verschillen
CLASS	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	
Emotionele kwaliteit	5.14 (0.58)	5.71 (0.45)	5.72 (0.63)	5.88 (0.36)	6.11 (0.58)	1 < 2, 3, 4, 5 3 < 5
Educatieve kwaliteit	2.65 (0.57)	2.98 (0.51)	3.33 (0.84)	3.61 (0.58)	3.93 (0.98)	1 < 3, 4, 5 2 < 4, 5 3 < 4, 5
Omgevingschaal	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	
Ruimte/meubilering	3.36 (1.12)	4.32 (0.91)	4.26 (0.75)	5.16 (0.76)	5.42 (0.79)	1 < 2, 3, 4, 5 4 > 1, 2, 3 5 > 2, 3, 4
Taal en redeneren	2.88 (1.20)	3.49 (0.81)	4.41 (0.79)	6.06 (0.81)	6.13 (0.94)	1 < 2, 3, 4, 5 2 < 1, 3, 5 3 > 5
Interactie	3.11 (1.02)	5.81 (0.63)	5.82 (0.93)	6.51 (0.57)	5.44 (0.82)	1 < 2, 3, 4, 5 4 > 2, 3, 5
Activiteiten	2.63 (0.70)	3.56 (0.90)	3.57 (0.80)	4.87 (0.64)	4.67 (0.92)	1 < 2, 3, 4, 5 2, 3 < 4, 5
Programma	3.58 (1.25)	3.60 (0.90)	6.25 (0.61)	6.81 (0.32)	4.92 (0.36)	1 < 3, 4, 5 2 < 3, 4, 5 3 < 4 3 > 5

Referenties

- Boogaard, M. & Bollen, I. (2022). *Inventarisatieonderzoek Gastouderopvang*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut. Rapport 1093.
- Burchinal, M., Vandergrift, N. Pianta, R., & Mashburn, A. (2010). Threshold analysis of association between child care quality and child outcomes for low-income children in pre-kindergarten programs. *Early Childhood Research Quarterly*, 25, 166-176. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2009.10.004>
- Burchinal, M., Vernon-Feagans, L., Vitiello, V., Greenberg, M., & Family Life Project Key Investigators. (2014). Thresholds in the association between child care quality and child outcomes in rural preschool children. *Early childhood research quarterly*, 29, 41-51.
- Burchinal, M., Zaslow, M., Tarullo, L., Votruba-Drzal, E., & Miller, P. (2016). Quality thresholds, features, and dosage in early care and education: secondary data analyses of child outcomes. *Monographs of the society for research in child development*, 81(2), 1-126.
- Hatfield, B. E., Burchinal, M. R., Pianta, R. C., & Sideris, J. (2016). Thresholds in the association between quality of teacher–child interactions and preschool children’s school readiness skills. *Early Childhood Research Quarterly*, 36, 561-571.
- Sluiter, R. M. V., Fekkes, M., & Fukkink, R. G. (2023). Comparing center-based with home-based child care: type of care moderates the association between process quality and child functioning. *Early Childhood Research Quarterly*, 62, 102-114. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2022.07.017>
- Slot, P. L., Jepma, IJ., Muller, P., Romijn, B.R., Bekkering, C.I.V., & Leseman, P.P.M. (2019). *Ontwikkelingen in de kwaliteit van de Nederlandse kinderdagopvang, peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang – Gecombineerde metingen 2017-2019*. Utrecht, Nederland: Sardes.
- Slot, P. L., Jepma, IJ., Muller, P., Romijn, B.R. & Leseman, P.P.M. (2017). *Kwaliteit van de Nederlandse kinderdagopvang, peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang*. Utrecht, Nederland: Sardes.
- Slot, P. L., Jepma, IJ., Muller, P., Romijn, B.R. & Leseman, P.P.M. (2018). *Kwaliteit van de Nederlandse kinderdagopvang, peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang - Gecombineerde metingen 2017-2018*. Utrecht, Nederland: Sardes.
- Weiland, C., Ulvestad, K., Sachs, J., & Yoshikawa, H. (2013). Associations between classroom quality and children’s vocabulary and executive function skills in an urban prekindergarten program. *Early Childhood Research Quarterly*, 28, 199-209. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2012.12.002>

Colofon

Titel	Verschillen in kwaliteit tussen gastouders. Een typologische verkenning. Gecombineerde metingen 2017-2019
Auteur	Pauline Slot, Bodine Romijn, IJsbrand Jepma, Paulien Muller, Paul Leseman
Datum	Mei 2023
Project	LKK 2017-2020

Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang

 (030) 232 62 00

 info@monitorlkk.nl

 www.monitorlkk.nl

Universiteit Utrecht

